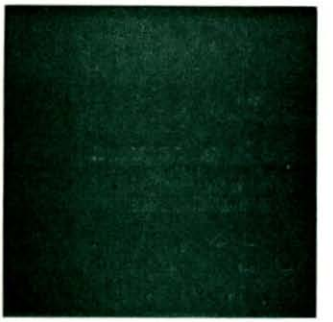

QUADERNS DE PASTORAL

ABRIL 1974

29

La crisi dels fills de pares practicants

L'ordenació sacerdotal d'homes casats

Optimisme cristià, avui?

Antologia: Jaume Bofill i Mates

PRIMERA PLANA

Després de la polseguera 117
Dins l'espai prohibit 120
El cinquè no mataràs 122

QÜESTIONS

Pastoral en el món burgès. - *Lluís Bonet* 125
L'ordenació sacerdotal d'homes casats. - *Bernabè Dalmau* 138
Optimisme cristià, avui? - *Josep Rovira Tenas* 149

TESTIMONI

Recordant el pare Roure. - *Felip Vendrell* 163

ANTOLOGIA

Jaume Bofill i Mates. - *Joan Ruiz i Calonja* 170

QUATRE VENTS

El cas Añoveros de Barcelona estant. - *Josep M. Totosaus* 196
Crònica de Mallorca - *Pere Llabrés* 204
Solsona: Crònica... ja crònica - *Climent Forner* 207
Urgell: Enmig de llum i tenebres... - *Antoni Mirabet* 209
Salvador Franch, capdavanter de l'Església valenciana - *Josep M. Soriano Bessó i Antoni Signes* 212
Un punt de referència dels nostres joves: Jesucrist - *Daniel Codina* 213

D'ACÍ I D'ALLÀ 215

Barcelona 218
Solsona 226
Tarragona 228
Urgell 229
València 230

TEMPS OBERT

Helder Cámara: la pau per la justícia 232
Etiòpia: raons d'una crisi 233
Guerra religiosa a Mindanao? - *Silvà Claramunt* 234

PRIMERA PLANA

DESPRÉS DE LA POLSEGUERA

Entorn a l'homilia autoritzada pel bisbe Añoveros i llegida a les esglésies de Biscaia el diumenge 24 de febrer, s'organitzà una polseguera que ha distret del seu contingut i ha tendit a impedir que se n'obtingués la finalitat pròpia d'una homilia: que les consciències dels creients se sentin interpellades.

D'antuvi, l'homilia féu saltar a primer pla la crisi de les relacions Església-Estat i, més concretament, el grau d'independència i seguretat de l'episcopat dintre l'Estat espanyol, i, per aquesta vessant juxtaposada a

(VI - 1974 - 29)

l'afer, relliscant per la via diplomàtica, el problema es transferí a les altures. Aquest desplaçament tallà reaccions més normals i més centrades en el fons de l'homilia, que segurament haurien pertocat a les Conferències episcopals d'aquells territoris afectats més directament per aquest tipus de problemes, i les entretingué a l'expectativa del desenllaç. La Comissió permanent de l'episcopat, en posar-se fermament al costat del bisbe Añoveros, concentrà l'esforç no pas en la solidaritat en la proclamació de la doctrina de l'Església sobre minories ètniques i en l'aplicació concreta a la realitat del poble basc, sinó en la defensa de la «bona voluntat» personal del bisbe i de la independència episcopal.

Si Llorenç Gomis a «El Ciervo» ha pogut comentar que, des de l'angle civil, al cap de tants dies, «encara no ha aconseguit saber si aquesta homilia és matèria opinable o bé simplement matèria delictiva», algú podria comentar paral·lelament que, des de l'angle eclesiàstic, encara no se'ns ha aclarit si el vocabulari específic dels documents pontificis, de «pobles» i «minories ètniques» és realment aplicable al poble basc o no, o si és que a Espanya no hi ha altra terminologia vàlida civilment i religiosament que la de «regionalitats».

Hi ha, però, una altra vertent. La premsa, en general —segons comentari del bisbe Joan Martí de La Seu d'Urgell—, prengué consciència de la gravetat de la situació i ha participat en el conflicte morigerant els qui es movien en els pols de decisió. «Per a obtenir això, per contra, i potser inevitablement, s'han fet també judicis precipitats, i alguna part de veritat ha quedat lesionada. En obrir-se un ampli ventall d'opinions, s'ha descobert amb pena, per exemple, que els problemes regionals resten incompresos fins i tot per òrgans defensors de l'obertura afectes a l'Església.» I així, ja no sols no ha estat atès el contingut de l'homilia, sinó que ha estat menystingut i judicat a la lleugera, i la in-

formació ha estat més pantalla que lampadari, salvant les lloables excepcions.

L'homilia de Bilbao, en canvi, centrava molt bé el problema basc en el seu enfrontament real més immediat: Un enfrontament de ciutadans degut a un enfrontament de mentalitats: la mentalitat, deixats de banda els matisos, dels qui perceben la realitat d'un «poble» basc, s'adonen de la seva opressió com a poble i reivindiquen el reconeixement pràctic dels seus drets; i la dels qui no s'adonen de la realitat d'aquest «poble» basc, rebutgen indignats l'acusació d'opressió del poble i proclamen que tot intent de modificar la situació establerta constitueix un atemptat greu contra l'ordre social.

L'homilia confronta aquestes mentalitats amb la llum de la doctrina evangèlica, desenvolupada en els documents de l'Església, de l'alliberament integral de l'home i, per tant, dels pobles que són part constitutiva de les persones, i així afirma amb els primers la realitat del «poble basc». Passa a aplicar al poble basc els drets i deures de les «minories ètniques» proclamats per l'Església, amb la visió consegüent que la unitat política no s'identifica amb la uniformitat. Resta, per tant, desautoritzat el mite de la unitat-unificadora —i la seva seqüella, la funció de «*rodillo unificador*» de l'Estat centralista!— que ha de convertir-se automàticament en opressor de minories i en alienador de mentalitats, com desautoritza el mite d'unes característiques comunes com a «poble» dels diferents pobles que formen un Estat.

Realment, el bisbe Martí resumia: «Jo no veig que el text vagi contra la unitat de l'Estat espanyol. En tot cas, suggereix una altra manera d'entendre-la.» Amb tot, és cert, que les dues maneres d'entendre-la no són moralment indiferents. No totes porten igualment a la igualtat dels pobles en la justícia i en la veritat.

Diu també el bisbe Joan: «El text de l'homilia val

a dir que posa en relleu un problema ben delicat, que potser per això ningú no gosa tocar. Donat que s'ha obert un diàleg nacional al seu entorn, no l'haurem de deixar perdre.» De moment és el que hem intentat. La polseguera ens ha hagut de convèncer encara una vegada de la necessitat que tenen els pobles d'organismes democràtics propis —tal com demana l'homilia— per tal de promoure i protegir la seva justa llibertat i la seva personalitat col·lectiva, en diàleg amb els altres pobles.

DINS L'ESPAI PROHIBIT...

Perquè en l'altre, el de les carreteres a cel obert, el Primer de Maig no serà més que un pretext amable per a cremar gasolina i escampar la boira. Dins l'espai prohibit, en canvi, hi haurà tensió, voleiaran fulls i consignes, les parets dels ravals ensenyaran el traç de l'esprai en mans nervioses —després tot serà una tacota negra—, hi haurà corredisses i disgustos, serà, de nou, el Primer de Maig.

Pastoral de l'espai prohibit? Sí, també. És a dir, evangelització del militant com a tal; anunci des del medi obrer; Església a favor dels pobres, Església amb pobres, pobres amb responsabilitat i poder de decisió a l'Església (tot plegat: etapes cap a l'Església dels pobres, una expressió evidentment precipitada).

Cada any, el Primer de Maig és per a nosaltres com

un mirador obert sobre aquesta pastoral. ¿Existeix de debò? Avança? Recula? La mirada descobreix zones distintes i la interpretació resta sempre oberta.

Una zona: cristians autèntics i autènticament obrers: al fons de la vida i de la lluita de la seva classe. Són pocs, però són. ¿O ningú no s'adona que l'Acció Catòlica obrera va produir alguna cosa, a part d'una famosa crisi?

Una altra zona: cristians que ho eren i ara ho són menys, o a la seva manera, o gens... No podem comptar-hi a l'hora del recompte d'una certa eficàcia, i alguns troben insuportable aquesta humiliació de l'Església. En fan argument per al pessimisme i arma contra la soferta estructura. A l'espai prohibit, totes les colles en tenen d'ex-nostres. Però abans ja es donava aquesta escampada. Només que aleshores els pròdigs anaven tots a parar a la vida alegre o a la —tan seriosa— dels negocis. ¿No han estat més evangelitzats, de fet, els fugitius d'ara? ¿Aquell company capellà, que ho ha deixat córrer i ara milita en un partit, qüestiona més l'Església que aquell altre de picardioses historietes vallfogonines? Aquesta és una zona que fa patir, ben cert, però cal contemplar-la amb una mica de serenitat. Perquè es tracta d'una partida inacabada en la qual encara juguem tots, i perquè, de moment, ens val més haver-los tramès la nostra veritat que la nostra covardia.

Després hi ha els de l'altra vorera, que en dèiem: els nostres enemics clàssics d'ença de l'era industrial. Cal convenir que això de les voreres, si més no, ha canviat força. Ens hem anat trobant... Primer van ser contactes distants: locals, alguna conversa teòrica. Després, a molts indrets, hem arribat a treballar junts, davant situacions concretes. Ens sabem els noms i ens truquem quan passen coses. Vindran, arran del Primer de Maig, i ens comentaran l'homilia d'algun bisbe. Ho faran amb més entusiasme que molts de nosaltres, sempre tan enfadats. Per ells sabrem que, malgrat tot,

l'Església ha començat a incidir dins l'espai prohibit. Tàctica? En tot cas, si la tàctica consisteix a estimar-nos en lloc de matar-nos —com encara no fa quaranta anys— és una tàctica que s'ha transcendit a si mateixa.

Evangelitzem, dins l'espai prohibit? Potser seria excessiu afirmar-ho amb contundència. Els teòlegs definiran i redefiniran el concepte d'evangelització. Com els biòlegs, el de vida. Però si tot d'esforços de fidelitat a l'Esperit —mal lligats o poc reeixits— fan que algú s'atansi a Jesús és que aquest ha estat evangelitzat. Una mica també com el miracle de la vida: una realitat meravellosa entre noranta-nou possibilitats de mort. *Regnum Dei intra vos est.* Però la interpretació resta sempre oberta.

EL CINQUÈ, NO MATARÀS

Pena de mort, morts per la fam, avortament, morts en la guerra... un mateix fil lliga tots els caps dels fets humans que es tradueixen en atemptats a la vida. El tema és tan complicat com actual; i d'actual ho és moltíssim.

Si poguéssim simplificar, trobaríem aviat les solucions, però les «solucions» de la simplificació són sovint irreconciliables entre elles.

La solució radical —no gens simple en la pràctica— és l'única clara: la vida cal respectar-la sistemàticament i prescindint de qualsevol altra consideració. Però,

això, és potser massa clar? Uns ho apliquen contra la pena de mort i ja no ho veuen tan clar en parlar de l'avortament; altres ho apliquen taxativament a l'avortament però no a la guerra. La solució radical sembla difícil en els casos conflictius, que són els que preocupen més.

Hi ha simplificacions com les polítiques o les polèmiques. Simplificacions polítiques dels partidaris de la pena de mort per tal d'escarmentar o administrar justícia, o dels qui toleren o prohibeixen l'avortament segons que l'Estat «necessiti» més o menys ciutadans. Simplificacions polèmiques que es tradueixen en aquelles concomitàncies sospitoses entre dreta intellectual i defensa de la pena de mort, o mentalitat d'esquerra i proclamació del dret a l'avortament lliure.

Tota solució que sembla massa clara potser pretereix alguns elements de la realitat. Deu ser inevitable aprofundir, encara que matisar pugui comportar l'obertura d'una bretxa perillosa. De fet, l'obre gairebé tothom: Hi ha qui es nega a l'avortament, però vacil·la davant les profundes qüestions que plantegen les dades de la biologia i la medicina. Hi ha qui defensa el no radical a la pena de mort i l'acceptaria si fos decretada contra un tirà opressor en funcions. Cada u se sent portat a obrir una bretxa llevat dels qui proclamen una defensa radical i quasi sacramental de la vida a qualsevol preu; defensa molt digna i apreciable, que pot servir com a signe que ens recordi a tots l'exigència pregona del «no mataràs».

Mentre vivim a l'espera d'aquell dia en què «només hi haurà vida», la nostra actitud ha d'ésser un camí esforçat de denúncia de tota mort escandalosa, venjativa, còmoda...

Una *peregrinació* cap al respecte a les raons i a la dignitat de tota vida, la qual només pot ser posada en joc per les mateixes raons supremes que donen sentit

a la vida, com ho fa el qui la dóna per la generositat de salvar una altra persona.

Una *amplificació* de les possibilitats i el camp real de la defensa sistemàtica de la vida de manera que aparegui més clarament l'arbitrarietat dels qui s'atribueixen sense fonament el dret de matar.

Un *esforç* per tal de practicar una «ascètica» de les nostres argumentacions:

— descobrint que darrera la idea d'escarment s'amaga una venjança dissimulada i, sovint la negativa a una reforma de la societat que estalviï situacions absurdament conflictives.

— denunciant fets com l'avortament convertit en una solució còmoda dels qui procuren protegir així la seva tranquil·litat o la seva irresponsabilitat.

— comprenent que no solucionar problemes com el de la fam significa firmar sentències de mort;

— procurant que tot argument neixi del cor i no de l'oportunitat;

— exigint que cada argument a favor de la vida vagi aparellat d'un gest concret que en testimoniï la veritat: com és ara, que el qui defensa el dret a néixer treballi per a fer possible que tota persona arribi al món amb dignitat.

En una paraula, la nostra moral no es pot acontentar a reflectir una legislació, sinó que més aviat ha de manifestar amb actituds i amb fets la insuficiència de tot plantejament que no descobreixi en la vida la gratuïtat d'un do de Déu del qual tenim una arriscada i encisadora fruïció.

QÜESTIONS

PASTORAL EN EL MÓN BURGÈS

La crisi dels fills de pares practicants [1]

En aquest article volem analitzar el fet següent: Alguns dels nostres joves, fills de la burgesia progressista, es decanten vers el marxisme —en alguna de les seves faccions— i abandonen l'Església; d'altres actuen, lluiten, participen des de dins per una Església més fidel a Crist —alguns fins i tot mantenen posicions marxistes respecte a les qüestions de la societat.

1. Vegeu Lluís BONET, *Per a unes línies pastorals en el món burgès*, «Quaderns de Pastoral», núms. 19 (1972) i 26 (1973), especialment la nota 2.

Sobre això volem analitzar una mica el que passa, les seves causes i cap a on condueix tot aquest moviment, ja sigui de cara als pares, a ells mateixos i a altres joves, a tota l'Església i a tota la societat, en aquest present i en un futur.

ELS JOVES QUE HAN ABANDONAT L'ESGLÉSIA

Quina culpa en tenen els pares?

Certament que les possibles incongruències dels pares[2] hi poden haver contribuït. A casa senten parlar, però només parlar; els fets són més invisibles. Però, és clar, tots plegats estan immersos en una societat o estructura que marca unes idees i unes accions. Lluitar-hi per canviar-ho és difícil. Cal estar-ne molt convençut. Amb tot, voldria distingir dos nivells d'acció: l'un és un camí de fidelitat a uns valors diguem-ne «més-de-tots-els-temps»; l'altre, el que és més propi i és la «descoberta-dels-nostres-temps».

Contra els valors «més-de-tots-els-temps»

Constructors d'una societat dominada pel plaer?

Avui dia hi ha pares que han abandonat el primer nivell. S'han deixat arrossegar pels corrents hedonístics de l'època, resultat del mateix robot que han construït. Alguns valors que van ajudar a iniciar aquest món i que per altra banda era necessari per a una empresa tan enorme com la de la industrialització, han quedat dei-

---

2. Vegeu dins l'article citat del núm. 26 els apartats «La burgesia progressista, sense sortida» (p. 471), «Uns grups de militants burgesos» (pp. 472 i s.) i «Per a un camí pedagògic» (pp. 480 i s.).

xats de banda quan es tracta de la vida de la llar o d'esplai; àdhuc el seu to de pràctica religiosa o de vida d'Església. Vull dir que la vida de casa i de diversió ha acceptat totes les «gangues» d'aquesta societat de consum; fins ha resultat inevitable. Seria una contradicció no posseir allò que hom fabrica o fomenta. I, és clar, tot ha entrat a la família; tothom ho desitja i ho vol; se n'ha fet una necessitat, un goig, un plaer (i és veritat que per moments ho és, i per això es reté). Vull dir que s'han oblidat valors com l'austeritat o disciplina vers un mateix (en un pla d'ascètica individual).

Una pregària i reflexió en comú decadents

Quant a la vida de fe, remarcaria l'abandonament de la vida eclesial —reunió de grup o equip, sacramental i de pregària, portada abans amb més serietat i profunditat. Precisament, quan fóra més necessari revisar a fons tota la vida, moltes vegades les trobades es converteixen en una tertúlia superficial que no analitza els fets amb valentia, cercant-ne les causes i conseqüències a la llum de l'Evangeli i de la línia que va seguint l'Església renovada pel concili Vaticà II. Es fa més aviat una mirada superficial vers els altres que sobre un mateix.[3] El mateix esperit hedonístic i relativista fa que es busqui el que és fàcil i que hom ho deixi córrer tot.

Aquestes incoherències produeixen un impacte en els fills. No es tractaria pas que els veiessin perfectes sinó cercant constantment el Crist; que el veiessin amb una reforma progressiva de la seva vida. Jo penso que aquest testimoni ha de ser positiu per als fills. Sobretot perquè no és un mecanisme organitzat de cara als fills sinó que parteix d'ells mateixos, com a adults. Canviar simplement «perquè els fills siguin com nosaltres volem que siguin» no és prou personalitzat, i, a la llarga, no donarà resultat. Cal vetllar per tots els aspectes de la vida, no solament per aquells que hom pensa que els fills puguin detectar; tard o d'hora els fills

3. Parlen més dels fills que d'ells mateixos.

descobriran el que s'amaga, perquè totes les facetes de la vida es relacionen.

Contra els valors «descoberta-dels-nostres-temps»

No han entès el camí d'una Església fonamentada en la llibertat i la fraternitat del Crist

El segon nivell —la descoberta pròpia dels nostres temps— és el més difícil. Però no és independent de l'altre. Oblidar el primer nivell és tancar-se també al segon. La construcció d'un món més just i fraternal, una Església en aquesta línia, més a imitació del Crist senzill dels Evangelis, demana una disciplina i una austeritat amb un mateix; demana la trobada de correcció fraterna a la llum de la fe, la pregària, els sagraments viscuts, celebrats comunitàriament, etc.

Val a dir que una de les aportacions del Concili ha estat la del viure la pregària i la generositat amb els altres amb un esperit més lliure. Vull dir que aquella disciplina i austeritat cal viure-les amb una projecció confiada en Déu i per amor als altres, no com una solució per a un mateix («així em salvaré»). Ara bé, en parlar que cal viure-ho amb llibertat d'esperit ho hem interpretat superficialment. Si hem dit «no sigueu esclaus d'unes lleis» no hem entès que l'única Llei era el Crist. Llavors han sorgit excuses com dir «seguir el Crist és molt difícil», «ell era el Fill de Déu», etc. Hom no s'ha posat davant el Crist amb simplicitat, sinó que ja ha judicat el mateix Crist i ha fet com aquell home (jove?), que era molt ric. Hem entès, doncs, la llibertat com un relaxament, no com la llibertat de Crist que ens allibera del nostre pecat, joiosament, fraternalment.

Aquest esperit de llibertat ha portat també dins l'Església un aire de correcció fraterna. Tots som l'Església: el papa, els altres bisbes, els sacerdots, els laics, els religiosos, i cal que ens ajudem a viure la fidelitat a Jesucrist.

Aquest principi, mal entès, portat a la pràctica, ha dut com

a conseqüència, en moltes ocasions, una crítica amarga o un tancament a tota crítica. El diàleg, doncs —una altra manera de dir correcció fraterna—, s'ha fet impossible. Llavors ha vingut la decepció, «l'Església va per portes!». Ha estat una altra interpretació falsa. Calia entendre una correcció a la llum del Crist, d'aquest Crist que ha vingut a evangelitzar els pobres, a treure barreres i desigualtats, a viure comunitàriament, tal com els primers deixebles interpretaren (Ac 2 i 4). No es tracta de defensar postures de domini sobre els altres en cap sentit.

Les contradiccions del seu comportament

Aquests punts de renovació que pares i fills han escoltat, han dut dins el món burgès unes conseqüències greus. Per això hom entén que en molts s'hagi desmuntat aquell primer nivell.[4]

Enumerem-les simplement:

—com que la pregària i la vida sacramental no són urgides obligatòriament i no són viscudes gratuïtament amb tots els germans (no se sap o no s'entén o no es vol viure)... *no saben com pregar.*

— com que «tots *som* Església», la jerarquia és contestada (no té valor una obediència cega), i no ens ajudem a dialogar confiant en el do rebut per l'Esperit (1 Cor 12) per anar construint el Cos de Crist..., *no s'entén el paper de l'autoritat.*

— havíem estat educats en una supervaloració del sisè manament i amb un esperit de llei, i la nova llei de llibertat en el Crist no és interpretada com un seguiment a la seva Persona... *vet aquí una supervaloració del plaer sexual.*

— la nova aportació a construir més a fons el món just, en no ser urgit amb aquell esperit de llei, i en no entendre què és estimar

4. Només ho ha mantingut la gent de l'Opus, encara que amb una línia de salvació individual que sembla ignorar el Concili —vegeu *Lumen gentium* i *Gaudium et spes*—, per tant sense massa possibilitats de futur... Per això, què succeeix o succeirà amb els fills?

profundament tots els homes..., *hom es deixa portar per l'engranatge de la societat de consum, fent-se'n esclau.*

Les conseqüències en els fills

Davant aquestes contradiccions, els fills han pres una línia que si d'una banda és la mateixa, d'altra n'és la reacció contrària. La realitat actual, val a dir, ha vingut a reforçar certes debilitats pròpies del jovent de totes les èpoques. Els adults, de fet, dirigents i constructors de l'estructura social, àdhuc han aprofitat d'explotar-les. D'altra banda, però, dins aquest món en renovació, també els joves s'han fet col·laboradors i animadors d'una sèrie de valors plantejats per adults.

Voldria, ara, assenyalar tots aquests aspectes, referint-me als joves que diuen haver perdut o que simplement han perdut la fe. El que presentaré respon a fets que vaig constatant, directament o indirectament.

Què ha passat amb la seva fe?

Hi ha dos aspectes a considerar: l'un, referent a la seva relació amb Déu, amb el Crist (seria la línia de pregària diguem-ne individual o d'experiència o vivència personal de Déu); l'altre, la relació eclesial o comunitària.

La relació individual amb Déu

Els dos aspectes esmentats certament van lligats, l'un depenent de l'altre, però amb una prioritat en la crisi pel primer. Dic això perquè no crec que la vida eclesial que han pogut trobar dins la seva infantesa i adolescència, hagi estat tan forta i tan ideal. La formació rebuda, en general, ha respost més aviat a un nivell més individual de «jo i Déu». El testimoni i ensenyament paterns es decanten més aviat per aquí. Llavors, què els ha posat en crisi la

petita fe viscuda en la simplicitat o simplement credulitat d'infants? Em sembla important assenyalar l'impacte que la societat de consum produeix en llur sensibilitat. Es vol viure la fe amb una càrrega enormement afectiva. L'adolescent comença a viure fortament el desig d'experimentar la vida. I, és clar, la vivència de Déu, que és d'un altre nivell, queda com confosa, com ofegada. Per altra banda, també hi incideix tot el desig de canvi, de recerca, propi de l'època —aquesta mateixa societat de consum que va inventant aparells i productes nous— que contrasta amb formes sempre iguals o poc evolutives de pregària; fins i tot, des d'un punt de vista psicològic, hom perd la capacitat d'admirar-se, de contemplació estètica. S'hi barregen encara l'esperit de la llei i el nou esperit de llibertat que fan que els mateixos pares no sàpiguen exactament què han de fer ni què han de fer-los fer; amb tot, els fills detecten més la imposició de la llei. La contradicció paterna rau en el fet que, a la vegada que volen imposar-se, ells mateixos són els constructors d'aquesta varietat de productes i subproductes que et fan creure que ets l'home lliure perquè tot sembla obrir-se al teu abast. Llavors, dir-los que preguin, que vagin a missa (encara ho diuen així, sense cap presentació comunitària de participació o celebració activa), o que vagin a veure tal mossèn, els rellisca. En el fons, la vivència de la fe ja ha quedat ofegada. Han arribat a la conclusió que això de tenir fe equivalia a un «sentir-en-la-sensibilitat». I, és clar, si això no existeix —com tampoc hom no se sap «extasiar» davant una posta de sol— hom conclou que no té fe.

És cert que aquest tipus de fe, centrada en un Déu difús, invisible, el que dóna la vida a la natura, etc., comporta una base molt psicològica, de fons estètic, per això l'acció de «l'esperit» del binomi tècnica-consum l'ha derrotat.

El Crist que han conegut

Una altra cosa és quan la fe s'ha presentat ben cristocèntrica, és a dir, com a adhesió a la Persona de Jesucrist. Llavors, en aquesta pèrdua de la fe, hom ha dividit el Crist: l'ha acceptat en les seves dimensions humanes, d'home per als altres, i no en la seva realitat divina. En analitzar aquest fet m'atreveixo a dir que els

cristians adults els l'hem presentat vitalment mutilat; en realitat, tal com ells l'entenen. Ells s'han quedat amb aquella dimensió humana que els nostres temps reclamen —la necessitat del món just i fraternal, lliure i autèntic (i que nosaltres, els adults, anem endevinant)—, deslligant-la de la realitat transcendent. Per què? Perquè la realitat transcendent que nosaltres hem presentat —tota l'Església, tantes vegades lligada al diner i al poder— no lligava de fet amb la dimensió senzilla, humana del Crist. El «transcendent» «nostre», aquest «transcendent» d'aquest «Crist» que nosaltres hem presentat s'ha mogut, per la nostra mateixa manera de viure, en unes coordenades totalment apartades dels problemes reals de *tots* els homes. No hem vist el *Crist-de-tots*, sinó *el-meu-Crist*. Hem presentat un Crist que ens evadia dels altres, perquè nosaltres ens hem evadit. Ens hem refugiat en una meditació vers les altures, en un Crist eteri, triomfador solitari. Per això, com que no hem «transmès» íntegrament el Crist, ells l'han rebut a mitges. Malgrat tot, diria que la dimensió que admiren és un camí segur, si ells hi són també conseqüents, per a trobar-lo amb plenitud. Dic això perquè la predicació de Joan Baptista se situava en aquesta línia (Lc 3, 10-15). En pensar una línia pedagògica de trobada amb el Crist penso que aquest és el camí correcte.

En conclusió: Ells tampoc mai no han cregut en el Crist; i si hi han cregut ha estat com un somni d'infants; després, en la descoberta del testimoniatge dels adults, gairebé sense adonar-se'n, se'ls ha esfondrat la generositat, l'amor. I és natural, en un infant que encara no havia «personalitzat» la seva fe. I si a tot això connecteu el que he dit abans sobre les influències del món del consum no hi ha res a estranyar.

L'aspecte eclesial o comunitari

Ja ha trobat un testimoni «comunitari», però ha resultat poc comunitari. Han trobat una Església tancada en si mateixa, segura de si mateixa, proselitista, presa per la llei, que marcava una espiritualitat de tipus individualista, centrada en el clergat com a detentor de tota saviesa espiritual. Però també s'han trobat davant

la crisi d'aquest tipus d'Església; llavors, tampoc no han trobat la «seguretat mínima» que necessitaven: els adults en aprenentatge de fer comunitat...

Tot això que estic dient va certament molt lligat a la imatge del Crist presentada abans. És el que ho ha produït.

Un altre fet ha agreujat les coses. Sempre el mateix: l'individualisme de les concentracions urbanes i de les propagandes del consum.

I si tot plegat ha «caigut» damunt la psicologia «autosuficient» o «idealista» del jove, ell s'ha replegat sobre si mateix, desentenent-se o, fins i tot en certs casos, menyspreant el mestratge dels adults, aquest criticat mestratge dels adults.

El que se li ha presentat més real com un cert tipus de vida comunitària, de solidaritat amb els homes, ha estat la lluita de les ideologies socialistes i marxistes, que, realitzades en la llunyania (cada vegada queda tot més a prop) li han aparegut com quelcom concret a realitzar. I ho han après amb tota l'anàlisi crítica sobre l'Església (fonamentada en paraules, ara, o en un passat lligat al diner) i l'estructura econòmico-política que els seus pares mantenen.

Vet aquí perquè alguns s'han quedat sense «res».

ELS JOVES QUE LLUITEN PER UNA ESGLÉSIA MÉS FIDEL A CRIST

Hi són aquests joves

No ens ha d'estranyar que existeixin aquests joves. L'Esperit de Jesucrist no està pas encadenat (2 Tm 2, 9) i bufa allà on vol (Jo 3, 8). I és també perquè hi ha uns adults que lluiten per aquest camí de renovació, àdhuc amb les seves debilitats. Joan XXIII no era pas un jove... i tants d'altres.

Però els joves són ells: els joves. Més encara amb el món

pluralista que va creixent. No vol pas dir que vulguin anar sols: volen adults que estiguin al seu costat, ben bé al seu costat, amb profunditat, comprenent-los, donant un testimoniatge desinteressat, com un altre Crist. I, de fet, veureu que les comunitats o grups de joves cristians tenen aquesta composició (com ho ha estat amb la generació dels nostres adults!).

Joves compromesos temporalment

D'entrada són gent compromesa temporalment, vull dir que tenen una preocupació clara, decidida a construir aquest món en la justícia, en la veritat, en la llibertat, en l'amor; i aquesta preocupació no resta sols en l'idealisme sinó que s'acompanya amb fets, que més d'una vegada els poden dur a la presó. El seu compromís no és un simple resultat de la seva fe, sinó fruit de la mirada sobre els fets, amb ulls d'home entre els homes. Dic això, perquè els seus pares i els mateixos capellans que els han acompanyat en la seva evolució (la dels pares), ho han fet a partir de la fe (almenys en el nostre país).

Fe en una Església fidel al Crist dels Evangelis

La seva fe està centrada en la persona del Crist, en la línia presentada una i altra vegada. No cal repetir-ho. La seva participació en l'Església és crítico-constructiva. Lluiten, tal com ho he anunciat, perquè sigui més fidel a aquest Crist, aquesta Església que també hem dibuixat... Per ells és una tasca engrescadora o pot resultar una tasca engrescadora. Això de tenir el camp obert respon molt positivament a la psicologia idealista del jove. Viuen, doncs, amb aquest esperit de renovació. És cert que aquest camí obert és relatiu, per això hem parlat de lluita; tots aquests apunts manifesten la situació complexa, diversa, dels nostres cristians; les oposicions, les exclusions, àdhuc les condemnes mútues.

D'aquí ve que les reaccions dels joves portin en algun moment, després d'haver lluitat, en no veure el resultat previst, a desapun-

tar-se. Voler tenir èxit a curt termini és una reacció molt jove. Però d'altra banda hi ha qui es posa més plenament, amb fe i esperança, a renovar des de dins tot aquest camí de l'Església. Dic això perquè aquests grups de joves es mouen dins aquests canvis, d'entusiasme-compromís a desengany-deserció.

Els joves fan la «seva» Església. Per això, tot el que els és transmès ho volen fer seu; tot s'ha de discutir, ser novament interpretat; construït. De fet, el Concili els ha brindat aquesta oportunitat; el mateix Pau VI més d'una vegada ha parlat en aquest sentit, encara que després, en altres ocasions digui el contrari.[5] Les seves trobades, doncs, vénen marcades per aquest afany de recerca, tant en el que es refereix a les expressions del contingut de la fe, com en la celebració d'aquesta fe. S'accepten les grans línies —fins i tot es busca quines són aquestes línies essencials— però després cal fer-ho tot nou; una novetat que sigui al màxim de fidel a allò essencial, al Crist. Precisament la seva crítica ve de veure que en allò que era mudable hom ha traït el Crist.[6]

Mirant el futur

Em sembla que cal estar amb aquests joves. Treballar amb ells, discutir amb ells. No tenir por. Sí, fer Església amb ells. Vull dir que els adults que ens sentim vocacionats —acceptats per ells— hem de ser-hi. No ens rebutgen pas si hi som sincerament, lleialment. Penso que l'Església necessita el seu pes (com tota la societat).

Algunes omissions:

L'anunci explícit de Jesucrist als altres. Crec que amb aquest esperit de renovació interior de l'Església, de trobar-se ells matei-

5. Pel que fa a alguns discursos de l'any 1973, vegeu: Homilia del diumenge de Rams («Documents d'Església», cols. 677 i s.), discurs al Col·legi de cardenals, 22-VI («Documents d'Església», col. 904) i paraules abans de l'Angelus, 12-VIII («Documents d'Església», cols. 1129 i s.).

6. Vegeu «Quaderns de Pastoral» núm. 23.

xos, hi manca més d'una vegada un anunci més explícit de Jesucrist als altres companys joves; no vull dir el clàssic proselitisme, sinó un planteig més profund que ho tingui en compte. Seria enfocar aquest afany de renovació vers aquesta obertura.

Esclaus de la societat de consum. Em preocupen també les repercussions que, malgrat llurs crítiques, els arriben inevitablement de part de la societat de consum. Ja n'he parlat abans, però ara també m'hi vull referir. No és que siguin qüestions que facin referència directa al camp de la fe, però sí que són condicionaments humans que la poden ofegar. I ells, també ho respiren i ho acullen. Es tracta d'un cert desmanegament; si voleu, és una reacció a les formes educades o refinament dels pares —«*le charme discret*» que ha dit Buñuel— tantes vegades buides, convencionals, sense fi, i hipòcrites. Reacció, però, que, en el fons, és coincidència en els extrems, i és qüestió de noms diferents. És allò que els fills són el mateix que els pares (una altra pel·lícula ens ho ha mostrat, *Taking off*). Diríem que és un «consumisme d'esquerres». Per això caldria que revisessin la manera concreta com poden entendre la seva austeritat personal (per exemple, com són esclaus del fum i de la beguda) o les seves relacions noi-noia que en nom de la naturalitat i de la llibertat són una subtil coincidència d'egoismes, com aquell que «pren una cervesa».

Hi pot haver interpretacions del «fer comunitat» que portin a un compartir hedonísticament totes les coses, on *tot* es vol junt, és clar, amb qui em va bé estar junt. Crec que tot això tanca a la pràctica. La facilitat es troba en el fet de parlar, només de parlar, que hem de fer un món just i fraternal o una Església - comunitat viva. No voldria ser interpretat en aquest punt com un mantenidor de l'ordre establert o dels costums de sempre. Voldria dir als joves que revisessin més a fons aquests aspectes, com en això són víctimes del típic consumisme (d'esquerres, he dit), i que en vulguin ser veritablement lliures.

Voldria dir encara com es pot haver donat aquest fenomen. És, com sempre, el meu punt de vista, la meva reflexió. El qui lluita contra unes estructures polític-econòmico-socials, en les quals el diner i el prestigi són l'ideal a aconseguir, fa que un mateix vulgui i hagi de viure amb poc diner —el just— per a no ofendre els altres

o no fer-se esclau de tants productes que s'ofereixen en el mercat (per a no caure en el cercle viciós). Això comporta una tensió que en no poder-se o no voler-se compensar pel benestar típic i refinat, potser el de casa seva —la casa arregladeta, l'afany de lucre, un bon dinar, etc.—, es busqui i es trobi en certa manera en les coses de sempre accessibles a tothom. Llavors, no es realitza a partir de l'estructura que fomenta el plaer —el gran mercat del món capitalista— sinó en un nivell personal, de tu a tu. Amb la idea que hom no se serveix del gran «tinglado», es justifica, però, la temptació de sempre, de l'home, del plaer-pel-plaer.

Els pares d'aquests joves

No podem pas dir que tots estiguin en la línia dels fills. En general, hi trobaríem un comú denominador: són respectuosos amb llurs fills. Diríem que sense massa teories els han sabut pujar amb el gust per les responsabilitats. Seria allò que els han ajudat que fessin ells mateixos responsablement les decisions. Per mi és una base educacional molt important. Per altra banda, aquests pares són gent serena, sense fanatismes, siguin cristians practicants o no; gent que lluiten d'una o altra manera per la veritat, per la justícia, pel respecte entre les persones, per l'amistat; gent que tot i tenir diner no és presa pel diner o per l'afany de tenir (si els sobrevingués una crisi econòmica, la suportarien tranquil·lament); també cristians compromesos en la renovació de l'Església, però sense massa complexos, amb una crítica serena d'ells mateixos, oberts al futur i confiant que els fills faran el seu camí, i el faran millor que ells.

Lluís Bonet

L'ORDENACIÓ SACERDOTAL D'HOMES CASATS

La posició actual del Magisteri

Aquest escrit és originàriament un dossier *d'estudi redactat a petició del consell presbiteral de l'arxidiòcesi de Tarragona. Bé que, amb vista a la publicació, s'hi hagin introduït alguns retocs, hem preferit de conservar-hi el to neutre i de compilació documental, per tal que el lector es formi ell mateix un criteri sobre aquest tema tan complex i fàcilment engendrador de susceptibilitats.*

INTRODUCCIÓ

En tractar aquesta qüestió, cal no oblidar altres temes afins:

1. *Distinció entre celibat i sacerdoci.* Avui dia tothom l'admet. També hi ha un *consensus* per a admetre que la implantació del celibat com a llei general, històricament parlant, no ha obeït sempre a causes d'ordre espiritual sinó també a altres motius (per exemple, evitar la transmissió hereditària de beneficis eclesiàstics). La qual cosa no vol dir que la pràctica actual de l'Església no tingui unes motivacions més profundes; les raons que avui la poden justificar no són, en principi, les que motivaren la llei.

També ha augmentat la reflexió sobre els motius de convergència entre sacerdoci i celibat (la descripció que en fa el Sínode del 1971 és més treballada que la de l'encíclica *Sacerdotalis caelibatus*).

2. *La reintegració dels qui han deixat el ministeri.* En virtut de la doctrina definida a Trento sobre el caràcter, l'expressió «reducció a l'estat laical» és inadequada. Des del punt de vista teològic no hi ha inconvenient d'admetre llur reintegració;[1] però des del punt de vista pastoral no sembla, almenys per ara, gaire oportuna;[2] els bisbes holandesos, per exemple, l'admetrien «en casos

particulars... amb unes determinades condicions»;[3] el Concili pastoral holandès la votà amb 86 vots sí, 3 no, 9 abstencions;[4] en canvi, l'assemblea conjunta de bisbes i preveres espanyols es limità a demanar que «fossin suprimides dintre l'Església i en la societat les mesures discriminatòries que afectin la seva dignitat humana i cristiana».[5] Pau VI parla d'aquests preveres amb un to més dur.[6]

3. *La recerca de nous ministeris.* Ha estat desvetllada amb més vivesa davant la negativa del Sínode del 1971 a ordenar homes casats. És una recerca que caldrà continuar sempre per raó de la mateixa riquesa i vitalitat de l'Església i dels canvis del món.[7] Recentment l'han estimulada encara més les limitacions del motupropi *Ministeria quaedam.*[8]

4. *Els ministeris femenins.* Fa anys que es treballa en aquest camp i molts teòlegs no hi trobarien inconvenient pel que fa al diaconat (Congar); d'altres, ni pel que fa al presbiterat (Daniélou, que prefereix el presbiterat femení al masculí casat). Pau VI mateix, el febrer passat, declarava: «Volem... [que les religioses] siguin inserides honorablement i de manera orgànica, potser àdhuc mitjançant alguna iniciació sagrada, en el teixit eclesial.»[9] Un presbiterat femení solucionaria evidentment la manca actual de sacerdots; però no sembla que calgui instituir-lo per aquesta raó.[10]

L'ORDENACIÓ SACERDOTAL D'HOMES CASATS

El Concili[11]

El concili Vaticà II aprovà l'ordenació diaconal d'homes casats. Quan es tractà del ministeri i vida dels preveres, l'holandès Koop, bisbe al Brasil, parlà de les necessitats de l'Amèrica Llatina i proposà l'ordenació sacerdotal de laics amb cinc anys almenys de vida matrimonial. El diari «La Croix» del 13-X-65 publicà un interviu amb monsenyor Ancel, que defensava la pràctica actual. El dia 11 va ser llegida a l'assemblea una carta del Papa en la qual deia: «No és de cap manera oportú un debat públic sobre aquesta qüestió, que exigeix una gran prudència i que té tanta importància. El nos-

tre designi és no sols de conservar amb totes les nostres forces aquesta llei antiga, sagrada i providencial, sinó també de reforçar la seva observança tot recordant als sacerdots de l'Església llatina la consciència de les causes i les raons que, justament avui, d'una manera particular, fan que aquesta llei hagi de ser considerada com molt adaptada, gràcies a la qual els sacerdots poden conservar tot el seu amor únicament al Crist i dedicar-se totalment i generosament al servei de l'Església i de les ànimes.» [12]

Hi hagueren aplaudiments que venien sobretot de la tribuna dels experts i dels auditors laics. El Papa permeté que els qui pensaven altrament li ho fessin saber per escrit. Molts bisbes enviaren telegrames d'agraïment al Papa, entre ells monsenyor Larrain, president del CELAM.

El cardenal Bea criticà la manera amb què el document sobre la vida i el ministeri dels preveres parlava del celibat, tenint en compte la pràctica diferent de les esglésies d'Orient. La reelaboració fou difícil però en resultà un text definitiu serè. El paràgraf 16 del decret *Presbyterorum ordinis* diu de les esglésies orientals: «Aquestes tenen preveres que escolliren, pel do de la gràcia, servar el celibat —la qual cosa fan tots els bisbes—, però també n'hi ha que són casats, el mèrit dels quals és gran; tot recomanant el celibat eclesiàstic, aquest sant Concili no vol pas modificar la disciplina diferent que és vigent legítimament a les esglésies orientals; exhorta, amb tot el cor, els homes casats, ordenats preveres, a perseverar en la seva santa vocació i en la donació total i generosa de la seva vida al ramat que els ha estat confiat.»

L'encíclica «Sacerdotalis caelibatus»

La promesa de donar nou esplendor i vigoria al celibat sacerdotal en les circumstàncies actuals, el Papa l'acomplí amb la publicació de l'encíclica *Sacerdotalis caelibatus*, del 24-VI-67.[13] Aquest document, segons François Biot, no tanca la porta a una eventual ordenació d'homes casats: «Em sembla que la condició fonamental perquè un dia es realitzi aquesta possibilitat és que no comprometi

gens ni mica la llei del celibat, i que no suposi de cap de les maneres una acomodació oportunista a les crítiques infundades contra el celibat. El document present desfà aquests equívocs.» [14]

Aquesta encíclica presenta detalls curiosos:

— Una citació de l'al·locució de Joan XXIII al sínode romà del 1960, molt vigorosa, en defensa de la llei del celibat (núm. 37).

— Una al·lusió deferent envers la praxi oriental (núm. 38), però fent notar que, segons ella, els bisbes són escollits entre els cèlibes i que l'ordenació sacerdotal impedeix de contreure un segon matrimoni (núm. 40).

— No queda exclosa l'admissió al presbiterat catòlic dels ministres no catòlics que s'han casat abans de passar a la nostra Església (núm. 42).

Els fets del començament del 1970

L'encíclica del Papa provocà reaccions de tota mena. D'ençà d'aleshores el tema del celibat ha fet córrer tinta i sang.

A nivell oficial fou el Concili pastoral holandès el que provocà més tensions. El fet de triar com a objecte d'estudi el ministeri sacerdotal ja les havia fet preveure. Pau VI el 24-XII-69 adreçà en aquest sentit una carta als bisbes d'Holanda, en vigílies de la celebració de l'assemblea.[15] Es queixa que «les reflexions i recomanacions contingudes en aquests projectes no semblen estar gaire en harmonia amb els documents i actes en qüestió (Concili i Magisteri).[16] Insisteix en la seva opinió sobre el celibat: «Estem segurs (...) que el millor servei que podeu fer als vostres sacerdots i als vostres fidels en el moment present (...) serà el d'afirmar serenament el vostre acord total i sense reticència amb l'Església universal sobre els punts discutits.» [17]

Els documents sotmesos a votació, però, no anaven en la línia indicada pel Papa.[18] Tot i subratllar el sentit d'aquest carisma, pledejaven «a favor de la inserció massiva de persones casades en totes les formes de servei eclesial».[19]

El 7 de gener van ser votades cinc recomanacions sobre el ce-

libat dels sacerdots. Els bisbes s'abstingueren de votar.[20] La proposta de l'ordenació d'homes casats obtingué 94 vots favorables, 1 en contra i 3 abstencions. Els bisbes feren un comunicat en què expressaven que no volien actuar al marge de l'Església universal i que es limitaven a «notificar al Sant Pare la situació exacta de l'Església local, així com les idees i els vots que s'hi expressen, convençuts d'altra banda que tot això no passa solament en els Països Baixos.» I afegien: «Els bisbes creuen que, per a llur comunitat, seria bo que, al costat dels sacerdots que viuen segons un celibat que han escollit del tot lliurement, hom pogués admetre a l'Església llatina sacerdots casats, en el sentit que homes casats poguessin ser ordenats sacerdots, i que, en casos particulars, sacerdots que s'han casat poguessin ser reintegrats en el ministeri, amb unes determinades condicions.»[21]

El Sant Pare, el 2 de febrer, escriví una carta al cardenal secretari d'Estat,[22] que encapçalava dient: «Les declaracions fetes públiques aquests dies a Holanda sobre el celibat eclesiàstic ens han adolorit profundament (...) per les conseqüències pertorbadores en la vida de tota l'Església.» Hi parla de «resolucions tan desgraciades, tan divergents de la nostra actitud i, creiem, de tot el conjunt de l'Església». «Ens sentim en el deure de reafirmar clarament el que ja hem declarat i repetit moltes vegades, és a dir, que el lligam entre sacerdoci i celibat, establert des de fa segles per l'Església llatina, constitueix per a ella un bé summament preciós i insubstituïble.»

Amb tot, afirma que «no oblidem una qüestió que ens ha estat presentada amb insistència per part d'alguns bisbes (...). En una situació d'extrema carència de sacerdots —ens demanen ells— i limitant-ho a les regions que es trobin en semblant situació: ¿no es podria considerar l'eventualitat d'ordenar per al ministeri sagrat homes d'edat ja avançada, que hagin donat en el seu ambient el bon testimoniatge d'una vida familiar i professional exemplar?»

Després de no dissimular les seves reserves a aquesta possibilitat, afegeix: «En tot cas, les conseqüències foren tan greus i plantejarien qüestions talment noves per a la vida de l'Església que, si es donava el cas, s'haurien d'examinar prèviament i atentament, en unió amb nós, pels nostres germans en l'episcopat, tenint pre-

sent davant Déu el bé de l'Església universal, que no es podria separar del de les Esglésies locals.»

Bé que certs comentaristes subratllaren que, arran de les «qüestions talment noves per a la vida de l'Església» que planteja la regulació dels naixements, Pau VI no les examinà prèviament amb els germans en l'episcopat, és important de constatar que no exclou l'eventual ordenació d'homes casats.

El fet és que, partint d'aquestes paraules, diversos episcopats i assemblees sacerdotals han anat admetent aquesta possibilitat tot i reconèixer que la qüestió és molt complexa.

El parer de tres assemblees

Així, per exemple, la *Trobada europea dels delegats dels consells presbiterals* celebrada a Ginebra (20-23-IV-71) votà les proposicions següents:

«8. És desitjable una possibilitat més ampla d'ordenar preveres a homes casats, tot tenint en compte:

»a) Les necessitats missioneres i pastorals de l'Església;

»b) La vida del candidat;

»c) Una formació adequada amb vista al ministeri que haurà d'exercir.»

54 sí, 8 sí *iuxta modum*, 9 no, 4 blancs.

«L'accés d'homes casats al sacerdoci no ha de ser admès exclusivament per raons de necessitat, sinó per la raó positiva de l'enriquiment de la comunitat cristiana.»

54 sí, 9 sí *iuxta modum*, 16 no, 4 blancs.

«L'assemblea demana que el Sínode prengui una decisió a favor de l'ordenació d'homes casats, tot deixant a les conferències episcopals la cura de precisar les modalitats de l'elecció, de formació, de ministeri.»

52 sí, 9 sí *iuxta modum*, 18 no, 3 blancs.

Altres proposicions demanen que hom aprofundeixi l'estudi de totes aquestes qüestions.[23]

Del 6 al 10 de setembre, *85 sacerdots* que representaven 5.000 preveres *d'Anglaterra i Gales* votaren, entre d'altres, les afirmacions següents (cal tenir present que cap d'elles, pel fet de no obtenir la majoria de dos terços —57 vots— no fou adoptada com a text oficial):

«Recomanem de preveure sense retard l'admissió al sacerdoci d'homes casats

»— actualment diaques (48 sí, 37 no)

»— jubilats, d'una vida cristiana provada (48 sí, 36 no)

»— que s'han mostrat veritables apòstols laics (47 sí, 37 no, 1 abstenció).» [24]

L'assemblea conjunta de bisbes i sacerdots espanyols, celebrada del 13 al 18 del mateix mes, passà a votació el text següent: «41. Davant el greu problema, eclesiològic i pastoral, plantejat en algunes comunitats cristianes dels nostres dies per l'escassetat de vocacions sacerdotals, que les col·loca en la situació d'haver de viure sense les funcions ministerials, essencials al seu ésser i al seu creixement, aquesta Assemblea demana respectuosament a la Santa Seu i al Sínode dels bisbes que considerin la conveniència de conferir a homes casats, per a aquestes comunitats, l'orde de prevere.»

Primera votació: 161 sí, 72 no, 3 *iuxta modum*, 15 blancs.

La segona redacció afegí, després de «Sínode de bisbes»: «...que, si amb una adequada distribució de la clerecia a escala mundial no es resol el problema, considerin la conveniència d'ordenar preveres per a aquestes comunitats homes casats».

Resultat: 146 sí, 69 no, 7 blancs.

El text, doncs, no fou aprovat perquè no tenia la majoria necessària.[25]

El Sínode episcopal de 1971 [26]

La impressió general del Sínode fou la constatació de la complexitat dels problemes relatius al sacerdoci ministerial. Quant a l'ordenació d'homes casats, el cardenal Enrique y Tarancón re-

flectí el parer dels pares en el seu report introductori. És indispensable de llegir els textos dels discursos i intervencions per tal de fer-se càrrec de les raons a favor i en contra. La votació sobre aquesta possibilitat no fou feta per *placet* o *non placet* sinó per l'adopció d'una de les dues fórmules següents:

Fórmula A: «Salvat sempre el dret del Summe Pontífex, l'ordenació presbiteral dels homes casats no és admesa, ni tan sols en casos particulars» (107 sufragis).

Fórmula B: «Pertoca només al Summe Pontífex, en casos particulars, a causa de les necessitats pastorals i després d'haver considerat el bé de l'Església universal, de permetre l'ordenació sacerdotal d'homes casats, a condició que siguin d'edat madura i d'una vida solvent» (87 sufragis).

Hi hagué 2 abstencions i 2 vots nuls. Malgrat la reserva de l'assemblea, és indubtable que el nombre de sufragis de la segona fórmula hagués estat notablement inferior només cinc anys enrera.

Alguns documents romans

És bo de no oblidar alguns documents romans que, a causa del seu llenguatge i en el context apassionat d'aquests darrers tres anys, no han afavorit massa la causa que defensaven:

—Renovació de les promeses sacerdotals el Dijous Sant.[27]

— Normes per a instruir les causes de reducció a l'estat laical.[28]

— Motu-propi *Ad pascendum*, que conté la novetat «d'un ritu especial, que haurà de precedir l'ordenació diaconal», per a expressar el compromís públic del celibat.[29]

La posició de monsenyor Riobé

Després de les immediates reaccions sobre el Sínode no hi ha hagut fets especials que hagin desvetllat novament l'opinió pública sobre aquest tema. Només de tant en tant sorgeixen declaracions

de bisbes i teòlegs que es pronuncien a favor d'una modificació de la disciplina actual. La més notable ha estat la del bisbe d'Orleans, Guy Riobé, en la seva intervenció a l'assemblea de bisbes francesos celebrada a Lourdes l'octubre passat. El poc impacte que tingué damunt l'assemblea és potser una mostra que, com a tema de discussió, ja és una qüestió força saturada.[30]

CONCLUSIONS

La recerca sobre l'ordenació d'homes casats, en l'esdevenidor, consistirà a sospesar els pro i els contra a mesura que es vagin dibuixant com han de ser les comunitats de demà i quina presència hi ha de tenir el ministre ordenat.

Potser una limitació del problema és el fet que hagi estat suscitat davant la disminució de vocacions (aquesta posició queda reflectida en el text de l'assemblea conjunta espanyola). Això podria fer la impressió, d'una banda, que la presència presbiteral només pot ser imaginada dins l'estructuració actual de les comunitats, i que, per l'altra, l'Esperit Sant suscita menys que ahir el carisma del celibat.

De fet, un dels fruits positius del darrer Sínode i de les circumstàncies que l'han envoltat, és que obliga a repensar el lloc del prevere i del laic dins l'Església i la qüestió dels ministeris femenins. Fets que demanen que siguin tractats per ells mateixos i no per tal d'omplir llacunes. En aquest context —per glossar l'afirmació de F. Biot esmentada més amunt— la qüestió de l'ordenació d'homes casats no comprometria gens ni mica la llei del celibat ni suposaria de cap de les maneres una acomodació oportunista a les crítiques infundades contra el celibat.

És el que acaba d'escriure el bisbe de Nanterre, Jacques Delarue, favorable a l'ordenació de casats: «Si es donen aquestes ordenacions, jo desitjaria que no fossin considerades com esdeveniments sensacionalistes, en els quals uns hi veurien una catàstrofe mentre que d'altres triomfarien (...). Em semblaria essencial també que una decisió d'aquest ordre no fos presa en un clima de crisi

com un remei últim a una situació que es degrada, sinó com una resposta positiva a allò que hauríem descobert com una mirada de Déu damunt l'Església del nostre temps. Per això desitjo que no sigui presa massa tard.» [31]

Bernabè Dalmau

NOTES

1. Noteu, com a exemple pràctic, que, en cas de perill de mort, segons els cànons 882 i 892,2, *qualsevol* sacerdot pot confessar.

2. Efectivament, una gran part dels fidels considera un exponent del clericalisme el fet de l'actual facilitat de dispenses de celibat mentre que roman intacte el principi de la indissolubilitat matrimonial.

3. Dd'E 1970, col. 271.

4. *Ibid.*, col. 269.

5. Dd'E 1971, col. 1244.

6. Vegeu la cèlebre homilia papal del Dijous Sant del 1971 (*ibid.*, cols. 614-615) i les paraules en la carta al cardenal Villot: «Afirmem clarament el nostre deure de no admetre que el ministeri sacerdotal pugui ser exercit per aquells qui després d'haver posat la mà a l'arada s'han girat endarrera» (Dd'E 1970, col. 298).

7. Vegeu, per exemple, l'article de R. MEHL, *Eclesiologia i sociologia* a Dd'E 1973, cols. 309-324.

8. Dd'E 1972, cols. 1193-1198, 1229-1230.

9. Dd'E 1973, col. 426.

10. Ens podem fer una pregunta: què veurem primer, l'ordenació d'homes casats o la de les religioses?

11. Entre la literatura dels principals cronistes del Concili (Fesquet, Laurentin, Congar, Martín Descalzo...), resulten particularment interessants, per la informació i la reflexió teològica, les pàgines de l'ex-director de «La Croix», Antoine Wenger, a *Vatican II. Cronique de la quatrième session*, París, 1966, pp. 301 ss.

12. A. WENGER, *l. c.*, p. 311.

13. Dd'E 1966-67, cols. 1359-1394.

14. *Ibid.*, col. 1394.

15. Dd'E 1970, cols. 225-231.

16. *Ibid.*, col. 228.

17 *Ibid.*, col. 230.

18. Dd'E 1970, cols. 243-268.

19. *Ibid.*, col. 263.

20. Vegeu els resultats a *ibid.*, cols. 269-270.

21. *Ibid.*, col. 271.

22. *Ibid.*, cols. 295-302.

23. Vegeu el text sencer de les resolucions a «La Documentation catholique» 1971, pp. 459-463, i un comentari de Luigi Sandri sobre la trobada a Dd'E 1971, cols. 805-818.

24. «La Documentation catholique» 1971, p. 949.

25. D'dE 1971, cols. 1225-1272.

26. El *dossier* relatiu als treballs sobre el sacerdoci es troba a «La Documentation catholique» 1971, pp. 959-993; el text català del document aprovat per l'assemblea i d'algunes intervencions, a Dd'E 1972, cols. 21-62.

27. Dd'E 1970, cols. 353-354, 379-380.

28. Dd'E 1971, cols. 1153-1164.

29. Dd'E 1972, cols. 1313-1320.

30. Posteriorment ha estat publicat un recull de les cartes que rebé amb motiu de la seva intervenció: *Lettres au Père Riobé*, París, 1973, 144 pp. L'oficina del consell de l'episcopat francès, reunit a París el 7 de febrer, ha lamentat «el procediment que consisteix a fer una tria de cartes privades i àdhuc a publicar-ne només alguns extrets» («Informations catholiques internationales», 1 març 1973, p. 25).

31. Dd'E 1973.

En l'aplec de documents es tenen particularment en compte —sense perjudici de l'objetivitat— aquells que el lector català trobarà més a mà perquè han estat publicats a «Documents d'Església» (D d'E).

OPTIMISME CRISTIÀ, AVUI?

Aquestes reflexions han nascut en el clima d'un recés amb un grup de matrimonis. Per això mostren un to de conversa familiar, gairebé informal. No hi cerqueu, doncs, la pretensió d'abastar tota la complexitat de les qüestions plantejades, sinó més aviat d'obrir un diàleg lliure i obert. La pregunta que encetà el recés fou precisament aquesta: ¿podem ser encara optimistes?

L'Església, espai teofànic

No hi ha una definició adequada de l'Església, perquè és una entitat que no cap en les nostres categories mentals. De fet, és «objecte de fe», «crec» en l'Església...

Limitem-nos a una de tantes definicions: «és un espai teofànic». L'Antic Testament parla d'«espais teofànics» o indrets on Jahvè s'ha dignat manifestar-se. El grup humà, la comunitat de creients sortida de Pentecostès, ha quedat com a «espai permanent» on Déu vol manifestar-se als homes. La raó és perquè el genuí «espai teofànic» on Jahvè es manifestà plenament fou la persona històrica de Jesús de Natzaret. Aquesta missió manifestadora, «teofànica», l'ha heretada l'Església, que per això és i ha de ser «visible» i, a més, «signe» que indica, que assenyala la presència d'Algú i que fa que, assenyalant-lo, aquest Algú realment s'hi faci present (sagrament).

L'Església som nosaltres amb les nostres limitacions humanes, amb els nostres defectes i fins amb els nostres pecats. L'Església se sap «espai teofànic». Això és una gran cosa. Però, com totes les coses que estan subjectes encara al temps i a l'espai, són ambigües, són perilloses. Els éssers humans tendeixen a «fer déus»: la història ho demostra a bastament. És una mena d'instint. L'home veu en la divinitat, la seguretat. L'home cerca la seguretat; és natural. És natural, també, que vulgui apoderar-se d'aquesta seguretat, per això *dóna nom* als déus. Per això el Déu veritable, Jahvè, no té

nom ni vol que li'n posin: prohibeix que se li posi nom i, encara més, que se'l representi, perquè, per als primitius, posar nom equival a *dominar*; fer representacions, equival a *delimitar*, embotellar, tancar... El gran mèrit d'Israel és d'haver defensat, contra totes les temptacions i mals exemples dels pobles veïns, aquesta intocabilitat de Déu, la seva transcendència. L'anomenen «Jahvè» (l'«alt», probablement) perquè no saben quin nom té ni poden saber-ho. Quan Moisès pretén que li sigui dit: «Qui diré que m'envia?», el qui l'envia li diu: «Qui sigui jo, no et preocupi... "*jo sóc el qui sóc*" i no en parlem més...» El Déu veritable no és manipulable, sempre es troba més enllà de les nostres categories humanes.

Però, com dèiem, les ganes hi són. No ens estranyi, doncs, que els cristians, al cap i a la fi humans com els no cristians, hagin caigut més d'una vegada en la temptació de manipular Déu. I, si no directament el mateix Déu, sí, almenys, les coses de Déu. Per aquesta raó trobem que l'Església, moltes vegades, ha deïficat, ha idolatrat, s'ha construït ídols.

El poble de l'Èxode

Els estudiosos de la Bíblia són de l'opinió que la Bíblia gairebé no reconeix altre pecat que el d'idolatria. Potser tots els pecats poden reduir-se al d'idolatria. Per tal d'evitar la idolatria és, potser, perquè Déu s'escollí un poble tan tradicionalment transhumant, nòmada. Ser nòmada equival a renunciar a instal·larse. Els ídols són els perns de tota instal·lació; necessiten estabilitat. Els ídols «de categoria» es troben només en les grans civilitzacions, en els pobles ben assentats, organitzats, jerarquitzats...

Idolatria, doncs, i nomadisme, són poc compatibles. L'estil de vida del Poble de Déu, àdhuc un cop instal·lat, havia de ser l'estil de l'Èxode: la repugnància a quedar-se. I, per contra, la taleia de sortir, d'estar sempre a punt de deixar-ho tot i d'anar-se'n. L'Església, segon Israel, ha de reproduir aquesta forma d'entendre l'existèn-

cia, pròpia de l'antic Poble de Déu, ella que és el nou Poble de Déu. El seu nomadisme, el seu «tirar endavant» i el seu «pensar en el futur» (anhel de la parusia) l'hauria d'haver marcat sempre i amb evidència enmig dels altres homes.

Darrerament hom ha volgut definir l'Església com a «baluard» (baluard de l'ortodòxia). És fer-li un mal servei. Caldria poder-la comparar amb una tenda de campanya que tan aviat muntem com la pleguem per tal d'anar-la a muntar en un altre indret.

L'Església ha estat factor de civilització; d'això, tots els cristians n'hem d'estar orgullosos. Però no ens ha de fer perdre el cap: l'Església *no* ha de ser factor de civilització. És a dir: l'Església ha estat (i millor que sempre sigui) factor de civilització sense que tingui la missió de ser-ho. No li hem d'exigir que ho sigui. Justament això ha estat una font de desviacions.

L'Església (nosaltres!), al llarg de la seva història, ha prestat molts serveis a la civilització, a la societat. Llàstima que hom hagi transformat en ídols aquestes prestacions! Al llarg de la seva història, calia i era inevitable, que l'Església segregués formes, estructures, etc. indispensables per a la seva comesa; però, segons el mòdul obligatori, l'Èxode, immediatament després d'haver-los segregat, havia d'haver-los posat en quarantena, sempre abocada cap endavant, mirant cap al «Dia del Senyor».

La «mística de l'Èxode» no és altra cosa que la «mística de la fe». L'Església és el Poble de creients. És el poble de cridats que, sota l'influx de Déu, respon a aquesta crida. La crida és també anomenada «Paraula» de Déu. Però aquesta Paraula no és mai clara del tot. Només és clar que és Déu qui crida. Per a nosaltres, cristians, és la crida de Déu, en Jesucrist, dins l'Església. El distintiu, doncs, primordial dels cristians, és *viure* pendents de la Paraula de Déu que, a més, no és mai del tot clara. Això és igual que viure, minut a minut, dia rera dia, pendents d'allò que Déu indicarà, si li sembla bé d'indicar-ho! «Com els ulls de la serventa posats damunt la seva mestressa; com els ulls del servent posats damunt el seu amo...»

La vida de fe és «mística»; és a dir, no té una explicació racional (tampoc no és irracional!) ni psicològica. És un fet. «Qui ho pugui entendre, que ho entengui...!»

I aquí trobem un altre dels déus del nostre Olimp: la racionalització. Com no hem d'estar cofois de la nostra «*Philosophia Perennis*», de la nostra estela de pensadors? ¿Hem pensat, però, que l'Església hauria estat igualment l'Església sense aquesta altura filosòfica? No sembla pas, per ara (Déu en sigui lloat!) que la mena de pensadors, i de molta qualitat, es perdi; però, ¿pensem que, tot i que són útils, l'Església se'n pot passar sense que la seva absència la faci trontollar? Pensem-hi, doncs! «Logos» i «àgape». Ortodòxia i ortopràxia. L'haver retut tant d'homenatge al logos, l'haver deixat bastant de banda l'àgape ha fet que l'Església desemboqués en una aporia tràgica, en una aporia que és un autèntic escàndol. El logos està satisfet: l'estructura racional dogmàtica és una meravella o, almenys, ho ha estat fins ara. La jerarquia ho tenia resolt: detectar una heretgia ha estat fàcil, gràcies a la claredat de les definicions. Però aquesta solidesa racional no ha estalviat l'aporia tràgica, el gran escàndol d'aquests moments: que els qui combreguen en l'acceptació (o, almenys, en el no-refús) del mateix sistema dogmàtic, es matin entre ells; que els qui estan d'acord a acceptar que en Déu hi ha tres persones, això dins el santuari de la seva consciència, estiguin a mata-degolla a fora, en la palestra pública; que aquells qui, per la força del baptisme, són invitats a la comunió amb el Cos i la Sang de Crist, es combatin utilitzant el nom comú de cristians. El gran escàndol d'aquests moments és que torturadors i torturats professin, si ve el cas, la mateixa doctrina. El gran escàndol és que l'Església no tingui mitjans per a evitar —ni sàpiga com fer-ho— que el torturador es trobi a la taula eucarística amb aquells que ell torturà la nit anterior. Alguna cosa ha fallat!

El desmantellament

La nostra època té alguna cosa que fa que s'assembli a la de Jesús de Natzaret: també el seu poble, amb la seva religió, havia anat a parar en un Olimp format d'una colla de déus, com les

minucioses prescripcions farisaiques, tabús (parlar amb una dona a soles) etc. Jesús es mostra lliure i, alhora, contestatari enfront de tantes coses convencionals que agradaven tant als seus conciutadans. «Se us ha dit... però *jo us dic...*» Com enderroca ídols!

També avui els ídols comencen a ser enderrocats. Qui ho fa? ¿El jovent, amb el seu inconformisme? ¿La societat, amb la desacralització cada vegada més agosarada? ¿I si resultés que el qui ho fa, a través dels factors immediats, actuals, històrics, fos el mateix que ho feia a Canaan, a Babilònia, i, més tard, pel seu enviat, a Cafarnaum?

És cert que ha començat el desmantellament d'aquest Olimp. És comprensible que això ens faci patir. Com no hauria de ser així? I aquest patir és saludable. Que no ens tapi, però, el gran benifet de fer-nos quedar a zero. Fem un projecte d'inventari d'aquest desmantellament:

1. *Seguretat dogmàtica.* El contingut del dogma, Paraula de Déu, és incommovible; però la seva expressió, a través del temps, no; altrament trairia justament allò que és la seva raó de ser: la comunicació d'aquella veritat de salut als homes.

2. *Seguretat social.* Afortunadament ja falta poc perquè, a casa nostra, el sacerdot ja no sigui l'«*autoridad religiosa*» al costat de les «*autoridades civiles, militares y del Movimiento*».

3. *Seguretat econòmica.* Perquè cada vegada és més blasmada. Hom espera que el llibre de Pennenberg, *Las finanzas del Vaticano*, per exemple, aviat pugui ser desmentit. Tota institució per a sobreviure i funcionar necessita diners, però «si el teu ull t'escandalitza, arrenca-te'l, car val més que entris al Regne borni que no pas que amb tots dos ulls vagis a la geenna».

4. *Prestigi.* Ens agradi o no ens agradi, el món ja no compta per res amb l'Església; hom, ni els mateixos catòlics (en bona part) no llegeixen allò que diuen el Papa o els bisbes; són més estudiats els teòlegs protestants que els catòlics; moltíssims joves es mouen cridats per Taizé; cap, ni un, no pensa anar a Roma; el fet del reconeixement diplomàtic per part de molts Estats, per no dir tots, té uns motius que disten de ser evangèlics. La ciència fa els seus descobriments, sense ni pensar què n'opina l'Església; i en fa les

aplicacions (inseminació artificial, per exemple) sense que la preocupin les protestes de la jerarquia catòlica.

5. *Autoadoració.* Un Pare de l'Església, comentant el gest de Pere, Jaume i Andreu, de deixar les xarxes per seguir Jesús, molt agudament fa notar que és més fàcil deixar les xarxes que deixar-se un mateix. L'autonegació és molt més difícil. I això, en una Església que s'havia pres, moltes vegades, com a fi, serà potser allò que més li costarà; però alegrem-nos-en «perquè el temps de la verema és a prop» La inacabada sagnia de clergues i religiosos, la sortida sorollosa o silenciosa de tants ahir encara cristians i àdhuc militants, no para. El Dret Canònic pot arribar a no tenir l'objecte sobre el qual versa. Cada dia hi ha més matrimonis pel civil. La intervenció eclesiàstica damunt els enterraments i els cementiris aviat no existirà. Molts pares (molts d'ells autèntics cristians) no volen batejar els fills per motius de molt de pes. Roma, el Vaticà, amb tota la seva complicada organització d'oficines i dicasteris, quin sentit tindran, aviat? Tot plegat, ¿no farà pensar, aviat, en aquell vell almirall jubilat de la pel·lícula *Mary Poppins*?

Aquests suggeriments els podríem il·lustrar amb bastants textos bíblics aplicables als fenòmens que només hem encetat. El Poble hebreu tenia sovint la fal·lera de fer com els altres pobles: fer-se ídols. Alhora, però, Jahvè (no sempre ho aconsegueix) els ho treu del cap. L'ídol suprem, vell com la humanitat, és la seguretat feta per nosaltres mateixos, la nostra, la que sabem com és, perquè l'hem feta.

Nous ídols?

Si els cristians visquéssim sempre com penjats d'aquell fil tan prim que és el benvoler de Déu, del seu beneplàcit de cada instant (això és en realitat la vida de *fe*, de la qual viu «el just» de sant Pau) a hores d'ara ja hauríem transformat el món; perquè, de fet, hem viscut més o menys com els qui no tenen fe: ben arrapats

a les seves —a les nostres— seguretats: la pròpia intel·ligència, el salari, el negoci, la carrera, etc. Llavors... «¿no ho fan també els gentils?» Encara podríem desitjar que Déu fos explícit, ja que hem de viure de la seva Paraula. El Parenostre hauria de poder dir: «El nostre pa de cada dia assegureu-nos-el almenys per a un període de tres anys, o de quatre...» Però: cada dia hem de demanar el pa de cada dia. És la renovació constant d'aquest estil de vida propi del cristià: viure penjat a veure què passa...

No ens creguéssim pas que aquesta vida de fe, que el fet d'estar a la mercè del que Déu disposa a cada instant, sigui incompatible amb l'ús de les facultats que Déu ens ha donat i que, tanmateix, ens les ha donades per a fer-les servir. És més: cal treure de la terra tot allò que ella pot donar; cal inventar tot allò que pugui ser inventat; cal produir tot allò que els recursos de la tècnica siguin capaços de produir. L'ideal no és pas que al món hi hagi pobres i pobresa, sinó tot al contrari, l'ideal és que al món hi hagi de tot i força; suposant, sempre, que això estigui tan ben repartit que resulti que aquell qui en té menys, en tingui més que suficient... L'ideal és que quan els homes hauran arribat tan enllà que ja no quedi més enllà, quan ho tindran tot, els cristians, almenys els cristians, com la Magdalena als peus de Jesús (probablement aquell gest en fou el símbol) hi sàpiguen renunciar: «el qui posseeix, com si no posseís...» L'ideal és que el cristià, davant tanta abundància, davant tanta «seguretat», repeteixi el gest d'adoració «trencant el flascó i vessant-lo» prosternat davant Déu tot dient-li: «no n'hi ha cap més de segur fora de Vós».

Cap cristià no deixarà d'estar d'acord amb aquesta afirmació: «l'únic segur és Déu». L'enviat de Déu, aquell en el qual el Déu amagat se'ns ha fet visible, Jesucrist, ha parlat. La seva paraula és Paraula de Déu. I, com el Déu d'Abraham, d'Isaac i de Jacob, és paraula d'un Déu poc explícit «els judicis del qual no són els judicis dels homes». D'aquí ve que la temptació perpètua sigui aquesta: com que Déu no parla clar, fem-nos-en un que hi parli. Per als hebreus, el vedell d'or; per a nosaltres moderns, un que, amb una frase d'aquelles tan catalanes, podríem anomenar «el de les faves comptades», que pot prendre una bona varietat de rostres. Exigir claredat a la Paraula de Déu és demanar un ídol: cal

saber viure confiadament en la foscor de la Paraula de Déu: la claredat se'ns donarà de més a més.

Donem de baixa els ídols antiquats però no ens passem, per favor, a la idolatria de «les faves comptades», de la certesa i, en definitiva, de la seguretat. Cal lluitar, si hom no vol renegar de la fe cristiana, contra les situacions d'injustícia. Casos molt recents i molt concrets porten a una conclusió lògica i coherent: la violència només serà vençuda amb la violència. Així ho han dit i fet homes «pràctics» com Hitler, Stalin, Pinochet... L'Evangeli, en canvi, diu «no oposeu resistència al mal» L'única fórmula que travessa tot l'Evangeli és el Manament nou. I la raó es revolta: «On voleu anar amb l'amor?» És un déu que no convenç; cal buscar-ne un altre de més eficient. «L'ídol, porteu l'ídol! Eficiència, organització, combativitat... Un cop ens haurà fet servei, ja el posarem sota les ordres del Déu autèntic.» Els croats de tots els temps ho han pensat així. ¿Els croats de demà s'anomenaran... «cristians marxistes»?

No: a l'Evangeli, aquesta doctrina de la violència, no s'hi troba; com tampoc no s'hi troba la de la maselleria. L'exigència de: «a qui et pega en una galta, para-li l'altra», que ho podria semblar, tota ella està ficada dins el gran manament d'«estimeu-vos»; de manera que allò que a nivell individual podria ser l'anul·lació del dret a la defensa, gràcies a la dimensió comunitària dels deixebles de Crist, és una defensa que fan entre tots del dret de l'individu.

Llavors, la solució on és?

En el mateix Evangeli. I la solució és «la follia de la creu». És començar a pensar com els homes «pràctics»: quan totes les prospeccions, quan tots els càlculs et demostraran que no hi ha més remei que la violència; quan tindràs a punt les armes, quan estaràs ben convençut que no llançar-se al combat seria un disbarat... llavors llença les armes i els càlculs i les prospeccions (trenca el flascó d'alabastre als peus de Jesús) i torna't boig per Jesús. El dia que tu i jo i tots els batejats ens determinem a ser folls d'aquesta follia, llavors sí que conquistarem el món.

Acceptar la violència i els sistemes que la inclouen és renunciar a la follia de la *creu;* és tractar de mentider Jesucrist i és erigir

un ídol. Aquesta follia, fins ara, ha estat un afer de quatre individus, els sants; segur que el dia que sigui cosa de tota l'Església, el món serà conquistat.

Optimisme

El poder és una mala cosa. Tots els poders, per antagònics que aparentment puguin ser, en el fons es troben i es donen les mans. Per aquesta raó Jesús (al qual havia estat donat tot poder) no volgué exercir mai el poder, ni tan sols el poder del seu prestigi personal.

No cal insistir a descobrir el Mediterrani del festeig de l'Església amb els poders del món; però hi ha indicis (sempre ambigus) que això serà cada vegada menys fàcil. Per part de l'Església, perquè els seus quadres disminueixen amb rapidesa; per part del món (i, per tant, també de l'Església) perquè puja una generació (la qual probablement seguiran d'altres) que refusa el poder, o, almenys, la forma de poder que ens és habitual. És l'anomenada «crisi d'autoritat» que té aspectes dolents i en té de bons, com totes les coses del món.

Amb aquesta reducció dràstica del nombre, amb la desafecció cada vegada més olímpica de les noves generacions, amb els canvis sociològics, etc., l'Església es veurà obligada a organitzar-se d'una altra manera. Si ja ara els seminaris es tanquen, si les parròquies (les que potser podrien encara subsistir per tenir més recursos culturals i econòmics) ja s'agrupen per subsistir, si la manca de sacerdots farà aviat impossible que grans contingents de cristians tradicionals, si encara en queden, puguin anar a missa el diumenge; si el paganisme abassegador és finalment declarat incompatible amb el baptisme... tot això esbossarà una faç de l'Església que serà nova, en alguns casos inèdita i fins i tot estranya. Per què no pensar-hi? Per què no preparar-s'hi?

No és tan urgent descriure com serà el cristianisme de demà com de preguntar-nos com hem de ser els cristians d'avui, els

qui diem adéu a una forma de ser de l'Església de sempre, forma que se'n va; i com hem de preparar la forma que tot just apunta. La resposta és la de sempre: el cristià és el cridat per Déu en Jesús que, en l'Església, respon «sí» a aquesta crida. És l'acceptació de la «follia de la creu». És l'adopció d'una manera de viure que transparenti sempre que la seguretat que busquem com tots els altres éssers humans, nosaltres la busquem només en Aquell que és l'únic segur. D'aquí ve que, si les petites comunitats que sembla que estan apareixent a tot arreu, s'han de dedicar només a afirmar-se com a petites comunitats, a mirar-se els uns als altres, a pensar només en ells... poca cosa hi haurem guanyat. L'Església és «per a la missió»: *Aneu...!*

Això té dos temps: primer, l'ésser; segon, l'anar. Dos temps simultanis, l'un dels quals apuntala l'altre.

Ésser: per la fidelitat a les exigències del baptisme, el cristià s'ha de distingir del qui no ho és. No es tracta de «donar facilitats», més aviat cal ser exigents. Si de cas, diferim el baptisme!

L'«aneu», la missió, és de cara al món que ens envolta. Com diu molt bé Robinson, «cal perdre'ns-hi». Alerta! No perdre-s'hi per dissolució, sinó, mantenint la pròpia personalitat amb fermesa, penetrar tot transformant: ser «el llevat dins la massa».

Que aquesta massa demà sigui marxista gairebé en la seva totalitat, al cristià l'ha de preocupar pel deure de ser-ne «llevat». Això mateix comporta la prohibició de refusar la pasta a la qual va destinat per voluntat de Déu. El cristià, com diu sant Ambròs, ha d'estar obert a tota veritat, «*omne verum a Spiritu Sancto*», encara que li arribi pel canal marxista. Amb tot, hi ha indicis bastant clars que la humanitat està arribant a un «punt crític» que deixarà endarrera moltes conquestes que semblaven definitives. ¿No deu ser l'agonia del marxisme? Amb marxisme o sense, ¿no deurà ser l'hora, per fi, d'estrenar l'Evangeli? Tota aquesta doctrina tan bella de l'amor, com posar-la en pràctica demà? Els primers cristians palestinencs van vendre les seves propietats i les van donar als pobres. Què han de fer els cristians de l'era atòmica?

Ha estat dit tantes vegades! Substituir la «llei de la jungla», que és la que impera, per la del respecte a la persona. Tota iniciativa noble caldrà que sigui marcada (si no inspirada) per la

presència cristiana. Potser l'Església-institució tindrà poca audiéncia, però caldrà que els cristians estiguin ficats a tot arreu.

En aquest futur immediat, els cristians, «llevat dins la massa» tindran en compte que el Regne de Déu pot trobar-se onsevulla, perquè el Regne és més ampli que l'Església. Realitzaran allò que Jesús demanava al Pare: «no els treguis del món, ans lliura'ls del mal»; com també que els cristians són en el món sense ser del món. Això vol dir que se sentiran molt sincerament «ciutadans del món». No cal (és més aviat un contratestimoni) constituir un club, un petit món d'amiguets dintre el món. L'«aneu» que constitueix l'Església prohibeix aquests «ports de salvació privats» per a selectes.

Mentrestant

Si bé, molt probablement, estem en un «punt crític», tractant-se no pas de la física sinó de la història, aquest punt no és un instant, sinó que pot ser que tingui una duració bastant llarga. A nosaltres, ens ha tocat de viure aquesta duració en la qual assistim a la mort d'un món vell i d'una forma vella de l'Església, i encara no veiem gaire la nova faç ni d'aquesta Església ni del món. Per tant, què hem de fer?

Si el moment històric en què va tocar viure a Jesucrist fou, també, un «punt crític» (plenitud dels temps) amb el qual es tancava tota una era i en començava una altra de ben diferent (de la «llei antiga» a la «llei nova»), la resposta la podríem trobar en l'estudi d'aquell temps i en el comportament d'alguns personatges que el marquen: la Verge Maria, Joan el Baptista, el vell Simeó, la profetessa Anna, sant Josep i els ignorats *anawim*. Però, abans de continuar, preguntem-nos si Jesús no va pronunciar aquella frase tan estranya: «deixeu que els morts enterrin els seus morts» pensant en el temps que s'escolava ja, que virtualment ja era cadàver; o pensant en els altres temps futurs semblants a aquell, és a dir, pensant també en el nostre temps. Parlar, ni que sigui

en forma actual, present, de tot allò que té les seves arrels en aquest passat que s'acaba, ¿no és «un enterrament de morts fet per morts»?

Ben mirat, doncs, serà aconsellable imitar aquells creients escollits, vivents enmig d'uns cadàvers, creients dels quals l'Evangeli ha volgut deixar constància. La Mare de Déu d'una manera eminent, i els altres, cadascú segons el seu grau i el seu tarannà, eren creients que miraven endavant. Miraven silenciosament. Juntament amb d'altres, els noms dels quals han romàs ignorats, eren els *anawim* o «pobres de Jahvè», apartats voluntàriament del maremàgnum imperant, esperant que «plogués el Just», pregant, callant... Eren «espais teofànics» amagats, microesbossos de la futura Església. Tant de bo que ens tornéssim homes de vida interior, petites esglésies, santuaris on el Senyor es trobés adorat i tingut en consideració. En un embús, ja és molt no fer nosa. No pas per a portar una vida de selecte en un aïllament aristocràtic, ans per a assumir en la intimitat, amb dolor si cal, els problemes del món i de l'Església i dels homes que la menen. La decisió primera i més important (i sempre vàlida) a prendre en un embús com l'actual és —em sembla— no fer nosa, tornar-se més home de vida interior, de vida d'oració, home d'esperança, deixant que passi el temps necessari perquè vingui la llum, es faci de dia i sigui possible de treballar. És una de les facetes de la vida de fe, acceptar l'obscuritat, com ja hem dit més amunt... En moments com aquest, sobretot, «el Regne de Déu és dintre...» Avui l'Església universal i eterna hauria d'estar reclosa i guardada en tants santuaris com cristians l'estimen. Un cop retornats de l'exili, ¿el cor de cada cristià que haurà estat fidel no serà com una d'aquelles cisternes de les quals, un cop remogut el llot, en brollà una flama?

Futurologia?

Fem-ne una mica. En molts aspectes, reproduirem la faç de l'Església del primer segle: les petites comunitats seran les que man-

tindran el foc sagrat. Aquestes petites comunitats tindran (o se l'atribuiran) una forta autonomia.

Aquesta pul·lulació de petites comunitats exigirà un visitador, cap de la federació d'un nombre d'elles. Aquest visitador no podrà deixar de ser «bisbe» (*episcopos*, vigilant itinerant) mantenidor de la unitat en la fe, en contacte amb tots els altres bisbes i, de tots aquests (en les qüestions dubtoses o disputades) amb el bisbe de Roma el qual, després de molts segles, probablement tornarà a ser de debò «bisbe de Roma», i així serà més que mai «primat» de l'Església universal.

Això, ultra el gran perill d'anarquia i de voler anar cadascú pel seu compte (sobretot en països individualistes com el nostre), si és frenada aquesta anarquia, portarà l'avantatge d'un sa pluralisme, sobretot en la pastoral i en la litúrgia. Haurà desaparegut (o, almenys, serà molt improbable que n'hi hagi) el «proletariat eclesial»; al contrari, tothom se sentirà valorat com a persona dins la comunitat i, a través del bisbe corresponent, dins l'associació d'esglésies locals. A partir d'un ambient més aviat «democràtic» serà fàcil suscitar trobades generals en dies senyalats. Si encara subsisteixen les catedrals, totes les petites esglésies que hi hagi a Barcelona l'any 2000, podran ser invitades a celebrar l'eucaristia a la catedral, amb tots els bisbes de la ciutat, per exemple, el diumenge de Pasqua.

El concepte del sacerdoci i del sacerdot probablement rebrà una modificació. Amb tot, hi haurà sacerdots «com els d'ara», al costat d'altres «de la nova forma de sacerdots»; cèlibes i casats, per a ambients populars i per a intel·lectuals; per a la vida i només *ad tempus*. També la vida consagrada prendrà formes noves, com ja veiem en aquests moments: abandó del «sant hàbit», treball remunerat fora de casa, habitatge d'un pis en un barri qualsevol, etc. I, probablement, també consagrats —molts d'ells— només *ad tempus*. L'Església necessita els contemplatius. No en faltaran, però no caldrà que siguin, ni ells ni els religiosos en general, objecte del Dret Canònic; més aviat formaran petites comunitats vinculades a una federació o, potser, a cap. Si encara queden grans monestirs, és possible que alguns prefereixin de viure-hi, però la majoria copiaran els actuals «germanets de Jesús» del pare Foucauld.

Per acabar

És propi dels homes genials —diu l'escriptor francès Jean Sullivan— fer servir la paradoxa. Jesús i el seu Evangeli són un teixit de paradoxes. El Regne de Déu és tot ell paradoxal; només cal llegir-ne les paràboles. Per la llei de la paradoxa, doncs, no podem deixar de ser optimistes. Precisament perquè els sociòlegs, en aplicar els seus principis ben acreditats al fenomen «Església-actual», demostren gairebé matemàticament que ja és joc de poques taules, és per aquesta raó que una vegada més n'afirmem la perennitat. Ens vénen ganes de dir-los: «els morts que vosaltres mateu frueixen de bona salut».

Pel que fa a nosaltres, creients, el nostre esperar és «esperança», és a dir, certesa d'aconseguir un bé futur difícil. La nostra esperança és, doncs, operativa. No és ni l'aïllament ni la despreocupació allò que ens pertoca de fer, sinó desitjar de tot cor que vingui el nou dia, la nova forma. Per això hem insinuat unes tímides —encara massa vagues— normes de comportament per al futur immediat. I, ve't aquí que altra vegada l'exemple de la primera generació de cristians ens pot servir de model: per què esperaven amb tanta convicció la tornada del Senyor, la parusia? La resposta podria ser aquesta: perquè, desitjant-la, segurament que n'accelleraven l'arribada. Podríem acabar aquestes consideracions recomanant-nos que la desitgem també nosaltres aquesta «pre-parusia», la nova forma de l'Església perenne, alliberada de les seves càrregues històriques, de les seves infidelitats, del llastre mundà, de la seva poca empenta, de la seva por, de la seva falta d'imaginació... Aquesta disposició, desig i pregària alhora, la podem condensar, com ho feien ells, amb la mateixa frase amb què la Paraula de Déu ha quedat completa: «Maranhata. Veniu, Senyor Jesús!»

Josep Rovira Tenas

TESTIMONI

RECORDANT EL PARE ROURE

Rebem d'un grup de cristians de Solsona aquesta ressenya de la petjada que deixà en ells el pare Miquel Roure.[1] *El qui la firma no el conegué sinó a través d'aquest record calent que deixà en els qui ara són els seus amics. Això el*

1. El pare Miquel M. Roure i Rabasseda nasqué el 27 d'agost de 1931 a Salt (Girona). L'any 1943 va ingresar a la Congregació Claretiana. L'any 1963 va ser destinat com a professor de Filosofia al Seminari Major Claretià de Solsona, on va desplegar una activitat intensa amb el jovent, sobretot entre els grups d'escoltisme i a l'Escola de Teologia del bisbat. Morí d'accident de cotxe entre Tàrrega i Cervera l'11 de febrer de 1972.

converteix en «testimoni de la segona generació», amb els avantatges de poder jutjar el malaguanyat pare Miquel més per les seves obres que per les seves paraules. Encara que també algunes paraules seves són presents en aquest article, a través d'algunes notes extretes d'un diari confeccionat per ell durant una ruta amb un grup de jovent.

Introducció

De primer pot semblar que creure és una cosa que, com que no es veu, és antihumana perquè desplaça la persona lluny de la realitat que l'envolta. Seguint aquest mateix camí, el fet de creure també es pot interpretar com una postura còmoda de complir uns costums i uns preceptes de cara a guanyar individualment aquest cel tan blau on els àngels fan gatzara, i que tantes vegades ens han promès.

A Solsona, per parlar del canvi que per a ells i per a altres persones va representar la coneixença amb el pare Miquel Roure, s'han reunit vint persones que hi havien mantingut un contacte personal. Cal dir que aquestes notes no pretenen ser un estudi exhaustiu de la petjada que el pare Miquel va deixar en un poble i en una gent. Això és, simplement, el recull d'una xerrada i d'uns records entre persones de les més variades ocupacions i d'edats compreses entre els 17 i els 55 anys.

El pare Miquel, educador

«Jo, més ben dit, la nostra colla —ens diu la persona més jove del grup—, el vam conèixer quan fèiem tercer de batxillerat. Devíem tenir 11 o 12 anys. Havíem llegit al "Correo" un article sobre la "Humanae Vitae", i no hi enteníem res. Hi fèiem les nostres interpretacions i cada vegada tocàvem menys de peus a terra. Hi està-

vem ben capficades. Què deu ser això? I allò, què deu voler dir? No ens hi enteníem pas. Fins que un dia el vam veure passar i el vam parar al mig del carrer perquè ens tragués de dubtes. No ens va aclarir el que volíem, però ens va citar per a una trobada a casa seva. Ens va xocar que en lloc de contestar-nos només el que li preguntàvem ens fes quasi un curset de sexologia, explicant-nos clarament el que és la persona, la diferència dels sexes i tota cosa referent al matrimoni. Fins que no va tenir tots aquests passos fets, no ens va explicar el que nosaltres pensàvem que era tan senzill, i que, de fet, ho era, però que sense tota aquella explicació d'abans poca cosa hauríem entès.»

Aquest pot ser un botó de mostra, un exemple de la forma de fer del pare Miquel. A partir d'aquest primer comentari fou quan la cosa s'animà i tots començàrem a prendre-hi part. Un altre ens diu:

«En la seva estada a Solsona el pare Miquel va trencar tota una sèrie d'estructures, perquè s'ocupava abans que de tota altra cosa, de la formació humana; assegurant la fidelitat a aquesta formació ja s'és cristià, perquè el cristianisme no és cosa de pràctiques sinó de vivència. Això el portava a formar les persones com a tals i a procurar fer-los agafar un esperit crític davant qualsevol esdeveniment local o de més enllà del cercle tancat que, a vegades, representa el poble pels seus habitants.»

Un altre afegeix:

«Aquest canvi potser és fàcil de descriure però difícil de concretar.»

Una de les noies també diu que la més gran preocupació del pare Roure era estar sempre al corrent de tot i exposar-ho, després, ben clar, si era necessari, des de la trona.

Arribat aquest punt, ja tots parlen atropellant-se els uns als altres, però algunes de les opinions són aquestes:

«Donava, això sí, sempre opció a la llibertat, però a aquella llibertat que no deixa mai indiferent, fruit d'una reflexió profunda, deixant clar que la llibertat és sempre quelcom que cal conquerir quan l'home ha assolit clarament la seva importància com a perso-

na, i que no és fins llavors quan comencen a lligar-se les dues vessants: humana i religiosa.» [2]

«El pare Miquel va ser un home entre els homes. Va portar a la pràctica els compromisos personals i va fer descobrir el sentit autèntic de tot ritus, que és comprometre més profundament la pròpia vida d'acord amb la marxa de la societat.[3] Això, no cal dir-ho, el va portar a enfrontar-se amb institucions i jerarquies, perquè el comportament d'un cristià conscient amb relació amb els qui d'alguna manera representen el poder sempre ha estat cosa delicada i sovint difícil.»

«Va ser un home que buscava la pau a través de la llibertat, i aquesta no és una pau qualsevol, perquè la pau també sol ser filla de la imposició, sinó que té com a principi la justícia, la llibertat i l'amor.

«La seva preocupació era fer adonar als qui l'envoltaven que la vida de l'home és un gran "joc" sobre la terra. Que es pot jugar net o brut, i que tot depèn dels ulls o de la mànega ampla amb què es miri o jutgi les coses; d'aquí l'esperit autènticament crític, sense concessions, que procurava despertar. Al mateix temps

---

2. «És clar que entre les persones es poden assenyalar nivells de consciència, de responsabilitat, de maduresa humano-cristiana. El joc de la llibertat resta secret. I cada persona té el seu moment, que es pot preparar, però no precipitar. Això és el que em fa adoptar sovint —a voltes potser massa— una actitud de reserva que no és manca d'engatjament o d'energia, ans bé espera silenciosa, però ardent, del moment en què un cor s'obre a una llum nova, perquè una progressiva interiorització fa esclatar una descoberta; i és, alhora, amor sincerament respectuós de la personalitat de l'altre que segueix el seu ritme evolutiu.»

3. «Els ritus litúrgics que no estiguin basats en una vida compromesa, què signifiquen? Els signes són per a significar. Quin significat pot tenir una estreta de mans de pau de la missa entre dues persones incapaces de lluitar per la pau del món? Quin sentit té d'aplegar-se entorn de l'altar formant comunitat, si en la vida no hi ha comunitat en la lluita per la justícia? Què significa menjar junts el pa consagrat, si entre els qui en mengen hi ha qui escatima el pa sense consagrar als seus companys? Altrament haurem de sentir de bell nou la veu de Déu: No saps quin és el dejuni que em plau? Trenca les cadenes injustes, desfés els lligams del jou, deixa lliures els oprimits, trenca tots els jous, parteix el teu pa amb l'afamat... (Is 58, 5-7). Fet aquest alliberament del pobre, llavors el ritus litúrgic de comunitat, de pau, etc. significa de debò la pau, la comunitat, la lluita» (Jordi Bertran).

que lluitava contra les obres d'algunes persones, ho feia amb un gran amor vers aquestes persones, perquè ell valorava la persona per damunt de totes les coses. Podia o no, estar d'acord amb les seves obres, però la persona era respectada fins al final.»

«Jo, moltes vegades, no l'entenia prou; em semblava massa radical en moltes ocasions. Potser veia més enllà del que normalment puc veure-hi jo, però després de pensar-hi una mica es veia clar que les seves observacions eren fruit d'un estudi a fons de tota situació. Per això, a cop calent, no estava d'acord amb ell, perquè jo em quedava a la clofolla de les coses quan ell ja havia arribat a fons.»

Aquí plego de prendre notes perquè a voltes resulta més interessant observar el *com* es diu que el *què* es diu. Es palpa un gran record envers aquesta persona. La conversa tampoc no és massa interessant per a reproduir-la, ja que agafa un caire sentimental i d'enyorança que es va encomanant dels uns als altres...

Conclusió personal

En certa manera potser m'he de disculpar. He volgut deixar constància d'aquesta xerrada entre persones que van conèixer el pare Miquel de prop, i reconec que no ho he pas aconseguit, almenys de la forma que jo ho volia. Potser ara cal que digui el que per a mi —que no el vaig arribar a conèixer—, han representat els contactes amb persones que, en un moment donat, van compartir la seva vida.

Pel fet de no haver-lo conegut personalment he pogut fer-me'n una idea sense prejudicis. D'ell he sentit comentaris per a tots els gustos. He tingut ocasió d'escoltar més d'una dotzena de cintes gravades d'algunes de les seves xerrades. I ara, aquest capvespre, aquestes persones que van estar al seu costat m'han donat oportunitat de copsar un xic més la seva personalitat, i de fer-me una idea força exacta de l'home i de l'obra que jo sempre havia mirat d'una forma abstracta.

Jo he vist que el pare Miquel ha estat el descobriment intel·lectual de moltes vides. Ell va donar respostes a moltes preguntes, sense donar solucions acabades. Ell donava opció sempre a la llibertat, però ajudava a la recerca d'aquesta veritat que tots d'alguna manera esperem. Ell va donar les normes i va posar molta gent sobre la presència dels problemes candents del nostre temps.

En el que es pot copsar de la seva obra, he trobat que era un home singularment atraient, que inspirava admiració i respecte. Un cristià que lluitava amb les mateixes dificultats que qualsevol altre home, potser més grans encara per la forma com ell va comprendre l'exigència de perfecció i va estar assedegat per la set de l'Absolut. Cristià que lluitava, assumia i afrontava, sempre tens entre el misteri de l'encarnació i de la transcendència, dues vessants inseparables. Cristià obert a tots els valors d'aquest món, perquè són els camins necessaris que condueixen a Déu. Cristià que vivia el present pensant en el futur. Ell comprenia perfectament que no podia caure en l'error dels «carques» però tampoc deixar-se enganxar en el parany de qualsevol esnobisme. Va ser un cristià disposat, humil i fort que avorria tots els amaneraments, totes les caricatures, i que, més que cap altra cosa, lluitava per fer veure el veritable significat de les realitats quotidianes, partint sempre de l'Evangeli.[4]

Ara que ens ha deixat, cal veure'l tal com va ser encara que desagradi a certs sectors de cristians pels quals la religió no transcendeix els gestos externs. En aquest món agitat que oblida freqüentment l'interior de la persona (i ara penso en les cintes que he tingut l'oportunitat d'escoltar), el pare Roure, en les seves converses, deixava entreveure la riquesa de la seva vida interior, que

---

4. «Emmarcats altra volta en el nostre ambient enrarit —Solsona— correm el risc d'instal·lar-nos. Caldrà ésser-ne conscients per rejovenir-nos dia rera dia, per no emmotllar-nos i no canonitzar estructures. És còmode estar instal·lats. Cal un viu contacte amb la realitat i tacte per a copsar-ne les exigències que han de repercutir necessàriament en la nostra comunitat i fer-ne cruixir la mica d'estructura que tingui. El que més hem de combatre és l'esperit de "ghetto", de cercle tancat, cal ésser senzillament acollidors, viure en esperit de missió i en actitud de recerca.»

tal volta ni aquells que més bé el coneixien podien sospitar en aquells moments. Un dels contertulis diu que «no es valora mai prou una persona fins quan ja no la pots tenir». I potser és ben veritat.

Per altra banda, en els moments difícils que va passar és im possible, a no ser que hom estigui obcecat per prejudicis de poble, no reconèixer la seva profunda honestedat, la seva clarividència, la seva generositat i la seva modèstia al servei desinteressat dels homes. Havia triat una vida difícil i crec que per a conèixer bé el pare Miquel i per a estimar-lo, caldria haver conegut les dificultats i les inquietuds obsessives envers el demà. Caldria, també, haver-se sentit atret fins al més profund pel desig de la justícia i de la veritat, per l'amor a l'oprimit i al dèbil. Els benpensants, els egoistes, els qui viuen confortablement installats en la seva bona consciència, per als quals la vida fàcil impedeix de veure els problemes essencials, és lògic que la presència i el testimoniatge del pare Miquel no podia fer sinó irritar-los.

El pare Miquel era exigent amb tots, perquè ho era, abans de tot, amb ell mateix. La seva força potser residia en el fet d'haver lligat això tan difícil que és el pensament i l'obra, i que per això es podia permetre la dura crítica contra el desordre establert. Era un capellà que no tenia por d'embrutar-se les mans, i un laic fidel seguidor del Crist.

Va ser un home que es donava o es negava, però que mai no es venia,... O això és el que m'ha semblat.

Felip Vendrell

ANTOLOGIA

JAUME BOFILL I MATES

(1878 - 1933)

La biografia de Jaume Bofill i Mates encara és per fer. Un estudi crític a fons de la seva obra tampoc no ha estat emprès. Bàsicament, ens hem de limitar per ara a les fines observacions de Bofill i Ferro en el pròleg i notes de l'Obra poètica completa *de*

Guerau de Liost, als pròlegs que presenten els reculls de poesia, als estudis generals de literatura catalana i als articles esparsos de circumstàncies, que necessiten una recopilació pacient. I és llàstima, perquè tant l'home com l'obra mereixen una atenció especial, que fóra bo de dedicar-los de cara a la commemoració del centenari del seu naixement.

En aquesta presentació antològica ens limitarem, perquè no ens és possible ni hi escauria de fer res més, a traçar un esquema cronològic superficial i a insinuar uns hipotètics punts de partença per a un estudi millor, subjectius i discutibles, però potser, tanmateix, útils.

NOTES BIOBIBLIOGRÀFIQUES

Jaume Bofill i Mates, fill de Jaume Bofill i Noguer, amb casa pairal a Viladrau, i de Magdalena Mates i Baró, d'una família olotina de professions liberals, va néixer, per desig dels seus pares, a Olot el 30 d'agost de 1878. D'infant, però, va viure al núm. 17 del carrer de Carders de Barcelona i després, de casat, al carrer de Santa Llúcia, al segon pis de la casa de l'Ardiaca.

Estudià a Barcelona Dret i Filosofia. Afiliat a la Lliga Regionalista, col·laborà amb articles diversos, principalment polítics, a «La Veu de Catalunya», que havia esdevingut diari el 1901. Són també dels primers anys de segle les primeres poesies conegudes, recollides a l'*Obra poètica completa;* una d'elles, per exemple, «Els cimals», figura en el recull d'un certamen poètic de la Lliga Regionalista de Sabadell de 1907. L'amistat amb Josep Carner, ferma i constant tota la seva vida, i amb Eugeni d'Ors havia de ser decisiva per a la seva poesia.

L'any 1908 publica, amb el pseudònim Guerau de Liost, *La muntanya d'ametistes,* transfiguració poètica alambinada del seu Mont-

seny pairal. Liost és un topònim montsenyenc; Guerau, un nom medieval suggerit per Carner; el llibre s'obre amb un pròleg d'Eugeni d'Ors, programàtic del noucentisme.

Cinc anys més tard, el 1913, un altre llibre, els *Somnis de Guerau de Liost*, amb una introducció poètica de Carner, ens presenta un caire diferent del seu talent poètic, la sàtira, elaborada amb una fantasia grotesca pròpia de les gàrgoles gòtiques. Amb aquests dos llibres queda traçada la doble línia poètica de Guerau de Liost.

Mentrestant, Jaume Bofill i Mates ha estat secretari de l'Acadèmia de Jurisprudència de Barcelona (en redacta la memòria de 1911-1912) i regidor de l'Ajuntament de Barcelona, on excel·leix amb la seva oratòria correctíssima i persuasiva, que combat la política caciquista pròpia de l'època, per dignificar l'administració municipal, i la gestió anticatalanista dels lerrouxistes. Un ressò d'aquesta actuació serà la publicació, el 1916, de *La llengua catalana a l'Ajuntament de Barcelona*, intervenció en el debat del 22 de febrer d'aquell any. Són també d'aquesta època les mostres publicades de la seva activitat de conferenciant notable: *D'espiritualitat femenina* (1916) i *La personalitat i l'obra pastoral del doctor Torras i Bages* (Vic, 1917, en col·laboració amb Llorenç Riber).

L'any 1918 prologarà el llibre de Prat de la Riba *Per la llengua catalana* i publicarà un altre recull poètic, *La ciutat d'ivori*, dedicat a Barcelona, a mig camí entre el lirisme i la sàtira.

Aquests deu anys han anat perfilant també la direcció cívica i política de Jaume Bofill: catalanista, liberal, cristiana. Pertany encara a la Lliga, però se'n separa ideològicament. L'any 1919, durant el qual ingressa a l'Institut d'Estudis Catalans i, com a diputat, a la Mancomunitat de Catalunya, és un any de crisis socials fortes: la gran vaga general de febrer-abril, locaut... Bofill, en el seu discurs a *Les joventuts catalanes*, pren posició obertament socialitzant en contrast amb la trajectòria cada vegada més conservadora de la Lliga.

A la Mancomunitat treballarà als departaments de cultura, pedagogia i estudis jurídics i, fins al 1923, any del cop de Primo de Rivera que comportarà la Dictadura militar i la supressió de la

Mancomunitat, en una efectiva tasca com a membre del Consell permanent de política social.

El 1922, arran de la Conferència Nacional Catalana, es produirà, com és sabut, l'escissió de l'ala esquerra de la Lliga, amb la formació d'Acció Catalana. Bofill i Mates, que havia estat ponent de la Conferència, juntament amb Nicolau d'Olwer, Rovira i Virgili i J. M. Pi i Sunyer, en serà, amb els dos primers, del primer consell. Deixa aleshores de publicar a «La Veu» per tal de fer-ho a «La Publicitat», el vell diari republicà ara adquirit i catalanitzat per Acció Catalana. Fins a la Dictadura, en serà director Nicolau i redactor en cap Carles Capdevila. Durant l'exili de Nicolau el dirigirà Martí Esteve (1924-1929) i després Carles Capdevila (1929-1938) amb una interrupció el 1935. Hi col·laboraran, amb Bofill, entre d'altres, Rovira i Virgili, Carles Soldevila i Pompeu Fabra i esdevindrà un dels diaris de més gran qualitat.

L'aplec dels articles periodístics de Bofill no s'ha fet. A l'*Obra poètica completa* n'hi figuren uns quants entre les «Proses literàries»; però, per la data en què fou publicada (1948), no n'hi ha cap de polític.

Amb la Dictadura i fins a la proclamació de la República (1923-1931), les activitats cívico-polítiques de Bofill queden naturalment al marge de l'administració i limitades a l'àmbit del partit, des del pacte amb els nacionalistes bascs i gallecs de 1923 fins al pacte de Sant Sebastià (1930) representat per Carrasco i Formiguera i la transformació en Acció Catalana Republicana o Partit Catalanista Republicà el març del 1931, per fusió amb l'Acció Republicana de Catalunya que havia fundat Nicolau d'Olwer.

El 1923, una tria de l'obra poètica de Guerau de Liost en la col·lecció «Poetes d'ara», feta per Tomàs Garcés, podia tenir ja en compte un altre llibre, *Selvatana amor*, publicat el 1920. Amb aquest i amb *Ofrena rural*, que el seguirà (1926), sembla que Guerau de Liost, tot i mantenint el seu estil, tendeixi a deixar traspuar menys veladament la seva intensa, però púdica, personalitat humana. Poc després, el 1928, la seva línia satírica desembocarà en una altra obra capital, les *Sàtires*, editada amb dibuixos de Xavier Nogués, on cristal·litza en aquesta forma poètica crítica, producte

justament d'aquest pudor, la seva preocupació moral per la humanitat que el volta.

Un estudi de seixanta pàgines de *Notes sobre l'esperit de sant Francesc*, en ocasió del setè centenari de la seva mort, és publicat el 1927: treball modèlicament estructurat i deliciosament escrit, que tant ens pot servir per a valorar la prosa de Bofill com la seva convicció cristiana personal.

L'any 1927 també, encara en plena Dictadura, Francesc Cambó havia publicat el contundent *Per la concòrdia*, després reeditat diverses vegades, on exposava, amb la seva famosa dialèctica, la seva doctrina catalanista, independent del sistema —unitari o federal— del govern espanyol, i el pla polític que les campanyes electorals de la Lliga havien de reflectir amb l'eslògan «Monarquia? República? Catalunya!». Bofill i Mates, dotat de no menys qualitats discursives, replica amb el seu *L'altra concòrdia*, publicat el 1930, argumentant que la solució del problema de Catalunya només es podrà trobar en una política general espanyola democràtica, republicana i federal.

Un cop proclamada la República, Bofill intervé en l'estudi del problema comarcal de Catalunya i, en l'etapa legislativa de 1931-1932, com a diputat a Corts. L'any següent, però, havia de separar-se d'Acció Catalana Republicana després que Nicolau d'Olwer, aleshores president del partit, votés a favor de la llei del divorci.

Molt poc temps després, el dia 3 d'abril de 1933, la mort el sobtava en plena maduresa. A la darrera pàgina manuscrita, davant unes planes en blanc, hi havia el títol d'una poesia que no arribà a escriure: «Oda cristiana».

Pòstumament fou publicat, amb pròleg de Cambó, *Una política catalanista*, exposició de la campanya en defensa de l'Estatut de Catalunya.

En plena guerra civil, el 1937, havia d'aparèixer una *Antologia lírica* de Guerau de Liost triada per Joan Teixidor. Després, el 1948, l'*Obra poètica completa*, amb pròleg i notes de Jaume Bofill i Ferro. Darrerament, el 1965, una altra antologia, *Poesia*, a cura d'Albert Manent, que inclou uns inèdits «Diàlegs clericals» i una cronologia.

NOTES ANTOLÒGIQUES

El poeta

El líric arbitrarista

Guerau de Liost és un dels grans poetes catalans de l'època anomenada noucentista i, en certa manera, el més representatiu. Enfront de la posició espontaneista que, a la generació anterior, representava, per damunt de tots, Maragall, Guerau de Liost és l'artista que crea arbitràriament —segons la terminologia orsiana— els seus poemes. La matèria poètica que empra, sigui la natura o l'home, és minuciosament analitzada, destil·lada, i després reconstruïda al grat del seu poder creador. Per això li han pogut aplicar els qualificatius d'alquimista i d'orfebre. Però hem dit que és el poeta més representatiu del noucentisme només *en certa manera*, perquè, potser no per filiació, sinó més aviat per sintonia cronològica, aquest procés de descomposició i recomposició pot semblar paral·lel al que inicien per aquesta època, en les arts plàstiques, els avantguardistes de tendència cubista. Per altra banda, el medievalisme que hom ha detectat en la seva obra, potser descendent del pre-rafaelisme del segle anterior però traduït a una construcció rigorosa i enèrgica, està ben lluny del clàssic mediterranisme transparent proclamat, bé que no sempre adoptat, pels noucentistes.

La muntanya d'ametistes, publicat el 1908 i, en una segona versió refosa, el 1933, és la fita d'aquest estil. El Montseny, conegut i estimat pel poeta fins a identificar-s'hi, s'hi immortalitza gràcies a aquesta transfiguració poètica. I la terra, la meteorologia, la flora i la fauna, el pas del temps, els homes i els éssers fabulosos hi esdevenen gairebé mítics. Heus-ne ací tres mostres:

ALQUIMIES SOLARS

Oh, sol, oh màgic poderós
que, sense filtres ni colliris,
desfent la garba de ton iris
l'atzur destries en colors!

És, ta expertesa, sobirana:
amb magistral facilitat
prodigues, lúcid, ton esclat
per les muntanyes i la plana.

La pedra atenys filosofal.
Quan et passeges triomfal
com un rei Midas que no mor,

la teva llarga vara poses
sobre la cendra de les coses...
I ressorgeixen fetes d'or.

(De *La muntanya d'ametistes*, 1933)

EL PASTOR

El pastor vell sordeja del torb que udolador
regolfa en les cingleres i pels collets s'aplana.
Amb l'espinada corba de xacres i galvana,
davalla, pels dissabtes, a proveir el sarró.

El seu ramat pastura tot sol per la carena,
i ell porta en la mirada l'espai sense horitzó.
Com un salvatge tímid s'encaua en un racó
i, endormiscat, aclama la vaca de llet plena.

Enfonsa la mà seca per l'àrid costellam
del gos d'atura. Parla només que amb la mainada
que del sarró li pren, en rotllo vora el flam,

el flabiol de boix, la fona ben trenada.
I l'endemà, diumenge, se'n torna a la muntanya
amb el sarró feixuc i una alegria estranya.

(De *La muntanya d'ametistes*, 1933)

CICLE FORESTAL

EL DIABLE

El diable de la selva és verd
i capviu com un llangardaix.
Escanya l'ocellet que naix.
Amoixa l'escorçó llibert.
Espia, arrupit i despert,
i murmura de baix en baix.
Treballa més que cap bastaix,
mes dins de la selva s'hi perd.
Escomet a les porcairoles
i entabana els joves pastors.
És amic de les xerinoles.
Ressegueix les festes majors.
Tasta el pa moresc i el vi verd,
mes dins de la selva s'hi perd.

(De *La muntanya d'ametistes*, 1908)

La sàtira, recurs poètic del moralista intel·ligent i púdic que fou Bofill, es congria en dos grans llibres, els *Somnis* i les *Sàtires*, però és present ara i adés en els altres reculls poètics en formes d'ironia finíssima o de pinzellada expressionista.

VIDA RURAL

Les cases s'encavallen al caire del pendís,
clapant-se de terrissa i fum escoladís.

Els homes juguen sota la parra de l'hostal.
Dorm un ocell en el dipòsit d'un fanal.

Tres velles s'estintolen baixant a poc a poc
de la capella humida que té el campanar groc.

Dupliquen la nissaga les llargues nits d'Advent.
Es perden les collites indefectiblement.

(De *Selvatana amor*)

SATIRA XXIV

ODA AL PIADÓS BARÓ PERFET

Sortosa la nissaga que té un baró perfet!
Cada obra d'ell apar millor que totes.
La llum divina el ruixa, metòdica, a raig fet,
la llum que els altres copsaran a gotes.

Ell sa fillada, càustic i alhora idíl·lic, mena
(a cada banda un rengle de perills).
I encara als ulls li posa, asèptica, una bena,
car res a aprendre no tindrà dels fills.

Ell nuarà el Decàleg de son proïsme al coll
com un collar de pues salvatgines.
Els pecadors capbussa, irat, a l'aiguamoll
per suca-mulla d'àvides beguines.

Armada, si no d'ales, d'un rafegut bigoti,
la dida seca d'*alter ego* té.
Massa amb els xics farien, ingràvids, poti-poti
els àngels de la guarda; i no convé.

L'estudi porta cua, la cama ensenya l'art,
i, la política, l'orella.
No hi ha com el no viure. L'home que es lleva tard
no es pica el dit ni es cremarà la cella.

No blasmaria el luxe: un diamant és sòlid
fins entelat de pols.
Els mobles són un límit. Qui jugaria a «bòlit»
dins una casa que en té molts?

Mesura pel domèstic estrenes i consells
després que la soldada regateja.
Patern, arrecerava col·legues a parells
amb un retòric paravent d'enveja.

La hisenda, amb sos escrúpols, arrodoneix, invicte.
Al seu molí totes les aigües du.
Fins endolceix a estones el to del veredicte,
car la virtut és ser madur.

Per l'ànima seguici, de clergues té un estol,
i fins hi juga a cartes.
I pel carrer tolera, ja que no hi va tot sol,
que la muller porti un abric de martes.

Si el Crist un dia truca, li allargarà una almoina
per una escletxa del cancell.
Ves què faria a casa, si el món ara va en doina,
de massa bo que és Ell!

Vindrà l'apoteosi de terra i cel estant?
Segur que a l'altre món farà patxoca.

* *

(Ai que la bugadera li passarà al davant
i esbullarà, davant de tots, la troca!)

(De *Sàtires*)

El fill de la terra

En el pròleg a un dels volums de les obres completes de Maragall, Gaziel diu que aquest, com Goethe, presentava una serenor exterior que amagava la força d'un volcà. Una cosa semblant vaig sentir dir a Carles Riba sobre Guerau de Liost en una conferència commemorativa dels vint-i-cinc anys de la mort del poeta, el 1958. La construcció controlada, la sàtira continguda, no són sinó formes civilitzades que emmotllen una passió humana tan poderosa com la que es desfoga en esgarips romàntics, o més. Passió humana, amb tot el que té de positiu, que alguna vegada xopa d'emoció la sàvia forma artística i d'altres es revela indirectament en el cant de velles contalles d'arrel popular com en aquell «Cançoner» del *Selvatana amor*:

ROMANÇ DE LA BELLA HOSTALERA

Treu el cap a la finestra,
bella mossa de l'hostal,
que t'esperen tres missatges
al dessota l'emparrat.

Treu el cap a la finestra,
compareix sense brial,
compareix al clar de lluna
amb els ulls endormiscats,
amb les trenes desfermades
com la cua d'un cavall,
desfermada la camisa
com un llenç de malvestat.
Compareix a la finestra,
bella mossa de l'hostal,
amb ta boca besadora
que fa goig i feredat,
i esclafeix una rialla
que ressoni sot avall.
Esclafeix una rialla
que desvetlli el veïnat,
que et desvetlli a tu mateixa
encenent la teva faç.
Quan ja siguis desvetllada
baixa a obrir-nos el portal,
que, si no, l'esbotzaríem
mal que fos a cops de mall.
Baixa a obrir-nos tota sola,
amb el llum ben apagat,
que, si no, t'encalçaríem
per camins i amagatalls
no deixant-te mai de petja,
que som tres esperitats;
no deixant-te mai de petja,
que som món, dimoni i carn;
no deixant-te mai de petja,
bella mossa de l'hostal,
ni que fos al darrer dia
a la Vall de Josafat.

(De *Selvatana amor*)

El polític

La línia política de Bofill i Mates, ja insinuada a les notes biogràfiques precedents, es caracteritza per la seva conseqüent continuïtat. Una col·lecció completa dels articles polítics apareguts als diaris ens hauria de confirmar allò que trobem en els escrits esmentats i que la seva actuació pública, certament, ens prova. De la seva posició cívica catalanista, republicana i social poden ser mostra aquests fragments:

SOCIALISME

D'ençà que un eminent tractadista representatiu del socialisme anglès digué que aquest sistema pretén resoldre un problema estrictament econòmic, el d'aquella redistribució de la riquesa que han hagut de practicar de tant en tant els pobles més teocràtics, i que havia estat un error de doctrina i una errada tàctica el derivar-lo vers la política o la religió, d'ençà que tot això es digué s'han amplificat considerablement, en favor del socialisme, les possibilitats de col·laboració.

Nosaltres volem per a Catalunya totes les perfeccions, i, per tant, volem —com us deia en la lletra d'oferiment, fa poc llegida— *una Catalunya socialment justa*. El problema de la nostra reorganització social i de la reorganització social de tot el món, no és un pledejar interessos de classe, sinó una causa de justícia, d'equitat i d'amor que ens interessa a tots, perquè de la seva solució en vindrien un millorament i una dignificació de la societat humana.

Un dels nostres polítics cabdals, representant la branca més ufana i governamental del Nacionalisme Català, manifestava no fa gaire temps, públicament, que els nacionalistes admetrien totes les mesures de reorganització social sense posar-hi altre límit que l'inevitable i racional de l'existència i la prosperitat de la nostra indústria. Això volem nosaltres, salvades, naturalment, totes les finors ètiques que calgui salvar. I encara afegia molt bé un altre polític eminent i de significació parella parlant d'«El problema

obrer», que una indústria que no pugui ser justa amb els seus obrers no té dret a viure. (...)

Si l'evolució del pensament actual no pren una girada imprevista, s'atansa l'hora que no n'hi haurà prou d'augmentar els salaris i rebaixar les jornades, sinó que, de més, caldrà consentir la participació del treball en els profits, i per tant, en les responsabilitats econòmiques de la producció. Per això nosaltres pensem i gosem dir que la intervenció de l'Estat, això és, de la col·lectivitat, limitant la lliure distribució de les riqueses i introduint factors morals en el càlcul de les proporcions que al treball i al capital s'assignin en la percepció del total producte, no té, ara com ara, aturador visible, i que les formes actuals de l'organització econòmica, i més concretament de la propietat privada i del canvi, no són eternes ni òptimes.

Semblant intervencionisme de l'Estat exigeix, per actuar, fortes organitzacions patronals i obreres. L'Estat no podria allargar les mans a un i a altre estament, i empunyar-los i encarar-los, si no estiguessin organitzats. Les multituds amorfes criden i topen. Organitzades, poden dialogar, trencant el glaç. Res no hi ha més invulnerable i xorc que l'hostilitat del silenci. (...)

El Congrés Sindicalista internacional celebrat a la Casa del Poble de Berna, del 5 al 9 de febrer d'aquest any, redactà la «Carta Internacional del Treball», en la qual fixava les reivindicacions mínimes, ja aplicades parcialment a diferents països, que podrien ser incorporades al dret internacional per la Societat de les Nacions al moment de la conclusió de la pau. El nostre ideal és que l'Estat Català, acceptant substancialment les conclusions d'aquella Carta, les implanti, degudament adaptades, a la terra nostra. I mentre això no sigui possible, volem i demanem per Catalunya, en la seva organització social, aquell mínimum legal i efectiu que, tractant de la nostra Autonomia, demanava el capdavanter dels nostres polítics nacionalistes, en dir que nosaltres passaríem, de moment, amb què s'atorgués al nostre poble l'Estatut autonòmic del país culte i federal d'Europa que el tingui més limitat.

Consti que, en dir això, sostenim una tesi conservadora. Quan el diputat espanyol senyor Besteiro acudí a la susdita conferència de Berna creient donar-hi una nota de radicalisme, es trobà sorprès

de veure que els socialistes espanyols hi resultaven conservadors. Altrament, si més no, per decor, cal l'establiment d'aquell mínimum, no fos cas que en data pròxima ens l'hagués d'imposar la Societat de les Nacions.

(De *Les joventuts catalanes*)

CATALUNYA REPUBLICANA

Creu En Cambó que la solució política del problema català es pot assolir dins d'una Espanya unitària i dins d'una Espanya federal; que pot ésser Catalunya una excepció dins el règim general d'Espanya, o pot ésser una peça d'un sistema aplicat a tot l'Estat espanyol.

Costa poc de preveure que una Espanya unitària seria la càpsula que mantindria incorruptible i incorregible l'esperit unitari, i per tant unitarista, que la creà a la seva faisó i que l'abassega des del principi. I aquell esperit és esquerp, com dèiem, al sentit de la igualtat i de la llibertat polítiques que són la consagració de la dignitat humana, i de les desigualtats o modalitats naturals. ¿Com podria tolerar una situació d'excepció dintre el seu règim uniforme, si fóra incapaç de concebre-la? (...)

Una Espanya gran, unitària, precisament perquè és un artifici contra natura, té i tindria necessitat d'ésser monàrquica. És en obsequi d'aquesta unitat —i naturalment de les institucions que la cinglen— que la vida moderna està proscrita de la península. Els sectors que la senten i procuren adaptar-s'hi són condemnats amb el triple fàstic d'heretges, de separatistes i de rebels. Als nuclis populars que senten la més mòdica vocació de governar, se'ls posa l'etiqueta d'ingovernables i se'ls sotmet a un tractament indefinit de tutela. Per tot això creiem que el problema de Catalunya només pot trobar satisfacció, dintre d'Espanya, amb una constitució peninsular federativa. I com que l'unitarisme impera la monarquia, i la federació de pobles es diu més amb la república, ve't ací per-

què nosaltres creiem, de més a més, que la solució implícita i plena del nostre plet, val més cercar-la persuadint els pobles que el rei.

La primera solució, simple expedient de govern per a falcar en un moment crític el prestigi de les Institucions, seria subratllada com un privilegi per tal de fer ben visible la magnanimitat reial. No resoldria el nostre problema implícitament, a l'europea, sinó d'una faisó perillosa i poc elegant de tan emfàtica.

(De *L'altra concòrdia*)

El cristià

Bofill i Mates és un home de fe. El seu catolicisme, perquè viu arrelat en conviccions profundes i no pas en formes institucionals a les quals, tanmateix, és fidel, pot discórrer amb llibertat i sense temença pels camps de les ideologies cíviques que massa sovint són titllades d'heterodoxes. El catolicisme podia provenir-li, potser, de la tradició carlina de la família paterna; però allò que predomina en el pensament i en les actituds de Bofill és el cristianisme evangèlic que sent com a propi quan es presenta en la forma franciscana o quan, per raons intrínseques, transcendeix al terreny de l'actuació pública en defensa de la llibertat del seu poble i de la justícia social.

D'una banda, conceptes i terminologia del catolicisme formen part del seu bagatge cultural i fins i tot del seu món poètic, de vegades de forma purament externa —com a la «Posta litúrgica» o als «Goigs a la Mare de Déu de l'Erola» de *La muntanya d'ametistes*—, d'altres penetrant en una temàtica decididament religiosa —«Eucarística » de *Selvatana amor*, per exemple—. Però no és aquí on hem de buscar, em sembla, el cristianisme profund de Bofill, sinó en aquelles ressonàncies bíbliques de «Cristiana» (*La muntanya d'ametistes*, 1933) i sobretot en aquelles obres que han assimilat talment el missatge evangèlic que ja no cal ni esmentar-lo, com en aquell «Fragment» de *Selvatana amor* que reprodueix la primera

part del darrer dels *Somnis* i que no és sinó la transposició de la humilitat franciscana, aquella humilitat que és docilitat a Déu i, per això mateix, fortifica la personalitat del sant, tal com exposa, i tan bé, en les *Notes sobre l'esperit de sant Francesc*: «La humilitat dóna personalitat perquè deixa l'home pur, sense afegitons, tal com ha sortit de les mans de Déu, és a dir, tal com és. (...) El solc d'una personalitat és la seva vida. Sant Francesc segueix el seu camí amb infal·lible esma teologal.»

(De *Notes sobre l'esperit de sant Francesc*)

NADAL

Cal una fe de pagès bretó, o encara —com pretenia Pasteur— una fe de pagesa bretona, per trobar tots els gustos en el misteri de Nadal. És el triomf de la santa simplicitat. Si l'encarnació tritura l'orgull, Nadal esventa el boll de la vanitat. És la festa familiar de tots els homes.

Ja la podem degradar; la humilitat és més fonda que totes les degradacions. Com podria l'odi desterrar de la terra la festa d'un Infant que la caritat exilià del cel? On és l'Infant com una rosa, fora del roser de la creu? A l'establia, mica de carn amoratada, sembla una viola desembral. Hi és atès d'un fill de reis que fa de fuster i d'una partera sense llar. És el triomf de la simplicitat: àngels i pastors el volten. I quina mena d'homes corren pel món més simples que els pastors, ni què podríem imaginar de res més senzill que un àngel?

Ja el poden exalçar, l'Infant de Betlem; la humilitat és més alta que totes les lloances. Moltes, si no les salva la sinceritat del cor, tomben en paràboles de ridícul. Però l'Infant és nu. Té una cort, de cort. Té de cortesans prototípics el bou armat de força i la mula armada de discreció. Jeu en l'or de la palla de l'estable, més autèntic que l'or de les monedes del Cèsar i el de les medalles ostensibles i el de les trenes laborades i dels retaules cars i el del vi bo que enriola i el de l'indiot monumental que satura. No hi ha

més patró or que el de la palla de Betlem. Com lluu sota el lampadari d'argent de l'estelada nocturna i el degotís d'oli perfumat de la gebrada matinera!

L'odi coronarà l'Infant amb corona d'espigues: la pietat el coronarà amb corones imperials i reials. Ell, somriurà de la creu estant més pelada i de l'ostensori més luxós. Perquè ell és i serà, testa nu, el Fill de l'Home.

(De l'*Obra poètica completa. Proses literàries*)

FRAGMENT

Voldria ser com un estret camí
a la claror novella del matí.

I a cada banda, com un raig de sol,
voldria el xiuxiueig d'un reguerol.

Jo fóra al mig, com si els donés les mans;
i ells, un per banda, com petits germans.

Voldria ser com un estret camí
verge de pols i de calmós tragí.

De tantes flors caigudes sobre meu
tremolaria com un braç de neu.

I fóra trepitjat i humiliat
com un novici ple de caritat.

I em sentiria, quan ja fos humil,
com un atleta d'ànima infantil.

Traspassaria els cingles amb un salt.
Caminaria sobre el torrental.

Car, sota meu, les aigües en repòs
no esbullarien mon seguit de flors.

Voldria ser com un estret camí
petjat de les someres i el pollí.

I encar voldria esdevenir tancat
entre fagedes (que és sojorn sagrat).

En ressonar el trepig del masover
no es desallotjaria el formiguer.

Ni les llagostes botarien tant
en atansar-s'hi a poc a poc l'infant.

Car tota passa esdevindria lleu
en ma catifa de l'amor de Déu.

Voldria ser com un estret camí
a la claror novella del matí.

De cada petja en el bassol eixut
terrejaria amb pausa la puput.

Festejaria, al marge d'un revolt,
cada captaire l'afalac del sol.

I jo diria a tots: —Veniu a mi,
que só la vida perquè só camí.

(De *Selvatana amor*)

És aquesta força de la personalitat que la humilitat dóna, aquest sentir-se camí, allò que portarà Bofill i Mates a ser, en forma de poeta satíric, un moralista, a viure senzillament i fidelment la seva vida professional i familiar i a complir coherentment les seves funcions cíviques.

L'home

Ens diu Bofill i Ferro:

Heus ací el poeta. Cap contundència en la seva persona, cap cosa que cridi de moment l'atenció. Res s'hi destaca d'una manera molt marcada. Esborradissa, gairebé. Home més aviat de poca alçada, prim, d'ulls clars i consirosos de nòrdic (recordaven una mica els de Rilke), de rostre eixut d'una pal·lidesa i una qualitat de vori, especialment la vastitud del front; de mandíbula marcada i llavis prims, serrats sobre les dents, que quedaven amb el plec del seu etern somriure benevolent, però irònic, una mica descobertes en un angle de la boca. Ens sobtava tot d'una el seu posat digne i agut d'escolar d'altres temps, com si l'acompanyés una atmosfera, un aire, mig de convent, mig d'estudi d'alguna universitat gòtica i obscura. Ens adonàvem que les seves mans llargues i fines, aristocràtiques, eloqüents, mentre parlàvem, tal vegada, de coses banals, semblaven dibuixar en l'aire les volutes d'uns àgils sil·logismes per sempre inexpressats, mentre els ulls es perdien en la vagarositat del somni.

(De l'*Obra poètica completa*. Pròleg de Jaume Bofill i Ferro)

Aquest era, físicament, el poeta, el polític, el cristià que hem presentat. Cal situar-lo així al barri gòtic on vivia, a la Rambla o al Passeig de Gràcia de la seva ciutat d'ivori, a l'Ajuntament o a la Mancomunitat. En l'altre caire de la seva vida, el del seu Montseny, el veuríem triscant per la muntanya, vestit de caçador, o acompanyant els amics, polidament, a beure aigua amb anissos a la font de l'Oreneta. Cal recórrer a poc a poc els camins que menen, des de Viladrau, a les cases familiars —Ca l'Herbolari, El Noguer— i al seu mateix Mas Rosquelles, on el seu estudi, obert per un finestral de cara a les parets alteroses de la muntanya, ens evocarà allò que fou el seu laboratori poètic.

A Barcelona o a Viladrau, Bofill és fill i germà, és marit (dues vegades) i pare. Aquella emoció continguda i púdicament disfres-

sada que hem aHudit brolla de tant en tant en l'evocació poètica de la seva família. Sí, de vegades, s'endevina la muller en aquella figura esborradissa a qui ell devotament besa les mans —«Besamans»—, d'altres canta amb senzilla humanitat, com Maragall des de postulats estètics diferents, la germana —**«A Carlota Maria»**, «Romanç del goig de tenir germana»— o la muller i els fills de «Paternitat»:

PATERNITAT

Amb un infant posat a cada banda
dorm la muller, que ara no sent com entro.
Dorm en el llit pairal. I jo la miro
rient tot just i fadigat d'escriure.
Ella, és al mig com una gran carena,
dolça carena de suaus contrades,
i, com un arbre, son caient de braços
de cada infant la tremolor sopluja.

Jeu a la dreta, somiant a estones,
gras i mig nu, l'infant de tres anyades.
Com si per córrer fos a punt, trepitja
els plecs de gira que li feien nosa.
Jeu de costat, arrecerant la testa
—la grossa testa, de cabells feixuga—
darrera el braç on lluenteja el colze
amb aire nobilíssim d'escometre.

Jeu a l'esquerra, sadollat, un altre
petit infant qui no té gaires mesos,
i, bocaobert, deixa fugir la sina,
que es vessa encara, desvagada i pròdiga:
Jo els beso tots i passo d'esquitllentes,
i, tot passant, aquella maina esguardo
com el pagès qui admira la collita
i don mercès a Déu que és abundosa.

(De *La ciutat d'ivori*)

Penso que aquesta humanitat de Bofill i Mates, catalana i cristiana, és una de les coses que valdria la pena d'estudiar i destacar en la seva personalitat de facetes múltiples, però d'una coherent unitat interna, que va fer dir a Josep Maria de Sagarra que «fou el cavaller i l'home de lletres més net d'ànima i d'aventura que he conegut en aquest país».

NOTA BIBLIOGRÀFICA

GUERAU DE LIOST, *La Montanya d'Amethystes.* (Octavi Viader). Barcelona, 1908.

Jaume BOFILL I MATES, *Discurs... en la vetllada dedicada a Balmes...* Tipografia Catòlica. Barcelona, 1911.

GUERAU DE LIOST, *Somnis de...* Lluís Gili. Barcelona, 1913.

Jaume BOFILL I MATES, *La llengua catalana a l'Ajuntament de Barcelona. Debat consistorial del 22 de febrer de 1916. Antecedents i conseqüències.* Guinart i Pujolar. Barcelona, 1916.

Jaume BOFILL I MATES, *D'espiritualitat femenina.* Conferència... a la Junta de Dames. Barcelona, 1916.

Jaume BOFILL I MATES i Llorenç RIBER, *La personalitat i l'obra pastoral del Dr. Torras i Bages,* «La Revista de Vich». Vic, 1917.

GUERAU DE LIOST, *La ciutat d'ivori.* Publicacions de «La Revista». Barcelona, 1918.

Jaume BOFILL I MATES, *Les joventuts catalanes. Política. Nacionalisme. Socialisme. En Prat de la Riba.* Publicacions de «La Revista». Barcelona, 1919.

GUERAU DE LIOST, *Selvatana amor.* Gustau Gili. Barcelona, 1920.

Els Poetes d'Ara. Guerau de Liost. Pròleg de J. M. Capdevila. (Tria de Tomàs Garcés). Ed. Lira. Barcelona, 1923.

GUERAU DE LIOST, *Ofrena rural*. Eds. La Mirada. Sabadell, 1926.

Jaume BOFILL I MATES, *Notes sobre l'esperit de sant Francesc*. Barcelona, 1927.

GUERAU DE LIOST, *Sàtires*. Amb ilŀlustracions de Xavier Nogués. Eds. de «La Revista de Poesia». Barcelona, 1928. Segona edició: Ed. Selecta. Barcelona, 1966.

Jaume BOFILL I MATES, *L'altra concòrdia. Per una revisió del problema català: la solució liberal i democràtica*. Barcelona, 1930.

Jaume BOFILL I MATES, *Una política catalanista*. Prefaci de Francesc Cambó. Llibreria Catalònia. Barcelona, 1933.

GUERAU DE LIOST, *Dos sonets inèdits de...* «Revista de Catalunya», núm. 81, 1934.

GUERAU DE LIOST, *Antologia lírica*. Tria de Joan Teixidor. Eds. de La Rosa dels Vents. Barcelona, 1937.

GUERAU DE LIOST, *Obra poètica completa. Proses literàries*. Pròleg de Jaume Bofill i Ferro. Ed. Selecta. Barcelona, 1948.

GUERAU DE LIOST, *Poesia*. A cura d'Albert Manent. Edicions 62. Barcelona, 1965.

Joan Ruiz i Calonja

L'ESPECTADOR

INFORMACIÓ

Les trapelleries de Scapí

L'any passat, l'Escola de Teatre de l'Orfeó de Sants, dirigida per aquest home competent, sensible i franc tirador que és Josep Anton Codina, ens va nodrir, defallits com anem per aquests mons de Déu nostres per manca d'espectacles amb cara i ulls, amb unes magnífiques representacions de *La comèdia dels errors* de Shakespeare. D'aquest esdeveniment en parlàvem al núm. 24 de «Quaderns de Pastoral».

Ara, novament, l'Escola de l'Orfeó de Sants i Josep Anton Codina, fidels a la pròpia consciència de servei, ens ofereixen unes alliçonadores representacions d'un Molière madur i divertit: *Les trapelleries de Scapí*, en versió catalana d'Alfons Maseres. Alliçonadora representació perquè aquest Molière, gràcies a la mobilitat que Josep Anton Codina ha sabut im-

buir als seus actors i gràcies a la ufana amb què aquests han respost, ens és comunicat eficaçment savi, gens minimitzat, és a dir, veritablement clàssic, modèlic: l'espectador d'aquest muntatge de *Les trapelleries de Scapí* assaboreix el desplegament dels vicis i de les virtuts dels humans fet, alhora, aventura i joc damunt l'escenari.

Un espectacle així ens refà. Perquè reivindica tota la grandesa perdurable i tota la fugacitat brillant que té el teatre: la interpretació de cap a peus —des del primer intèrpret, que és el director, fins a l'últim figurant— d'una obra que, davant nostre, teixeixen uns homes i unes dones de carn i ossos en un espai real. Per això aquestes «trapelleries» de Josep Anton Codina i l'Escola de Teatre de l'Orfeó de Sants, que són el moviment, el color, la joia i tota la festa mig benigna, mig àcida, que es desenrotlla a l'escenari, vivament encarnen en l'ànim de l'espectador les intencions i les paraules del mestre Molière.

Aquesta versió de *Les trapelleries de Scapí* que estem comentant va ésser estrenada, amb un vestuari completíssim i una escenografia eficient de Josep Massagué, a l'Institut d'Estudis Nordamericans. Ara és representada per les terres catalanes. Per això em permeto de recomanar-vos, lectors de «Quaderns de Pastoral», que feu l'ull viu i que, quan en vegeu anunciada una representació al vostre abast, us dirigiu tot seguit cap al teatre investits de la humil i, per tant, receptícia i enriquidora condició d'espectadors.

El Senyor de Pigmalió

El Teatre Nacional de Barcelona, radicat al local de l'Espanyol i ara sota la direcció d'Esteve Polls, ha representat *El señor de Pigmalión*, escrita l'any 1921 per Jacinto Grau, autor adscrit a la cultura castellana. Que aquesta obra té un innegable interès ho demostra el fet que va ésser Luigi Pirandello qui en va dirigir les representacions de la traducció de l'obra a la llengua italiana i Antonin Artaud qui en va representar, com a actor, les sessions a París en llengua francesa. Tot això passava als anys 20.

Esteve Polls, que als anys 50 va aportar al panorama teatral de Barcelona i, especialment, al paupèrrim contingut teatral dels Centres Parroquials de l'època, una vitalitat i un «aggiornamento» que tots li hem d'agrair, no ha sabut ara, en canvi, endinsar-se prou en les proposicions i suggeriments que l'obra de Jacinto Grau possibilita. Ha fet, això sí, un gran esforç per moure els nombrosos personatges de l'obra i ha utilitzat una colla de recursos tècnics per a bastir un colossal muntatge. Però s'ha quedat atrapat per l'anècdota literal d'*El señor de Pigmalión* i no ha vist o, almenys, no ens ha fet veure la possible categoria teatral de l'obra: la dramàtica situació de l'actor professional de teatre que, en tant que ésser humà, desapareix engolit

pels personatges que representa i que, reduït a «*travesti*», mor com a creador.

Ordet

Al cinema Ars es projecta aquesta tan lloada pel·lícula del director danès Carl Th. Dreyer. Remarco el *tan lloada* perquè, efectivament i malgrat la indubtable pesantor del film, llarg, reiterant i lentíssim, es tracta d'una obra sorprenent on l'empelt de la sobrenaturalitat a l'insistit naturalisme de la narració esdevé subtilíssim i, de fet, indestriable. I això s'aconsegueix amb una magistral visualització, amb grisos, negres i blancs, de les figures i dels paisatges, interiors i exteriors, que componen la pel·lícula.

Ordet ens explica moltes coses: tant la vida dels pagesos a la Dinamarca dels anys 20, amb les comodíssimes cases on es pren cafè tothora, com el testimoniatge de la fe que mou muntanyes.

També ens explica l'excloent i destructora rivalitat que es dóna, per motivacions religioses, en una societat closa. Ens l'explica, ens la mostra i ens l'aproxima perquè, davant aquest trist panorama, l'espectador vivament recorda certes rivalitats religioses dels anys 40 a la nostra latitud i fins i tot sota un mateix credo... i algunes rivalitats, també, dels anys 70.

I encara, per torna, *Ordet* ens explica que Carl Th. Dreyer és, cinematogràficament, fill d'Einstein i pare d'Ingmar Bergman.

Question Mark

A aquesta pel·lícula Orson Welles fa un bigarrat discurs, en forma de joc de mans on tota trampa és vàlida, sobre el plaer estètic.

Mireu de no perdre-us la pel·lícula. La bellesa, ens diu *Question Mark*, és el camí que va i ve entre la veritat i la mentida, perquè tota mentida és rectificable i tota veritat, manipulable. És el camí que sap oferir impensables perspectives perquè tot, ni que sigui tingut per menyspreable, és susceptible d'aprofitament. Per això *Question Mark* no és pas una pel·lícula sobre la creació estètica. Sinó una lliçó sobre la sensibilitat: Orson Welles deixa de banda el fenomen de la creació i es lliura a promoure, en l'espectador, l'increment de la capacitat de delectació, d'assaboriment, de recreació.

Joan Argenté

4 VENTS

El cas Añoveros de Barcelona estant

No cal referir-se als fets. La premsa n'ha informat suficientment. Però val la pena deixar constància que, ben aviat, l'homilia va ser coneguda i difosa i que, des del primer moment, nombrosos telegrames i cartes d'adhesió cap a Bilbao, van sortir de Barcelona i d'altres indrets catalans, procedents de cristians particulars, d'institucions, de grups de laics, de consells parroquials, etc.

Tres bisbes parlen

Tres bisbes —que sapiguem— s'han expressat en públic.

El doctor Jubany, el diumenge 3 de març (i ho recollien els diaris de dilluns i de dimarts) es referia al seu «germà en l'episcopat», sense entrar, però, en el contingut de l'homilia, perquè «jutjar la seva actuació correspon al Papa. Però és deure meu sentir-me

en comunió fraterna amb ell, perquè tots els bisbes hem rebut una mateixa consagració...» Comunió, doncs, del cos episcopal.

També el doctor Camprodon, bisbe de Girona, feia distribuir el dissabte següent —dia 9— una nota seva a tots els rectors de la ciutat de Girona i d'altres viles importants per tal que fos llegida a les misses. El text era semblant al del doctor Jubany: una expressió de la comunió episcopal en moments de sofriment. Reunida com estava la Comissió permanent de l'episcopat espanyol a Madrid, el bisbe no volia avançar-se al seu resultat.

Finalment, el bisbe d'Urgell feia públic a través de la premsa un fragment de la comunicació als diocesans, datada el 18 de març, que apareixia a «Església d'Urgell». Val la pena copiar-ne uns paràgrafs:

«Les jerarquies civils ja fa temps que estan preocupades pels canvis d'actitud de l'Església a tots els nivells després del Concili. Elles sabran si l'homilia els havia de portar conseqüències greus, a les quals s'han demostrat molt sensibles, o bé si ha estat una espurna més que ha abrandat la llenya amuntegada.

»L'Estat espanyol es veu afectat inevitablement pels programes postconciliars de l'Església que, de vegades, s'apliquen amb ingenuïtat i en un tempteig de variada interpretació, cal reconèixerho. Però també l'Església es veu afectada per l'organització sòciopolítica de l'Estat i ambdós ho són per les característiques tradicionals del nostre catolicisme, polític i bel·licós, més popular que intel·lectual i conflictiu amb els propis pastors.

»El text de l'homilia val a dir que posa en relleu un problema ben delicat, que potser per això ningú no gosa tocar. Donat que s'ha obert un diàleg nacional al seu entorn, no l'haurem de deixar perdre.

»Jo no veig que vagi contra la unitat de l'Estat espanyol. Tot al més, el text suggereix una altra manera d'entendre-la. Però ni això. Pròpiament, demana més atenció als trets específics del poble basc, especialment la llengua.

»Les nostres cultures regionals —i amb això em refereixo, també a Catalunya— estan amenaçades. El fenomen de la universalització cultural, la immigració desequilibradora, el desinterès dels mateixos afectats, la falta de comprensió en l'opinió pública de les regions centrals i la manera de funcionar de l'escola i dels mitjans de comunicació en són causes variades. A les mateixes comunitats d'Església, sovint se sacrifica l'idioma indígena per estalviar-se l'esforç d'un servei duplicat. Ja es veu que l'Administració no és l'única responsable; però, havent assumit als temps moderns d'una manera progressiva l'escola i les comunicacions socials, és també la que s'ha de preocupar, encara que costi sacrificis, de donar una cultura diversificada. Així tinc entés que es fa en molts països. La presència que el català té a l'es-

cola i als mitjans de comunicació és tímida per no dir inexistent.»

¿S'han reunit, amb aquesta ocasió, els bisbes de la Conferència episcopal tarraconense?, preguntaran alguns. Les informacions que tinc em diuen que, fins avui 5 d'abril, no ho han fet. I tampoc no han fet cap comunicat conjunt, com ha estat el cas dels bisbes d'Andalusia occidental. Em consta, en canvi, que la sol·licitud els ha estat presentada.

Altres veus d'Església

«Serra d'Or» (març 1974) publicava dos textos importants per la seva procedència.

«En nom dels *abats* i dels *provincials* de Catalunya, i personalment en el nostre, us volem expressar la nostra adhesió més plena pel gest que heu tingut, en unió amb els vostres col·laboradors més propers, en il·luminar amb la doctrina de l'Església els problemes més vius que afecten la vostra diòcesi. Us ho diem des d'unes circumstàncies —les del poble català— molt semblants a les vostres, identificats amb el mateix afany apostòlic que us anima, amb sentiments d'agraïment ben profund perquè, amb el poble basc, heu tingut presents a la vostra homilia els pobles ibèrics que es troben en les mateixes condicions. Compartim amb vós i amb els vostres la mateixa esperança, i us saludem respectuosament. — Cassià M. Just, president; Joan Botam, secretari.»

«Els qui us adrecem aquesta carta, *vicaris episcopals de l'arxidiòcesi de Barcelona*, volem fervos arribar, en aquests moments difícils, el testimoni de la nostra més profunda comprensió, de la nostra estima més sincera, de la nostra identificació més absoluta. La vostra actitud pastoral ens edifica, ens estimula (...)

»Volem afegir, també, que ens ha alegrat particularment que l'objecte de la vostra il·luminació pastoral hagi estat, aquesta vegada, el fet basc. En efecte, els drets de les llengües, de les cultures, i, en definitiva, dels pobles que resulten minoritaris en el conjunt del nostre Estat no han trobat gairebé mai un suport exprés i raonat en la veu dels bisbes. En aquest sentit, han tingut més poca sort que altres drets socials. I els qui treballem a les diòcesis afectades sabem com resulta de dolorós i negatiu aquest buit, amb vista al testimoni de veritat i d'independència que pertoca a l'Església de donar avui davant tothom. Podeu estar segur, senyor bisbe, que també ací, a Catalunya, amples sectors humans se senten avui confortats espiritualment per la vostra paraula il·luminadora...»

Però hi ha, a més, una *Circular* que alguns vicaris episcopals de zona han adreçat als capellans «amb vista a la instrucció i l'aclariment dels fidels». Hi és escrit que «les mesures restrictives de la llibertat de moviments» del bisbe de Bilbao i el seu vicari de

pastoral «i les acusacions contingudes en la nota del Ministeri d'Informació i Turisme del dia 3 de març són inacceptables»; «quant a la qüestió temporal il·luminada aquesta vegada pel bisbe de Bilbao: el respecte degut als diversos pobles, llengües i cultures que conviuen dins l'Estat espanyol, nosaltres, catalans, sabem per experiència com és important»; «l'homilia del bisbe de Bilbao, en afirmar els drets del poble, la llengua i la cultura basques, s'absté d'assenyalar solucions polítiques concretes i se situa en la responsabilitat de la funció pastoral que li és pròpia. Estan mancades, doncs, de base les acusacions que li han estat fetes en aquest punt»; «de cara a persones immigrades cal referir-se a aquesta qüestió amb delicadesa i conscients que arrosseguen molts prejudicis. Hem de tractar-los ben expressament com a ciutadans, membres de les nostres comunitats, absolutament iguals als nadius. Serà bo anar ajudant-los a descobrir que la defensa d'aquest dret forma part de la defensa de tots els drets humans propugnats per l'Església, que són mútuament solidaris, de tal manera que no se'n pot negar un que no en resultin perjudicats els altres».

També el *Grup cristià de promoció i defensa dels drets humans* de Barcelona, «fent-se ressò de molts cristians de Barcelona i de Catalunya» havia escrit al bisbe de Bilbao per a expressar-li «la nostra adhesió i solidaritat, pel seu gest, profundament cristià, de fidelitat al seu poble basc, manifestat en la seva homilia pastoral, que ha arribat al nostre coneixement i que compartim en tots els seus punts (...) Els problemes que vostè denuncia en el seu document són els mateixos que tenim a Catalunya; per aquest motiu la seva situació actual ens afecta pregonament. El seu gest ha despertat una gran esperança en grans sectors del poble cristià...»

Professors i estudiants de Teologia de la Facultat van reflexionar els dies 6 i 7 de març «sobre la situació del bisbe Añoveros, la situació econòmica actual i la puja de preus». Ens ho explica un *dossier* multicopiat que en resumeix els resultats. Sobre el primer punt, van ser tractades les parts següents: el fet Añoveros en el context de les relacions Església - Estat; l'homilia (justificació; el problema basc; doctrina de l'Església); la realitat nacional catalana (opressió cultural; lingüística; l'Església catalana).

Encara una reunió d'eclesiàstics va ser celebrada a Barcelona. En va sortir una «declaració»: «L'*Assemblea d'eclesiàstics* de Catalunya, reunida a Barcelona el dia 9 de març de 1974, amb assistència de 178 membres (...) fa pública la seva adhesió als continguts de la tercera homilia predicada el 24 de febrer (...) Demanem que la Conferència episcopal de Catalunya s'adhereixi a la per-

sona de monsenyor Añoveros i al contingut de la seva homilia i que actualitzi i reforci el punt de vista expressat en la carta pastoral "Per un esforç de renovació i reconciliació" publicada el passat 27 de febrer».

«Ya» i «Vida Nueva»

Aquestes preses de posició contrasten notablement amb les de dos òrgans influents de Madrid, que passen com a portantveus de la línia diguem-ne renovadora de l'Església espanyola.

«Ya», el diari de l'Editorial Católica, considera l'homilia com un document «desafortunat i inoportú»; diu que «no podem solidaritzar-nos amb l'escrit ni amb la seva autorització». Tanmateix, concedeix «amb magnanimitat, el benefici de la bona fe, sobretot quan es tracta de persones amb altes qualitats pastorals». I pensa que fóra convenient que la collegialitat episcopal «evités situacions locals penoses que tinguin ressò nacional i hagin de ser tractades en aquest nivell» (5 de març).

Dos dies després, «Ya» considera que tots els que integren el poble espanyol «veuen amb sorpresa i disgust creixent que, mentre són tants els greus problemes per resoldre, se n'estiguin magnificant altres de menor importància»; però es vol fixar, sobretot, «en les masses profundament catòliques i intensament patriotes, acostumades a descansar en la concòrdia entre aquests dos grans amors (...) que això és nogensmenys el que perilla; i tot per una cosa que no té, a la seva base, més que simples ambigüitats i malentesos —i ho diem pensant en els dos documents fonamentals: l'homilia i la nota oficial».

El dia 9 es reafirma en les seves distincions «entre poca fortuna i delicte, entre inoportunitat i greu atemptat, entre lamentable ambigüitat i clares ofenses». Fa referència a «una oposició internacional massa interessada a trobar motius contra l'Estat i objeccions contra l'Església». I considera que aquesta qüestió «està dividint els espanyols en les profunditats de la seva consciència religiosa i patriòtica».

L'endemà, dia 10, «Ya» publicava la Nota de la Comissió permanent de la Conferència episcopal i un comentari: «Desitgem —ho venim desitjant des del primer dia— que aquestes declaracions nítides, però evidentment amistoses i patriòtiques dels pastors del poble de Déu, començant pel prelat biscaí, segellin un incident provocat només per la pressa i el malentès.»

El dia 12 és una important signatura collectiva, «Tácito», qui opina: «La concòrdia i la bona relació entre l'Estat i l'Església són tan essencials, que només el temor que s'alterin produeix una viva emoció en la generalitat del poble espanyol. Ambdues potestats han de tenir sempre present que la pau de la comunitat és més important que la salvaguarda dels

seus respectius drets i que cedir a temps, en ares del bé comú social, és símbol de fortalesa i de servei transcendent a la pròpia comunitat.» Considera, també que «la prudència, en el pastor com en el polític, és virtut primordial i imprescindible». I, finalment, creu «que el comunicat publicat per la Conferència episcopal, amb la seva declaració terminant d'"amor a Espanya i del respecte i la lleialtat deguts a la unitat nacional" —cosa en la qual som intransigents— ofereix la possibilitat d'una entesa cordial»; entesa que s'ha d'assegurar, altrament «sociològicament, en la ment de bon nombre de conciutadans, s'enfrontarien el seu lliurament a unes creences arrelades en les fibres més íntimes de la seva consciència individual i la seva lleialtat a les institucions polítiques que encarnen la imatge de la nació».

«*Vida Nueva*» ja aportava informació en el seu número del 2 de març: «Pel que sembla, durant la reunió de la Permanent (de finals de febrer) alguns bisbes van manifestar a monsenyor Añoveros la seva disconformitat amb algunes formulacions de l'homilia i la inoportunitat actual de la seva lectura.»

La setmana següent, hi dedicava l'editorial, molt llarg: «Ens vam assabentar de l'homilia bilbaïna i vam conèixer el seu contingut el divendres dia 22, dues dates abans de la seva lectura. I no amagarem que vam pregar Déu que no arribés a llegir-se.»

«Vida Nueva» reconeix la importància del tema i d'afrontar-lo. I considera bo el plantejament inicial de l'homilia; però la seva realització «dista infinitament de l'encert (...) en resum, un text pobre, que, previsiblement, clarificaria poc i podria prestar-se a enterbolir força». Respira «un afany pastoral; però, això sí, expressat poc clarament». Lamenta, a més, que l'homilia no digués altres coses (la indicació dels límits dels drets; la clarificació sobre els mitjans justos per a reclamar-los i, concretament, la recusació clara de tota mena de violència en aquests mitjans). No creu, a més, que sigui el moment oportú per a abordar el tema. I —significativa coincidència amb «Ya»—, referint-se a «l'individualisme de prelats que prenen posicions divergents de la resta de l'episcopat», es pregunta: «¿no és ja hora de superar un diocesanisme estret?». Nova coincidència amb «Ya»: «Quan algú posa en lluita dos trossos de la seva pròpia ànima —com són els amors justos al seu país i a la seva Església— sempre és l'ànima sencera que en resulta ferida.»

Al número següent —un número doble—, «Vida Nueva» ofereix un aplec de textos publicats a la premsa. En l'editorial de presentació, *El fons de la qüestió*, subratlla «en especial, l'excepcional comentari de Gabriel Cisneros, que reproduïm i fem nostre en totes i cada una de les seves paraules». Què diu, doncs, Ga-

briel Cisneros a «Blanco y negro» sobre l'homilia?

«Si és veritat que la naturalesa pastoral del document no pot, seriosament, ésser posada en qüestió —i, en conseqüència, no pot desconèixer-se que les jerarquies de la diòcesi de Bilbao obraven en el marc i dins els límits de les seves responsabilitats—, molt diferents són les conclusions a què ens condueix l'anàlisi del contingut de l'homilia. Amb el més gran respecte a les persones, i atorgant-los sempre el benefici de la bona fe, el qualificatiu més benèvol que ens ve a la ploma per a adjectivar el text pastoral és el de desafortunat. Compondre un *revolutum* de cites pontifícies de naturalesa i rang diferents, ometent paràgrafs intercalats —com és fet amb les transcripcions de la *Pacem in terris*—, desconnectant-les del context en què es troben inserides; referint a la realitat basca paraules destinades als aborígens de continent australià, etc., etc., delata, almenys, un mètode intellectual inescrupolós. I, si a aquestes consideracions referides estrictament al text, n'afegim altres, d'inesquivables, que fan referència a la imprudència i inoportunitat de la seva difusió, no podem sinó formular un judici sever. Atorgat i tot el benefici de la bona fe, ens cal concloure que els resultats no es van correspondre amb les intencions.»

Fins aquí les opinions del senyor Gabriel Cisneros, que «Vida Nueva» subscriu fil per randa.

Altres veus

No cal dir que aquestes posicions d'una revista tan «eclesial», «oberta», «equilibrada», «avançada» i «conciliar» han sobtat a més de quatre. Tanmateix, alguns comentaris sentits a Barcelona han intentat de «comprendre» la revista madrilenya amb frases com és ara aquesta: «És clar, hem de tenir en compte que, des del centre, hi ha problemes que no es poden entendre...»

Estrany comentari, aquest! Perquè resulta que al Centre s'han dit coses ben diferents.

«Reunits a Madrid els representants de les organitzacions de caràcter apostòlic i altres institucions cristianes, que signen, (...) creuen, en consciència, que han de declarar públicament:

»La seva plena i inequívoca adhesió a la persona i a l'actitud de monsenyor Añoveros, bisbe de Bilbao, i del seu vicari, Josep Àngel Ubieta, així com a la forma i al fons de l'homilia.

»La seva enèrgica protesta enfront de la parcialitat i de les inexactituds amb què diversos periòdics i altres mitjans de comunicació social han divulgat alguns aspectes concrets del text de l'homilia i n'han omesos d'altres, desfigurant així la veritable significació de l'exemplar conducta del senyor bisbe i dels seus col·laboradors.

»La greu necessitat que l'Església exerciti, cada vegada més a tots els seus nivells, amb esperit evangèlic, però sense cap me-

na d'ambigüitat, la seva missió indeclinable, profundament religiosa i humana d'emetre judicis morals i de promoure per mitjans convenients el canvi de totes aquelles situacions socials en les quals sofreixin els drets i les llibertats fonamentals (principalment de reunió, expressió, associació, tutela enfront de repressions injustes i altres de semblants) de tots els homes, creients o no, i de totes les comunitats humanes, per tal que sigui possible una pau autèntica en la justícia.»

Ho signen: Comisión Nacional «Justicia y Paz», Congregaciones de María Inmaculada, Comunidades Independientes Cristianas, Comisión Nacional de Apostolado del Mar, Departamento nacional de Catequesis de Adultos; Federación esp. de comunidades universitarias cristianas, Fomento social, Comisión nacional HOAC, Instituto Fe y Secularidad, Juventud Independiente Cristiana, JOC diocesana de Madrid, Movimiento Apostólico Seglar, Movimiento Católico de Empleados, Secretariado de Cooperación al Desarrollo, Vanguardia Obrera Social-Juvenil; Comunidades Cristianas de Base de Madrid.

Hem de concloure, doncs, que no és sols qüestió de geografia. I que les argumentacions de «Ya» i «Vida Nueva» enclouen bones dosis d'unes determinades opcions. I és bo de tenir-ho present.

Punt final

Després, el bisbe Añoveros i don José Ángel Ubieta van ser a Barcelona i van rebre-hi visites i visites, amb aquell aire senzill, net i clar que els caracteritza. I no van estar de dir-se que va ser de Catalunya d'on més cartes i telegrames d'adhesió van rebre i que aquí ha estat on més sintonia i intel·ligència han trobat, de part de tots, pel que fa al problema que es proposaven d'il·luminar amb l'homilia, més enllà del de les relacions Església-Estat.

Perquè el qui signa aquestes ratlles discrepa, altra vegada, del que han dit «Vida Nueva» i altres diaris i revistes. Penso que «la qüestió de fons» no han estat les relacions Església-Estat, sinó una altra: la situació dels pobles minoritaris a l'interior de l'Estat espanyol. És veritat que les relacions Església-Estat n'han ampliat el ressò. Però la intervenció del bisbe de Bilbao responia a un problema humà. I la intervenció de l'Administració venia a respondre, precisament, a la manera com aquest problema era abordat pel bisbe de Bilbao.

Per això no fóra bo que l'interès dels ciutadans i dels cristians quedés monopolitzat per una qüestió de relació entre «poders», sinó per la situació real en què es troben els grups humans i els seus drets.

Josep M. Totosaus

En posar-me a escriure aquesta crònica, me n'adon que des de l'estiu passat «Quaderns» no ha seguit la navegació de la nau eclesial de Mallorca (vegeu núm. 25, pp. 419-422). Per això el cronista haurà de fer una mica de telegrafista. No és que hagin bufat massa ventades per pertorbar el nostre suau embat, però hem seguit mar endins...

Molt positiu resultà el *Curset de Catequesi*, celebrat l'estiu passat al seminari franciscà de La Porciúncula i organitzat pels secretariats de catequesi de Catalunya i Balears. Molt alliçonadores també les seves conclusions que ja coneixen els lectors de «Quaderns». Sobretot per desviar la concentració de la nostra mirada en els nins, cap als vers responsables de la vitalitat de l'Església: els adults.

Durant l'estiu i també la tardor unes religioses ben mallorquines, les *Germanes franciscanes i les de la Caritat*, celebraren festes aniversàries. Fundades el segle passat, podem dir —per entendre'ns— que avançaren l'esperit d'inserció en el poble humil per evangelitzar els pobres que el món avui en dia admira de les germanetes del pare Foucauld. El nostre poble, amb el bisbe i sacerdots, els agraí tantes hores de catecisme i primeres lletres, tantes cures dels nostres malalts; quan les Franciscanes celebraren el primer centenari del seu fundador, un capellà de Ciutat, enamorat de la pagesia amb esperit franciscà, mossèn Gabriel M. Ribas de Pina; i les germanes de la Caritat commemoraren el 175 aniversari de llur fundació a Felanitx.

L'estiu i l'entrada del nou curs són *temps de canvis*. N'hi hagué dos d'una mica sensacionals. El rector del Seminari, artífex del Centre d'Estudis teològics de Mallorca, vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona, renuncià al seu càrrec després de cinc anys. Ell havia proposat al Consell presbiteral que els nomenaments fossin per cinc anys. Mossèn Pau Oliver volgué donar-ne exemple. També el rector de la parròquia de l'Encarnació, que des de la seva fundació seguí un estil nou i una mica «frapant» entre les parròquies de Ciutat, es retirà entre els ermitans de S'Olivar d'Estellencs per reposar, treballar i meditar durant un any. La premsa local se'n féu ressò. També el concepte canònic —ara que aquí fins i tot fan canonges!— de benefici i prebenda ha de caure amb exemples com aquests.

Entre lamentacions de crisi de vocacions i de manca de sacerdots (que aquí n'hi ha tants!), s'obrí el nou *curs a l'Estudi Teològic*: 61 alumnes per quatre cursos, dels Seminaris de Mallorca i Me-

norca, dels Franciscans, Missioners SS. CC., Teatins, Mínims, etc. com també alguns seglars i religioses. Hi ha 26 professors. També es donen classes en un Institut de Teologia per a seglars, nocturn. L'esperança «teològica» no defalleix, per tant.

La Comissió diocesana d'economia, animada pel bisbe, realitza gestions per constituir una *Caixa com el FOICA* de València. Se celebrà una reunió per informar-ne els sacerdots que hi acudiren prou interessats. Sembla que tot és per a encarrilar més modernament l'economia, indispensable tanmateix a la nostra Església. L'organització serà duita per seglars, bàsicament.

El *Moviment bíblic* celebrà l'obertura de curs amb una concurrència massiva al Santuari de Lluc, el dia 16 de setembre. Cada tercer diumenge de mes, en un poble distint, es fa una trobada. Les cinc emissores de Balears transmeten el programa radiofònic «Cristo en casa».

Del 12 al 25 de novembre, el bisbe Teodor *visità les diòcesis de Burundi*, al cor d'Àfrica, on treballen sacerdots i religioses de Mallorca en l'edificació d'aquelles noves Esglésies, enmig de tantes dificultats com els recents enfrontaments sagnants entre les dues races, que escarrufaren el món sencer. El fruit d'aquesta visita ben pastoral fou una preocupació més viva, sembrada en el cor dels mallorquins pel nostre bisbe, que es traduí en la collecta extraordinària de Nadal: més de cinc milions de pessetes. Prosseguint aquesta tasca, don Teodor partí cap al *Perú*, on també treballen sacerdots i religioses mallorquins, el dia 3 de març.

Els cursets de Cristianitat continuen. El dia 13 de gener es clausurà el *cursillo* 300. El rector fou Eduard Bonnín, el mateix que dirigí el primer curset de la llista oficial, del 7 al 10 de gener 1949, ara fa vint-i-cinc anys, a Sant Honorat

«Lluc», l'única revista de les Illes escrita en català, ha iniciat una nova època a partir de gener. En el primer número del 74 es publica una síntesi i primera reflexió d'una *enquesta sobre la problemàtica fe-vida*, entre el jovent de Mallorca. Aquesta publicació ha tingut un ressò molt ampli. Fou dirigida i presentada per mossèn Joan Bestard.

«Ultima Hora», el diari mallorquí del capvespre, va publicar els dies 5-6-7 de febrer tres articles de Santiago Miró sobre *La crisis de una Iglesia mallorquina*. Després d'una visió general, el segon i tercer dia examinava la minva de vocacions i les secularitzacions de capellans. El to dels articles era assenyat, gens escandalístic, amb preocupació de recerca per les causes dels fenòmens. Més que un reportatge complet, o un assaig, eren, com deia S. Miró, im-

pressions recollides de diversos fets i situacions de la nostra Església. Tal volta no hi sobra aquí transcriure un judici global, que es fa al principi: «En el si de l'Església catòlica a Mallorca han nascut diversos moviments, els uns, reaccionaris; d'altres, més d'acord amb la problemàtica social i humana actual. Sempre a remolc de la història i dels esdeveniments, l'Església mallorquina ha pres postures de defensa i de prudència, àdhuc davant els moviments d'alguns dels seus membres.» És molt interessant el que diu dels secularitzats (37 en cinc anys) o el que recull sobre les seves motivacions. També ho és una enquesta al carrer, de Josep Jaume, que seguia el darrer dels articles comentats.

El bisbe, que fou vicari episcopal de zona a València, tenia planejat, des de fa temps, tal volta des que prengué possessió de la nostra Seu, la creació de *vicaris episcopals*. El dia 22 de novembre proppassat, el vicari general reuní el consell presbiteral i el col·legi d'arxiprestos per requerir el seu parer sobre un esquema d'avantprojecte.

El dia 12 de gener el bisbe envià una carta als sacerdots, religiosos, religioses i organitzacions de seglars sobre la reorganització del govern de la diòcesi, tot adjuntant un qüestionari sobre acceptació i crítica del pla sobre creació de vicaris episcopals de zona.

Solament respongué un 30 % dels consultats. No tothom ho acceptà. Tal vegada sigui la crítica més aguda aquella que diu que, abans, s'hauria de cercar una tasca comunitària i uns objectius prioritaris. Per quin tipus de pastoral es creen aquests vicaris? Cap a on ha d'anar la marxa de la pastoral diocesana? «Lluc» en el número de febrer recollia un ventall d'opinions sobre aquest punt.

El bisbe, després de reunir el dia 7 de febrer el Consell presbiteral que votà *ad experimentum* la viabilitat del projecte, escriví una carta el dia 11 responent a les objeccions presentades i enviant les paperetes per a la presentació (no simple votació) de noms per al vicari general i per a quatre vicaris episcopals.

Proposaren noms 257 sacerdots diocesans (poc més de la meitat) 62 religiosos, 63 grups de religioses, 34 grups de seglars.

El dia 3 de març es publicaren els cinc nomenaments. Vicari general, mossèn Guillem Fiol (ja nomenat pel bisbe Rafael Álvarez); Vicaris episcopals, mossèn Joan Soler, mossèn Joan Bestard, mossèn Pere Torres i mossèn Bartomeu Vaquer. Els nomenats pel bisbe figuren entre els 15 que assoliren major nombre de vots.

L'*Any sant* de les Esglésies locals començà pròpiament a Mallorca, el dia 25 de febrer, amb la concelebració que es féu al Seminari diocesà, presidida pel bisbe, després de la invitació a tota la clerecia. L'homilia, ja publicada i enviada a tots els sacerdots,

és una reflexió molt profunda i tallant sobre la renovació, conversió i reconciliació dels sacerdots. Una sèrie d'interrogants del bisbe arriben fins al moll dels ossos.. El dia 1 de març hi hagué dues celebracions a la Seu: per a joves i per a adults; el dia 2 es reuniren les religioses.

També ha tingut aquí el seu ressò *l'homilia del bisbe de Bilbao.* «Sábado Gráfico», «Vida Nueva» esgotats de seguida per la publicació de l'homilia, que arribà també per altres camins... I la gent que es pregunta... «però, què ha dit d'estrany aquest senyor perquè ens diguin que és tan dolent?». Ah, i qualque disgustet perquè un no predicà l'homilia del dia 3, sinó que callà, davant tan tristos esdeveniments...

A la fi, ha reaparegut el «*Servicio informativo*», publicació de l'Oficina diocesana de mitjans de Comunicació Social, de curta però trasbalsada història, no exempta d'amenaces, invectives i... secularitzacions. Ens ha arribat el primer número de la segona època, març de 1974: millorat en tots els aspectes, molt centrat en la visió de la nostra Església, bilingüe perquè diuen que estam en un país bilingüe, bé... no ens hi enfadem, tanmateix... Temes: Catequesi d'infants, sacerdots jubilats, diàleg amb els cinc capellans més joves, secció: les nostres parròquies (Bunyola), noticiari.

Així, no es trenca l'esperança.

Pere Llabrés

Solsona: crònica. . . ja crònica

No n'estava pas poc, de content, el cronista de veure que l'encarregat d'aquesta secció s'oblidava d'ell d'uns quants mesos ençà: Què més dir sobre el nostre cas, quan ja està tot dit? L'allegoria del carro, estiregassada amb penes i treballs fins a extrems inversemblants, ja no dóna per a més. La realitat, per més dura que sigui, és la realitat, i aquesta s'imposa fatalment com una llosa. En aquests casos el millor és el silenci, creieu-me, el dolç silenci de la mort. Ja potser ni la pregària. Estem vivint, els solsonins, una vida com d'ultratomba. Una espècie de llimbs. I tot allò que darrerament s'ha anat esdevenint damunt la pell de brau va en contra nostre com si fos un terrible càstig merescut

per no sé quins inconfessables pecats. No podíem caure malalts en pitjor moment. I ja veureu com, al final, encara ens tocarà el rebre amb una solució del nostre problema que serà tan diplomàtica com vulgueu, però gens pastoral. Fa escruixir de pensar-hi. N'hi ha ben bé per tirar el barret al foc. Nosaltres haurem de pagar tard o d'hora els plats trencats dels desacords concordataris i la catalanitat numèrica dels nostres bisbes. En el millor dels casos el deslloregador ens plourà, com d'altres vegades, de la lluna de València. Què us hi jugueu? Una costellada als Rasos de Peguera. És clar, com que som una diòcesi innòcua i minúscula no vindrà d'aquí de sacrificar-la com una ovella...

Per a situar-nos una mica, podríem resumir esquemàticament la cronologia dels fets més importants que ens han dut fins a l'actual atzucac. Així:

Any 1972:

3-8 abril: Assemblea diocesana conjunta

juliol: Nomenament dels tres vicaris episcopals

Any 1973:

23 gener: Visita dels vicaris al nunci

17 juliol: Penúltima reunió del consell del presbiteri

6 agost: Visita del vicari general al nunci

4 desembre: Dimissió dels vicaris episcopals

21 desembre: Última reunió del consell del presbiteri

Aquests són els fets més importants (al meu juí), coneguts o reconeguts públicament; *de internis*, vull dir dels que no se saben o no es poden dir, *nemo judicat*. Com de les veritables intencions de les persones. Posteriorment hi ha hagut d'altres dimissions com en cadena: la de la comissió d'economia en pes i la de vuit membres (dels deu electius) del consell del presbiteri. Però res, aigua de roses.

En les meves ressenyes anteriors ja havia anat reportant tots i cada un d'aquests esdeveniments; si no m'erro en el recompte, passàvem a la penúltima reunió del consell del presbiteri. Doncs bé, a partir del 17 de juliol les coses, sense moure's de lloc, es precipitaren vertiginosament fins que es va produir la dimissió a bastament coneguda de tothom dels tres vicaris episcopals.

Aquesta sí que devia ser sonada, no? Doncs no gaire per no dir gens: entre esperada i temuda de temps, no va originar ni el més lleu terratrèmol fora del saludable escàndol de la notícia en si. En esbombar-se aquesta a través del «Full diocesà» i altres mitjans d'informació, els diocesans van saber per primera vegada com era de crítica la situació del bisbat, tan crítica... que tot continuava igual com si res no hagués passat! De comentaris, entre els clericals i els altres, per a tots els gustos: Coses de capellans! Pobre bisbe: vellet i malaltís, i deixar-lo sol. Molt bé: ja havien d'haver dimitit abans. Ja no havien d'haver acceptat. No

havien d'haver dimitit: tenint el vicari general amb ells, hi tenien el bisbe. Ells s'ho han perdut: no han sabut fer ús del seu càrrec; volien portar a terme una pastora molt humana però molt poc sobrenatural. No s'havia d'haver donat publicitat a la notícia. Hauria valgut més que no haguessin dimitit, malgrat tot: amb ells hi havia encara alguna cosa a fer, sense ells ja no hi ha res a fer... I etcètera i etcètera i etcètera.

Els dies hi anaven tirant terra a sobre fins que un bon nombre dels components del consell del presbiteri va sol·licitar amb caràcter d'urgència una reunió extraordinària del consell per a parlar del cas. El senyor bisbe va accedir a convocar-la. És la que va tenir lloc en vigílies de Nadal, dialogant dificultosament sobre els fets ocorreguts i les seves divergents interpretacions, posant punt final a tota una dolorosa etapa històrica de l'Església solsonina, deixant oberta una ferida d'impossible guarició ni amb tots els boníssims pegats de l'Any Sant...

Perquè us en feu una mica d'idea, us extrauré de l'acta oficiosa d'aquesta reunió algunes frases, les més simptomàtiques: «Senyor bisbe, la situació del bisbat és més greu del que vostè es pensa. El bisbe nou, si triga gaire a venir, s'haurà de portar els capellans i tot. No es pot pensar en una nova experiència: el millor que el presbiteri diocesà podia donar, ja ho ha donat. Si la cosa queda així, les conseqüències són imprevisibles...»

I ara, què? La tesi oficial: Com que l'assumpte està *sub judice*, esperar, tenir paciència. L'actitud general: Esperar si us plau per força, sense cap mena d'esperança. El pitjor serà que aviat ja no esperarem res ni ningú per messiànic que sigui. Els pocs o molts supervivents que restin, o restem, d'aquest naufragi seran uns herois: hauran vist provada al màxim, tant o més que amb el martiri, la seva fe en l'Església.

Climent Forner

Urgell: Enmig de llum i tenebres...

Totes les coses tenen dues cares. La gent de Barcelona puja freturosa a buscar la nostra neu, a disfrutar-ne. Les estacions d'esquí els esperen.

Per ells la neu és esperada com ho és també pels nostres conreus, però de vegades porta problemes greus. Per Nadal la necessitat de

l'aigua restà solucionada, però amb tant escreix que desaparegué la secada i arribaren les incomunicacions. Aquestes afectaren greument la Cerdanya, Núria i molts poblets de l'Urgellet. Alguns d'aquests llogarrets restaren aïllats durant una setmana. Per a alguns d'aquests indrets l'avaria de la llum elèctrica i del telèfon —entre altres— dura 365 dies l'any. Per això la situació fou més greu. Aquí dalt tothom hi ve a collir, però nosaltres som els únics que hi sembrem. És hora que es comenci a dir que la província de Lleida —la gran productora de voltis, fruites, llet...— encara té pobles sense electricitat, sense telèfon i amb comunicacions «incomunicables». Això comporta també ressonàncies pastorals importants.

El dia 27 de gener va ésser una diada important per a Lleida. Una dona de la «Terra ferma» rebia la medalla de la bondat.

Pels lleidatans ésser una «bona persona» té un gran significat, per a l'Església vol dir ésser sant, i això és el que Pau VI proclamà d'aquesta monja d'Aitona, *Teresa de Jesús Jornet i Ibars*. L'Església confirmava la benaurança d'una cristiana senzilla, feta tota ella servei abnegat dels més humils, els ancians. Davant un món adorador del diner, del poder, de la saviesa humana, és un gran testimoni proclamar la virtut d'una cristiana lliurada a servir els qui ja ho acaben de perdre tot.

A començament d'any s'ha fet actualitat general a Urgell de «donar comptes», i també en el món eclesial.

Són moltes les parròquies (Balaguer, La Seu d'Urgell, Guissona, Noves de Segre...) que han dit als seus feligresos com s'han despès els diners recollits. Ho trobo bé, però faria una pregunta: ¿a l'hora de dir en què cal invertir els diners, també hi són els laics? Si no és així, estem donant comptes del nostre clericalisme.

Andorra és també un arxiprestat de la nostra Diòcesi. Fa pocs anys era un país que, sense massa pretensions, vivia de la ramaderia i d'una agricultura no massa reeixida. Actualment és l'imperi del comerç i del turisme.

Aquest canvi ha portat conseqüències ben importants, sobretot, en el camp social i laboral. En aquest sentit fins ara el País andorrà es governava bàsicament pel Dret romà i per algunes «Ordinacions» del Consell general de Les Valls. El gran nombre de treballadors —estrangers, sobretot— ha fet necessària la publicació del Decret laboral que, elaborat i signat per les delegacions permanents d'ambdós co-prínceps, entrà en vigor el 15 de gener. S'hi constata el dret al sou familiar, a una jornada setmanal de descans, a un període anyal de vacances, a la indemnització en cas d'acomiadament injustificat... Cal celebrar aquesta actualització del país en el camp de la justícia social.

L'Església d'Urgell té tres publicacions per a poder dir «aquesta boca és meva», i són: el «Butlletí oficial», «Església d'Urgell» i «Full dominical».

La primera, ja ho diu el nom, és premsa oficial: decrets, documents, etc., i arriba a tots els sacerdots. «Església d'Urgell» és una comunicació directa, amb escalf, entre el bisbe i els més aficionats a coses d'Església. «Full dominical» es fa de comú acord amb Barcelona i altres diòcesis catalanes. Les pàgines primera i darrera són pròpies d'Urgell i és una premsa adreçada al gran públic. És considerable la importància que les tres publicacions donen al tema de l'*Any Sant*. Els seus objectius mereixen tots els elogis, però a molta gent això d'Any Sant, indulgències, dies i llocs per a guanyar-les, els fa olor de «botiga». Ja els diem que no és això, però també m'adono que tenia la seva raó aquell pagès —per a mi aquest nom no ha estat mai un insult— que em deia: «Em sembla que els capellans amb això de l'Any Sant fareu un bon llibre amb una portada deficient...»

Els dies 11 i 12 de febrer es reuní el Consell del presbiteri a Balaguer. Tema central: la constitució dels Consells de pastoral a la diòcesi.

Això ara sembla que va «en sèrio». Hom ha constatat sovint el gran interès que el bisbe Joan té en aquest afer. En alguns llocs, pocs, aquests consells ja són constituïts, en altres són incipients, però en la majoria de parròquies no s'han format encara. En aquest sentit vull donar fe de tres realitats: primera, els Consells de pastoral són convenients i volguts per l'Església; segona, cal evitar que siguin «monocolors»; i tercera, en una diòcesi petita com la nostra en molts indrets pràcticament ja funcionen. En molts poblets depèn molt del bon gust pastoral dels seus pastors el fet d'escoltar directament els parers dels fidels amb qui tracten familiarment en moltes ocasions. Per a moltes d'aquestes miniparròquies —en tinc set, amb un total de 600 ànimes— les reunions del Consell de pastoral potser han d'ésser a nivell de comarques o poden ésser també assemblees generals. Ja anirem dient com ho fem.

La situació conflictiva sorgida a propòsit de l'homilia del senyor bisbe de Bilbao ha tingut també les seves ressonàncies a Urgell.

Al moment d'escriure aquesta crònica —13 de març— a nivell oficial coneixem ja la nota de la Comissió permanent de l'episcopat. No tenint una nota del govern, sospitem que la situació no està pas resolta, ni molt menys. Els fets han conduït a un extrem que un o altre, almenys aparentment, ha de perdre punts. Això, naturalment, no plau a ningú.

I els cristians d'Urgell, què n'han dit? Molts han vist en el contingut de l'homilia del doctor Añoveros el tractament eclesial d'un problema ben conegut. El

text va arribar aviat, i, per tant, se'n va poder fer un judici directe i documentat. Alguns, en acabar la lectura, deien: «Em sembla que no n'hi ha per tant...» Altres qualificaven el bisbe basc de polititzador, també s'ha dit. Altres s'estranyaven que un bisbe fos «protegit» per fer un sermó, aquests en els nostres ambients rurals són els més nombrosos. La gent aquí és molt natural, sense complicacions, amb gran espontaneïtat, i de la mateixa manera que diuen al pa, pa, i al vi, vi, també comenten «això només és pa, això només és vi». Potser la naturalesa contagia aquesta manera d'ésser... Moltes vegades hom pensa que la naturalitat dels pagesos és molt a prop d'aquella paraula de Jesús: «Benaurats els nets de cor...»

Antoni Mirabet

Salvador Franch:

capdavanter de l'església valenciana

Tràgicament, el 28 del passat mes de novembre, en un desgraciat accident de carretera, quan conduïa la seua moto per la pista de l'aeroport, va perdre la vida el sacerdot valencià Salvador Franch Benavent; 34 anys de tensió inacabable, de lluita constant i, en moments, fatigosa; de recerca neguitosa en l'encarnació de l'Evangeli, foren tallats de sobte, aquell matí, molt a prop de les barriades obreres de Quart de Poblet, on exercia el seu ministeri sacerdotal.

Incorporat a darreries de l'any 1968 al món obrer, des de la ruralia de la Vall de Cofrents, on va iniciar el seu ministeri després de l'ordenació, fou dels primers a obtindre autorització de la jerarquia per a treballar en una fàbrica.

La seua estança a Massanassa, poble de l'horta, suburbi de València on l'ambient no tenia pas encara una definitòria marcadament obrera, no fou llarg i aviat va demanar el trasllat a una altra parròquia de la mateixa comarca amb una problemàtica més viva al món del treball. Sant Onofre de Quart de Poblet ha estat el seu destí pastoral als quatre darrers anys. Qui ha conegut la seua tasca sap com han estat co-

bertes les necessitats de testimoniatge i de predicació en aquelles barriades obreres d'immigració, malgrat l'escàndol produït entre moltes famílies benestants del poble.

Estudiós i llegidor empedernit, va aconseguir especialitzar-se en un tema històric prou desconegut entre els valencians: El naixement i procés d'expansió fins a la guerra civil del Partit Socialiste obrer espanyol a les comarques del País Valencià, tema sobre el qual presentà una comunicació al I Congrés d'Història del nostre País.

Fou dels primers sacerdots valencians a desafiar l'actitud hostil de la jerarquia valenciana envers la incorporació del vernacle a la litúrgia, i les seues misses a Massanassa foren de les primeres on el poble es va adreçar a Déu en la seua llengua... Això féu que molts dels seus amics no comprengueren com en el funeral del seu enterrament no fos utilitzada pels oficiants aquesta llengua seua i dels seus, per la qual tant havia lluitat.

Aquestes lletres volen ésser l'expressió dels sentiments d'admiració i reconeixement dels seus amics que han perdut un excellent company i sacerdot.

Descanse en pau Salvador Franch, sacerdot capdavanter!

Josep M. Soriano Bessó
i Antoni Signes

Un punt de referència dels nostres joves: Jesucrist

Enguany un punt important tractat en les Trobades de Joves de Montserrat ha estat el tema de Jesucrist. «Qui és per a tu Jesucrist?» va ser una pregunta que va donar peu, l'últim dia de la Trobada general celebrada a Santa Cecília l'estiu passat, a unes 250 respostes escrites.

És tot un material, sense que es pugui parlar pròpiament d'una enquesta, prou interessant perquè es faci conèixer, ja que recull el pensament de tot un sector del nostre jovent, des dels 15 anys fins, pràcticament, als 30. Per això vam pensar que fer-ne una selecció i publicar-la valia molt la pena: s'hi veuen reflectits tant alguns problemes de base, ja sigui a nivell teològic o doctrinal, com els de saber quin és el llenguatge religiós que avui empren els jo-

ves. Crec que aquests textos poden ajudar molt els sacerdots que treballen amb jovent. D'altra banda denoten un fet força positiu: l'interès que la figura de Jesucrist desvetlla encara en el nostre món. El volum en qüestió serà, si no hi ha res de nou, el núm. 5 de la nova col·lecció «El gra de blat» de Publicacions de l'Abadia de Montserrat, amb el títol: *La fe dels nostres joves.*

Un altre esdeveniment que cal tenir en compte són els finals de setmana dedicats a Jesucrist, de cara a aprofundir —dintre d'un grup més reduït— la persona de Jesús. El tema ha despertat tant d'interès que s'ha hagut de fer tres vegades consecutives. Fou els dies: 2-3 i 16-17 de febrer i 2-3 de març, aplegant un total de 350 joves. Dues xerrades emmarcaven la reflexió dels grups de treball. Una era sobre els moviments americans de la *Jesus revolution,* a càrrec d'en Jordi Bachs (excepte l'últim dia que la donà en David M. Boix, monjo de Montserrat). Es van centrar més en un pla informatiu que en el d'un judici de valor. Amb tot, es van plantejar algunes qüestions referents a la imatge —un nou mite?— que se'ns dóna de Jesucrist. La segona xerrada va anar a càrrec d'Andreu Marquès, monjo de Montserrat. El tema era més doctrinal: volia fer veure en quin sentit es pot dir que Jesús és un revolucionari, és a dir, en què, d'entre tot el missatge evangèlic, Jesús ens dóna quelcom d'original, més enllà de la doctrina moral o ètica que trobem en els textos evangèlics. De cara al treball en grups el mateix Andreu Marquès va redactar un qüestionari molt dens, força llarg, que va suscitar en tots els grups un viu interès.

Es va cloure la jornada amb una sessió oberta en la qual els participants podien plantejar qüestions referents als temes tractats.

La primera pregunta del qüestionari esmentat demanava els motius que havien mogut a cadascú a participar i a interessar-se en el tema de Jesucrist. És interessant resseguir-ne les respostes. Una gran majoria diu que perquè és un tema que interessa i, sovint, com que no es tenen nocions massa clares, s'aprofiten totes les ocasions per poder endinsar-se en el misteri del Crist. Crec que és una experiència que cal tenir en compte i treballar per tal d'ajudar els nostres joves, inquiets religiosament, a aprofundir la pròpia decisió de fe.

Daniel Codina

D'ACÍ I D'ALLÀ

«Per a un esforç de renovació i reconciliació», es titula la carta pastoral conjunta dels bisbes de la Conferència episcopal tarraconense amb motiu de l'Any Sant, signada el Dimecres de cendra, 27 de febrer.

En la *introducció*, els bisbes es diuen «testimonis immediats de les delicadeses de la Santa Seu envers les esglésies que servim i presidim» i citen unes paraules, «que també fem nostres», del bisbe Torras i Bages: «Que ningú no es senti segur si no té posada la vista en el successor de Pere. La garantia d'encert no està pas en els grans volums de teologia de les biblioteques, ni en les sàvies exègesis bíbliques, ni en altes especulacions filosòfiques, ni en les sublims intuïcions científiques... Jesucrist, mestre dels homes, no volgué deixar l'esperit humà errant i perdut en l'immens món de les idees, dels principis i de les doctrines; deixà un guia segur quan digué a sant Pere: Jo pregaré per tu perquè la teva fe no defalleixi, i tu aleshores confirma en la fe els teus germans.»

Fidels a aquest text, els bisbes van seguint, doncs, les catequesis papals sobre l'Any Sant.

La primera part —*«El combat cristià d'avui»*— parla de la vida cristiana com a lluita. «Avui la lluita espiritual comença en la nostra consciència»; es tracta, doncs, de formar, primer, la consciència pròpia, no «amb una simple introspecció interior, feta i tot de bona fe», sinó que «ha de buscar la llum de Déu, la norma objectiva». Només després vindrà «el pas de la consciència formada a l'acció externa coherent». És aquí —i no en el temps anterior— «on rau la noblesa de la sinceritat, on la sinceritat té la seva prova».

La segona part —*«La reconciliació amb Déu i amb els germans»*— té, òbviament, dos apartats.

«La primera reconciliació de l'home és la que ha de fer amb Nostre Senyor. Ja sabem els cristians que el pecat, i només el pecat, trenca o espatlla les relacions amb Déu.»

Els bisbes passen ràpidament, sobre la reconciliació amb el proïsme de persona a persona i es detenen més llargament en la reconciliació en la societat. Entre els «desordres socials que cal corregir», esmenten els «pecats moderns», de què van parlar l'any passat (anomenant-ne més de cent) en el document quaresmal sobre la penitència cristiana: «malauradament de tals pecats el nostre país n'està més ple cada dia», diuen ara. D'aquí unes «situacions d'injustícia que cal descobrir i corregir». N'enumeren un reguitzell: 7 sobre les relacions laborals, 8 sobre altres desordres socials, 2 sobre la vida política («hem d'arribar a un efectiu reconeixement jurídic dels drets de

reunió, associació i expressió, com també dels de les minories ètniques, existents en el nostre país»), 7 sobre l'erotisme ambiental, 5 sobre la vida familiar i 7 sobre la violència. Un veritable compendi on n'hi ha per a tothom, però on hom pot perdre's davant tanta profusió.

Passen de seguida a «un altre punt vidriós, que no podem eludir. Dintre la mateixa Església de Jesús s'està repetint el que sant Pau blasmava als convertits de Corint: les divisions. Veiem sorgir contestacions, sovint negatives, lluites de grups de catòlics contraposats radicalment en llurs posicions, i atacs als qui exerceixen el ministeri pastoral en l'Església».

Aquesta part acaba amb un mot sobre «la reconciliació de l'home amb si mateix»: «totes les desharmonies de la vida humana arrelen en el desordre que hi ha dins nostre».

«*Fidelitat i renovació*» es titula la tercera part.

«Com discernirem en tants de casos de la vida si som o no fidels al Redemptor? La resposta està en el misteri de l'Església, inseparable de Jesucrist (...) La comunió amb l'Església real no s'ha de confondre amb l'adhesió a una pretesa Església no institucionalitzada, diferent de la que existeix visiblement estructurada sota el guiatge dels successors de Pere i dels Apòstols.»

Com a «normes de renovació» els bisbes assenyalen el retorn a les fonts, l'exemple dels sants, el magisteri de l'Església i el Concili Vaticà II: «L'autèntica renovació ve contrastada per la fidelitat al magisteri. Entenem aquí fidelitat com l'exactitud del compromís de la comunió eclesial normada pel magisteri. Avui, en concret, aquesta fidelitat és l'acceptació plena i sincera del Concili, que és l'acte magisterial de més pes dels darrers temps (...) No es pot dir seriosament que ha passat tant de temps i les coses han canviat tant en els darrers deu anys que el Concili està ja depassat. Tampoc no podem donar per vàlida l'opinió dels qui només veuen en el Concili una empenta a sortir d'un immobilisme eclesial (sobre el qual, a més, s'exagera): com si el Concili hagués iniciat un moure's l'Església sense altra orientació que la que li assenyala el món en el seu rodar frenètic d'avui (...) No ens podem dir, doncs, fidels al Crist si no ho som al Concili Vaticà II, és a dir, si no conformem exactament la paraula i l'acció amb la doctrina i la normativa donada al Concili.»

Sobre aquestes línies que hem dibuixat, les vuit espesses planes que omplen aquest document constitueixen, a més, un enteixinat de cites de les catequesis dels dimecres de Pau VI: «Són profundes i riques. Les hem d'assaborir i explotar. Nosaltres no hem pas pretès de fer-ne un índex, sinó solament subratllar-ne alguns punts i aplicar-los a casa nostra.»

La *conclusió* recorda aquesta

catequesi papal, es refereix a «les visites als temples per a obtenir la indulgència i les gràcies espirituals de l'Any Sant, tal com ha estat establert» i acaba exhortant-nos a «revifar amb tota l'ànima el culte marià, tan entranyable en la història del nostre poble» i «impartint-vos cordialment la nostra benedicció de pares i pastors».

El departament de cultura de les Trobades de Joves de Montserrat ha organitzat pels dies 23-24 de març —amb repetició el final de setmana següent— un col·loqui-reflexió sobre el món de la Informació.

Els temes, tractats per especialistes en la matèria, eren: una visió de conjunt sobre la cultura de masses i el món informatiu dels periòdics. Temes ben interessants que volien ajudar a prendre una postura crítica enfront de tot el món de la informació que ens envolta per tots costats i que, d'una manera o altra configura la cultura popular d'avui.

A més del diàleg obert després de les xerrades, hi hagué el treball en grups, basat en l'anàlisi crítica d'algunes publicacions periòdiques —diaris i revistes— de més difusió entre la gent senzilla i mitjana. Com a treball previ s'havia demanat als inscrits de llegir amb més atenció, durant els dies anteriors a la Trobada, alguns editorials dels periòdics de Barcelona per descobrir la tendència de cada un. A més es repartí una enquesta sobre la postura personal davant els mitjans informatius que són més al nostre abast. El treball, dut a terme per un total de quasi dos-cents joves, va ser molt interessant i positiu. Les intervencions espontànies reflectien ben bé el problema, i de vegades la por, que la «cultura de masses» suscita entre la gent que no es resignen a esdevenir purs consumidors passius d'un món cada vegada més dominat pels interessos econòmics d'un petit grup, ni es deixen enlluernar per la realitat que sempre els és presentada de color de rosa. *D. C.*

Els distintius exteriors de la pròpia identitat no estan de moda. Això fa que moltes activitats dels moviments passin gairebé desapercebudes. Qui podria imaginar-se que més de cinc-cents nois i noies de 17 a 20 anys passen cada any pels Camps de Formació de Caps de Minyons escoltes i Guies Sant Jordi?

Una trentena de consiliaris d'aquests dos moviments es reuniren a finals de gener per a fer un taller d'expressió litúrgica: els resultats estan a punt de ser publicats.

Com en altres sectors de la vida de l'Església, en el camp escolta hom diria que després del trontollament general dels darrers anys, es neix a una esperança purificada i modesta i s'aprèn

el valor de les coses de cada dia ben fetes, deixant un xic de banda les grans paraules i les il·luminades elucubracions.

A mitjan març els responsables generals —comissaris i consiliaris— prengueren part activa a la Trobada que, a nivell europeu, organitzaren les Conferències catòliques de Guiatge i d'Escoltisme. El tema era molt actual: «Relacions home-dona a la llum de l'Evangeli.» Les qüestions que suscitaven aquesta problemàtica eren els fenòmens coeducatius i el futur dels dos moviments paral·lels. L'intercanvi de punts de vista fou enriquidor per als nostres moviments i va permetre de matisar preses de posició sobre les quals potser els meridionals som menys crítics.

Val la pena de recalcar l'actitud favorable vers la tasca educadora que porten a terme M.E. i G.S.J. de part de l'episcopat català. Esperem dintre de poc poder-ne tenir proves noves i paleses.

Barcelona

Les dues execucions dutes a terme a Barcelona i a Tarragona el matí del dissabte dia 2 de març han estat viscudes amb molta intensitat per nombroses comunitats cristianes del nostre bisbat. Els cristians s'han trobat, doncs, associats a la commoció ciutadana que s'ha produït amb aquest motiu.

Ja abans, nombrosos telegrames demanant l'indult havien partit del camp cristià: els bisbes catalans, l'Institut Catòlic d'Estudis Socials, l'abat de Montserrat, nombroses parròquies...

Dissabte al matí hom rebia la nova amb consternació i diumenge llegia la narració dels fets que donaven els diaris amb una objectivitat remarcable: el patetisme del relat no es veia ofegat per cap altre tipus de consideracions. Hom hi remarcava la doble presència de l'Església —el capellà del cos de presons i el capellà amic— i hom recordava que un refús semblant s'havia produït, aleshores sense recanvi, l'any 1909 amb motiu de l'afusellament de Ferrer i Guàrdia. I alguns rellegien ara, emocionats, *La ciutat del perdó*, l'extraordinari article que el cristià laic Joan Maragall no trobava manera de publicar abans de l'execució. I es demanaven: on viu, avui, aquell carisme maragallià?

L'endemà, diumenge, a moltes misses de moltes esglésies es feia referència a aquests fets. En algunes el silenci adolorit substituïa l'homilia i àdhuc els cants.

I la setmana següent van haverhi dos funerals a l'església de Sant Just, un (sense missa) a Sant Andreu i un altre a Vilafranca, on viu un germà de la mare de Salvador Puig Antich i també d'altres. Un grup de professors i estudiants de teologia van incloure el tema de la pena de mort en les reflexions que van fer els dies

6 i 7 de març, que no hi van haver classes a la Facultat.

Segons els diaris, el diumenge 3, acabada l'homilia a la catedral, el doctor Jubany havia constatat com «la mort en circumstàncies doloroses d'un jove de la nostra ciutat, condemnat per un tribunal del nostre país» havia commogut amplis sectors. «Preguem per ell —va dir— perquè hagi estat acollit per la misericòrdia de Déu. Estenguem la nostra pregària, especialment, als qui han mort de manera violent. I preguem també el Senyor perquè es faci realitat al nostre país una reconciliació autèntica de tots els ciutadans, com a "resultat d'aquell deure suprem que s'anomena amor", segons paraules de Pau VIè.»

Mentre escrivim aquestes ratlles, el clergat de Barcelona es troba en període electoral per a elegir els seus representants al Consell presbiteral. Recordem que el mes de setembre va acabar les seves funcions un «Consell presbiteral provisional» d'un nombre reduït de membres (vegeu «Quaderns», núm. 21, p. 684).

La paperassa oficial ha funcionat aquesta vegada com de costum, amb un canvi no pas positiu, de què val la pena deixar constància.

Acostumats com estàvem a un tracte familiar i català, ens sobtava de rebre el febrer unes «*Listas provisionales del Censo electoral para la elección de los miembros del Consejo presbiteral*», que s'obren amb un no menys oficialesco-burocràtic *decreto*.

Passats uns dies, més paperam: «*Las listas provisionales del Censo electoral para elección de los miembros del Consejo presbiteral, con las enmiendas que se indican a continuación, se elevan a definitivas.*» Esmenes, doncs, i unes «*Observaciones prácticas para emitir el voto*». La tramesa encloïa, encara, tot el material que calia per a exercir aquest vot sagrat... per correspondència.

L'interès del cos clerical per aquestes eleccions semblava relativament reduït. De fet, aquells dies hàbils, els trets anaven en altres direccions: Añoveros, Puig Antich...

N'és un índex el fet que només vagi circular una candidatura global. La signava mossèn Joan Borràs i Farreras: «No parlo en nom de cap institució o grup (...) Per acabar ho faré amb les mateixes paraules de mossèn Campo que en una ocasió semblant va dirigir-nos en la seva carta...»

Recordem que mossèn Borràs és secretari del Col·legi de Rectors de Barcelona, que mossèn Campo n'és president i que aquest havia enviat el 8 de juny de l'any passat una candidatura amb motiu de la proposta de noms per a vicaris episcopals (vegeu «Quaderns», núm. 25, p. 415). Mossèn Josep Puga considerava que aquesta candidatura de mossèn Campo havia sortit com una «reacció» enfront d'una altra llista que circulava, procedent d'un grup «molt tancat en si mateix»

(id. pp. 415-416); però aquesta vegada no ha circulat cap més llista; què en pensarà, doncs, mossèn Puga?

En la primera ronda de les eleccions han sortit ja 15 noms dels 18; 8 pertanyen a la llista de mossèn Borràs: ha aconseguit, doncs, uns resultats estimables i, segons es proposava, ha fet «un servei a l'Església de Barcelona».

La nota comunicada als diaris no parla del nombre de votants. Sembla que no ha arribat al 50 %.

Això suggereix algunes comparacions amb les eleccions del primer Consell presbiteral, el gener de 1970. Aleshores els votants van arribar al 75 % del cens i van circular prèviament tres fulls: «un que desaconsellava la participació i dos que suggerien llistes de candidats. Una d'aquestes constava de sacerdots de línia renovadora no extremista; l'altra de noms de sacerdots de línia conservadora bastant extremada» («Quaderns» núm. 4, p. 74). Fet i fet, sembla, doncs, que l'interès ha decaigut notablement en quatre anys.

Però es tracta, només, de la primera ronda, per zones; ara vindrà la segona per als 3 llocs encara no coberts. I, després, una tercera on tot el presbiteri elegeix 5 representants globals.

«Objectius prioritaris de l'acció pastoral» és un document elaborat pel Consell episcopal i fet públic el 12 de febrer.

Cinc són aquests objectius: promoció d'una pastoral missionera; pastoral de la catequesi; pastoral dels sagraments; incidències de l'economia en la pastoral; implicacions sòcio-polítiques de la pastoral.

«Assenyalar unes prioritats pastorals», llegim en el document, vol dir «analitzar la situació diocesana del moment i seleccionar, entre les diverses accions pastorals possibles, les més oportunes». Perquè «s'ha produït una situació paradoxal: moltes iniciatives positives han restat minoritàries, o tarades de parcialitat, o mirades amb suspicàcia (...) i oscil·lem entre unes accions singulars i la vulgaritat d'una manca de projectes i, per tant, d'il·lusió».

Per què aquestes prioritats concretes? «Es tracta d'intentar una mobilització de tots els agents de la pastoral entorn a qüestions bàsiques, elementals (...) Es tracta, també, de fer atenció a problemes vius, que són una preocupació actual.»

«El context dels objectius proposats és una pastoral de conjunt (...) És a dir, aquella que entén l'acció eclesial no com un muntatge arbitrari d'estructures, sinó com una responsabilitat compartida a diferents nivells per tota la comunitat diocesana (bisbes, preveres, diaques, religiosos i religioses, laics)».

En la presentació que en fa als capellans, el doctor Jubany diu que el document vol ser «una resposta a la necessitat cada dia més sentida de comptar amb unes línies directrius clares i assenya-

lar unes prioritats pastorals concretes que marquin els camins del nostre treball».

La seva realització, diu també, «correspondrà, en primer lloc als bisbes, vicaris episcopals, delegats de serveis diocesans i arxiprestos (...) El nou Consell presbiteral haurà d'assumir també en aquests projectes una responsabilitat notable i peculiar». Tanmateix, «sense l'acceptació generosa i responsable de tots plegats, principalment dels sacerdots, no podem fer res».

Com han estat rebuts aquests «objectius prioritaris?»

En principi bé, perquè es tracta d'un pas positiu i important. Però, per a ésser sincers, diré que sense entusiasme i amb una certa distància: a veure en què es traduiran! De fet, la poca participació en les eleccions del Consell presbiteral diu que el cos clerical no està pas precisament il·lusionat.

Un pas, doncs, que en demana d'altres; no un document per a arxivar. De la coherència i el realisme d'aquests passos subsegüents dependrà, en bona part, que es refaci o no l'esperança col·lectiva i que es vertebri el cos eclesial.

Mossèn Josep Puga difonia, a partir de l'octubre passat un «Resum de l'enquesta als sacerdots de Barcelona sobre el Consell presbiteral provisional (octubre 1972-setembre 1973): un gran feix de paper, on hom admira la paciència del treball i la cura de la presentació: no pas menys de 200 folis multicopiats de lletra menuda.

Va precedit d'una carta de presentació. Mossèn Puga hi reconeix «que l'elaboració dels resultats de l'enquesta no és pas perfecta, ni la formulació de la mateixa no és pas la ideal.» Tanmateix, ofereix el seu *opus* com «l'esforç d'un amic que vol posar el seu gra de sorra per a ajudar al Presbiteri diocesà a conèixer-se honradament a si mateix, sense actituds mentals partidistes».

El treball és el resultat d'una enquesta tramesa el mes de gener (vegeu «Quaderns», núm. 22, p. 81) a 753 capellans i contestada per 348 (el 46,2 %). L'autor, que reprodueix moltes expressions dels seus comunicants, no en transcriu mai els noms, «per tal d'evitar la sensació de xafardeig entre el Presbiteri».

Tanmateix el xafardeig hi és; i de bugadera. Perquè són transcrits judicis i opinions amb noms i cognoms de les persones a qui es refereixen. D'això se'n podria dir, fàcilment, tirar la pedra i amagar la mà.

Del rigor intel·lectual de l'autor d'aquest treball poden donar-ne una idea aquests paràgrafs presos al vol:

«Aquest punt, o pedra de toc ("des del qual es parteixen i es diversifiquen les dues grans vessants, dretes i esquerres de l'Església actual"), va condicionat pels conceptes filosòfics que avui es troben en joc en la nostra cultura occidental.

»Per uns, els conceptes aristotèlics —i en grau superlatiu l'escola escolàstica— estan avui to-

talment superats i per tant ja els han arraconat totalment. En les nostres universitats —i concretament les de Barcelona— és ben sabut que la filosofia clàssica no solament no s'explica en les mateixes aules de filosofia no directament especialitzades, sinó que sols s'hi fan referències despectives i irròniques, sense tan sols ocupar-se a contradir-les.

»Aquests afirmen simplement que l'època de la metafísica ja ha estat superada, ja ha caducat, i que ara ens trobem en una nova època. L'època de la tècnica, on les realitats han d'explicar-se per les ciències positives, sense haver de recórrer a l'abstracció.

»És la línia del seguiment de Descartes, Kant i els seus derivats actuals d'aquestes filosofies.»

I ja n'hi ha prou per a fer-se'n càrrec.

Una «Carta oberta a Josep Puga Batllori», que signa a «Correspondència» (núm. 120, pp. 10-11) el seu condeixeble Josep Camps, ens il·lustra sobre un altre vessant del seu treball. Transcrivim:

«En el resum del teu qüestionari als sacerdots de Barcelona sobre el Consell pesbiteral provisional figura l'afirmació (p. 52) que en una reunió d'arxiprestos vaig dir "paraules molt dures i ofensives a l'arquebisbe". És una mentida total i una calúmnia. Ni ho vaig fer, ni tinc res a dir d'ofensiu o molt dur a l'arquebisbe, ni fóra tan imbècil de dir-ho en una reunió així, ni està en el meu tarannà dir paraules molt dures o ofensives a ningú.

»Tampoc no vaig dir "que es *doni compte* (sic) que ens necessita": fóra estúpid dir això precisament tractant-se d'organitzar un Consell a petició seva. I tampoc no vaig dir: "que s'ho faci sol i es foti de lloros": els qui em tracten saben que mai no utilitzo aquesta expressió. I, lògicament, no tinc cap interès que el bisbe o ningú ensopegui o s'equivoqui. El teu comunicant va fer gala d'una intel·ligència de mosquit, i tu d'una ètica dubtosa, en llançar als quatre vents calúmnies rebudes en cartes personals anònimes. ¿Saps que existeix la possibilitat de demandar judicialment per calúmnies i difamació? ¿Són aquests mètodes els que ha decidit utilitzar des d'ara la teva mini-dreta?»

Si hi ha hagut xafardeig o no, que ho jutgi el lector. Que sàpiga tanmateix que mossèn Camps considera aquest incident com «una tempestat en un didal d'aigua, que dono ja per closa una vegada m'he tret la petita espina».

Però mossèn Camps diu altres coses interessants, que val també la pena de recollir, a propòsit de les «eleccions democràtiques» entre els capellans amb vista al Consell presbiteral.

«És veritat que la mini-esquerra —és a dir, el centre— pretén ingènuament fer predominar una línia renovadora i progressiva

fent-la extreure d'una massa conservadora per mitjà del sufragi. Lògicament, la seva pretensió és vana i els resultats ho demostren. L'estructura eclesiàstica global es pot permetre el luxe de donar tots els llocs a la mini-esquerra, i... continuar tot igual.

»D'altra banda, els mètodes democràtics són una ficció si no es porten fins a les últimes conseqüències. I aquestes són: programes d'acció, partits, candidatures autopresentades, estratègia electoral, i com a darrer objectiu... poder real. Ja sabem que no hi ha res de tot això, no es pretén que hi sigui, i potser ningú no ho desitja realment. La mini-esquerra té la veritat oficial (la doctrina del Concili, per simplificar). La mini-dreta té el poder real (parròquies importants, adhesió de les masses de classe burgesa, casaments de 5.000 ptes., etc, dit també per simplificar). La mini-esquerra té l'idealisme, el messianisme ingenu, de donar a l'Església una imatge millor que la realitat, ja que no pot canviar la realitat.

»Les noves estructures semiparlamentàries i semi-democràtiques que el Concili ha creat, en una assimilació tardana del sistema d'operació de la societat burgesa moderna, són disfuncionals a l'Església per dues raons. Primera, perquè l'Església no «ha de ser» una estructura de poder, però... ho és; i, en realitat, al terme de la cursa pel poder, no hi ha poder, sinó títols honorífics, representació, assessorament no decisiu com a màxim. Segona, perquè l'Església no funciona mai bé per una pretesa imitació de les estructures de les societats civils: el seu recurs últim és l'Evangeli i la seva força el carisma profètic. El poder és de l'Evangeli, i es manifesta en els llocs i moments més inesperats, dins o fora de les estructures administratives, tan aviat des del poder com des de la base...»

Els diaris van informar de la detenció i posada en llibertat, de mossèn Jaume Patrici Sayrach, rector de la parròquia de Sant Joan Baptista, de Santa Coloma de Gramenet.

El «Suplemento de la hoja diocesana», que publiquen setmanalment algunes parròquies de Santa Coloma, ho explicava, el 24 de març d'aquesta manera:

«Sacerdot detingut. En relació amb els esdeveniments dels autobusos, dijous passat, un xic abans de les 8 del matí, quatre policies secrets detingueren el capellà del Fondo, el qual va ser posat en llibertat cap a les dues de la matinada (...) va ser detingut quan anava a treballar, encanonat amb dues pistoles i emmanillat immediatament.»

Mossèn Josep Dalmau torna a estar d'actualitat amb motiu de la publicació del seu darrer llibre —un llibre més voluminós que els altres— titulat «El malefici dels símbols».

El llibre tracta dels sagraments.

I ho fa amb la llibertat d'esperit una mica *épatante* que té per costum mossèn Dalmau, amb el seu llenguatge desimbolt, i amb l'afecció a «teologitzar» («ideologitzar», escrivia mossèn Casimir al «Correo») que ha posat de manifest als altres llibres, per bé que no sembli el seu fort.

Però el llibre no és del gust del bisbe de Vic (recordem que mossèn Dalmau, rector de Gallifa, pertany jurisdiccionalment a Vic). I ha enviat una carta a mossèn Dalmau demanant-li una rectificació. Si aquesta no té lloc, publicaria al butlletí oficial una extensa nota doctrinal. Així ho deia «Tele-exprés» el dimecres 20 de març. Sembla i tot que el bisbe no defuig de treure mossèn Dalmau de la parròquia.

«Tele-exprés» publicava també una declaració de mossèn Dalmau: «Requerit per la paraula autoritzada del meu bisbe de Vic, doctor Ramon Masnou, declaro formalment que, si alguna de les afirmacions del meu darrer llibre *El malefici dels símbols* d'Editorial Pòrtic i de les altres publicacions no poguessin coincidir o anessin en contra del sentir catòlic i conciliar, d'acord amb el Magisteri jeràrquic de l'Església universal, revisaria seriosament aquestes formulacions i les rectificaria.

»M'he sentit i em sento membre actiu de l'Església de Crist i el meu esforç i el meu compromís s'adrecen —a desgrat de les meves falles personals i les meves limitacions evidents— a fer conèixer el significat transcendent i diví de la persona de Jesús de Natzaret i de la comunitat eclesial que perllonga —també amb tares i limitacions contingents— la seva presència en la història per a la salvació radical dels homes.»

En fi, que mossèn Dalmau —com tothom sap— no forma part de cap cinquena columna ni és tan dissolvent...!

«Homenatge dels escolapis al senyor García Ramal», titulava «La Vanguardia» del dia 21 de febrer un requadre destacat, i datat a Madrid, que traduïm.

«En un acte íntim, presidit pels ministres de Relacions Sindicals i d'Educació, el pare general dels escolapis i el titular del Sindicat Nacional d'Ensenyament, ha estat lliurada al senyor Enrique García Ramal, president del Consell nacional d'Economia, la carta de la Germandat de les Escoles Pies, que li va ser atorgada el novembre passat.

»Durant l'acte, promogut per les províncies escolàpies de Castella i Catalunya i pel Comitè executiu del Sindicat d'Ensenyament, van intervenir, entre altres, el pare Calasanz, professor de l'homenatjat, el titular del Sindicat nacional, senyor López Medel, el pare general de les Escoles Pies, vingut expressament de Roma per a aquest acte, i els ministres d'Educació i Ciència i de Relacions Sindicals, senyors Martínez Esteruelas i Fernández Sordo.»

«Teníamos que hacerlo», ha estat l'eslògan propagandístic del nou edifici comercial d'El Corte Inglés —«El Tall Britànic», com diuen alguns de poble— que s'ha inaugurat a la Diagonal.

Una inauguració com aquesta, a les vigílies de Sant Josep, havia de ser sonada. D'«*acto sencillo y brillante*» el qualificava «El Correo Catalán.» El presidia el Capità General de Catalunya, i hi assistien «*las primeras autoridades de la provincia y la ciudad*». El «*académico Guillermo Díaz Plaja*» hi pronunciava una salutació i el president d'El Corte Inglés unes paraules sobre l'esperit de l'empresa. També va parlar el senyor Mariano Blasi, tinent d'alcalde.

No hi podia faltar la benedicció. La premsa ho explicava i, en algun cas, ho il·lustrava amb l'escaient nota gràfica. Va ésser a càrrec de mossèn Francesc Tena, rector de la parròquia de les Corts, el territori de la qual s'ha vist afavorit amb les noves instal·lacions.

«Primera comunión. Modelos para niñas/1974» es titula un fulletó que distribueix profusament aquests dies El Corte Inglés. Val la pena de recollir-ne la presentació, sense traduir-la.

«*Primera comunión. Ha llegado el gran momento. Todas las ilusiones, las esperanzas de los últimos días, de las últimas horas, han conseguido, por fin, hacerse realidad. Todo un mundo mágico, lleno de sueños, de sensaciones, ha llegado a culminarse, a convertirse en algo palpable, hermoso y duradero. Para las niñas se trata de un día esplendoroso, brillante, donde se juntan la inocencia y la espiritualidad. Donde van a poner todo su candor y sencillez, en busca de una sensación nueva que les colme de orgullo y de felicidad. Ilusiones prendidas en el vestuario apropiado, donde la niña pueda volcar su naciente personalidad... Vestidos blancos, vaporosos, sobrios, modernos y clásicos, adornados con la más variada gama de complementos, de rosarios, libros, capotes, guantes y zapatos (...) Un brillante conjunto de modelos, en los más variados estilos, que sirven de alguna manera para realzar y acompañar el momento más importante de la vida de una niña, su Primera Comunión.*»

Hauríem d'afegir-hi: «*Sin comentarios.*» O potser podríem demanar-nos si un text tan religiós no representa una contribució a la catequesi de les masses populars que queda avalada amb la benedicció...

El 25 de març proppassat els vicaris episcopals de les zones de Llobregat, Vallès i Martorell, i l'arxiprest de Vilafranca convocaren una reunió per a parlar de la pastoral de joventut.

L'objeciu era el següent: comunicar les seves reflexions i fer un pas endavant amb tots els qui actualment treballen amb jovent, a les nostres comarques. En la

convocatòria es manifesta la intenció de recolzar tots els esforços en aquest sentit i empènyer una línia d'acció pastoral adequada a les necessitats més urgents en aquest camp.

Assistiren a la reunió prop d'uns 25, entre capellans, religiosos i diaques. La comunicació del treball que cadascú portava a terme mostrà una notable diversitat. Justament això feia urgent la necessitat de trobar un enfocament conjunt integrador i alhora respectuós amb els diversos nivells dels grups. S'acordà de fer una segona trobada per zones. Cada zona proposà uns representants, els quals convocaran una altra trobada general de caire operatiu.

Aquesta iniciativa pretén recolzar l'esforç que ja s'ha fet fins ara, facilitant el treball de conjunt i la seva coherència, i promovent la creativitat.

Sembla que després de cinc anys de conflicte, la parròquia de Sant Cristòfol de Terrassa avança per uns camins de més normalitat.

Val la pena, doncs, deixar-ne constància perquè la doble comunitat s'havia convertit en cosa endèmica. Mossèn Lluís Bonet Armengol ha passat a substituir mossèn Josep Llauradó, amb la qual cosa es tanca el parèntesi de les discòrdies, obert per una decisió del bisbe Marcel, fa cinc anys.

Solsona

Sorprèn de veure com, malgrat tot, el nostre bisbat es va aguantant:

Els capellans van treballant (individualment, desordenadament, desil·lusionadament, això sí) i la gent va fent la viu-viu... Tot un miracle.

Entre la mort del doctor Jaume Sarri i Muntada, el savi canonge, i el norantè natalici de mossèn Josep Casafont i Circuns, rector de Linya (Navès), hem celebrat amb goig l'ordenació de dos nous diaques, Jaume Pubill, de Castellnou de Seana i Josep Pijuan, de Tàrrega.

Un cardoní, mossèn Joan Cuadrenc, ha estat nomenat delegat de l'Apostolat del Mar a Barcelona. Els solsonins, pel que es veu, som tan universals que el món ens és petit i anem tan a la deriva que bé ens cal tocar port un dia o altre. Amb mossèn Cuadrenc ja devem ser una vintena llarga els radicats a Barcelona. Bon vent i barca nova!

Mossèn Antoni Muntada, músic finíssim, ha compost una nova «Missa-Virolai» a una veu i orgue, plena d'aires i de flaires montserratins, dedicada al poble català. Aquesta obra es ven a 30 pessetes la partitura i a 2 les particelles. Si en voleu, dirigiu-vos a l'autor: Casal Parroquial — Solsona (Lleida).

De mica en mica les orientacions del Secretariat Interdiocesà de Catequesi

es tenen en compte i es posen en pràctica, pel que fa als infants.

Continua prestant-se un servei religiós a les escoles, però es va posant força més atenció a la catequesi parroquial pròpiament dita. Fa goig de veure, a Berga, per exemple, els pares i catequistes cada dia més interessats en la iniciació i educació de la fe dels petits.

A més a més, són diversos els llocs on s'intenta implantar la catequesi d'adults, per bé que sota formes també diverses, sigui a base de conferències o xerrades setmanals o quinzenals. Així: Berga, Tàrrega, Mollerussa...

Deuen ser també catequètiques, tot i la forma tradicional amb què es donen, les activitats que a través de cursets, conferències i trobades es porten a terme arreu arreu del bisbat, siguin esporàdiques amb motiu de l'Any Sant, siguin programades: Solsona, Gironella, Navàs, Cervera, Ardèvol, Puig-reig...

La zona d'Urgell-Segarra s'ha demostrat particularment activa en l'organització de jornades de dinàmica de grup, de catequesi, etc.

Les parròquies de Tàrrega i de Súria han arribat a la supressió total d'aranzels i collectes. Cal notar que, en la pimera fase, s'hi han avingut també les dues comunitats religioses que presten serveis de culte.

Són més nombroses cada dia les parròquies que informen anualment del seu estat de comptes als fidels. Així ho han fet, per exemple, la Colònia Soldevila, les parròquies de Malanyeu, La Nou i Sant Salvador, del sector de Fígols, així com tot l'arxiprestat de Mollerussa.

Solsona i el seu arxiprestat s'han proposat de seguir una línia de renovació pel que fa als sagraments del baptisme i matrimoni i als funerals. És un primer pas.

El senyor bisbe ha escrit prolíficament en el «Boletín oficial » i en el «Full diocesà» sobre el Dia del Seminari i sobre l'Any Sant. (En castellà, naturalment.)

La delegació diocesana de Colònies d'Estiu tot l'hivern que no para de treballar per zones, de cara a les pròximes tandes.

És més actiu cada dia, a la zona del Llobregat, el Moviment Escolta. Les trobades trimestrals que organitza respiren un clima d'alegria i d'entusiasme encomanadís.

L'arxiprestat de Navàs ha fet públics, per fi, els resultats de la seva enquesta Sarment, núm. 1. Si els voleu conèixer, demaneulos, ja que han estat ciclostilats. El «Full diocesà» Vic-Solsona en publicarà un resum.

Sota l'amenaça del pantà de La Baells hi ha un poble, Sant Salvador de La Vedella, que està renaixent amb el nom de Sant Jordi. Valdria la pena d'estudiar sociològicament aquest cas.

C. F.

Tarragona

El dia 17 de setembre de 1973, tingué lloc a la Casa d'E. E. de La Selva del Camp, una jornada de formació i informació catequètica per a sacerdots.

N'hi assistiren uns 35. Els temes anaren a càrrec del pare Segura, subdirector del Secretariat Interdiocesà i de la germana Maria Salvadó, responsable de catequesi d'adults en el mateix secretariat.

A Reus, es va administrar el sagrament de la confirmació, durant el mes de desembre de 1973.

Seguint les normes diocesanes es van admetre els de 12 anys per amunt. Cal remarcar que la catequesi de preparació s'havia iniciat el mes d'octubre i tant aquesta preparació com la celebració es van fer de comú acord entre totes les parròquies.

Pel gener, es va fer una reunió de tots els arxiprestos de l'arquebisbat, per a fer-los prendre consciència de la pastoral de conjunt en els respectius arxiprestats.

Segons criteri del Consell de direcció, se'ls vol fer «caps de l'equip pastoral en una acció conjunta».

Pel febrer, hi ha hagut cinc trobades de preveres, una per cada zona tal com està planificat. Els temes «planificats» eren *Els equips arxiprestals* i *Els consells de pastoral parroquials i arxiprestals.*

A Tarragona-ciutat ha cridat l'atenció un cartell anunciador de la Quaresma d'enguany:

Comença a la catedral, amb la imposició de cendra pel senyor arquebisbe (27 de febrer) i acaba també a la catedral amb la celebració comunitària de la penitència (5 d'abril).

Entremig hi ha les quatre setmanes de Quaresma que són dedicades al treball per comunitats sobre els temes: La predicació de la Paraula, l'acció litúrgica, el servei cristià de la comunió i la presència de l'Església en el món. Hi participen totes les parròquies, excepte les perifèriques, i les esglésies i comunitats de religiosos.

El 31 de març, diumenge: reflexió en comú del treball fet a les diferents comunitats, al Seminari.

La setmana de l'1 al 5 d'abril: predicació doctrinal sobre els temes tractats en comú, a l'Església de Sant Francesc.

Em plau fer constar aquest bell programa, però desitjaria que algú fes una crònica ben objectiva de la seva realització i del resultat. *J. A.*

Urgell

Tretze capellans han fet públic un document multicopiat que ens han fet arribar a la redacció. Com que el publica ja «Correspondència» (núm. 120, pp. 12-16), ens limitem a donar-ne notícia resumida.

«Portats per la fe en l'Evangeli de Crist, ens trobem reunits alguns sacerdots els dies 24, 25 i 26 de setembre al Sant Crist de Balaguer per a reflexionar sobre el treball, el celibat i el compromís polític (...) Després d'haver presentat la nostra reflexió al senyor bisbe ens hem reunit de nou per a repensar-ho d'acord amb el que ell i altres companys ens han dit. Us preguem que vulgueu aprofundir sobre les nostres reflexions.»

Sobre el *treball*, reconeixen que en tenen una experiència incompleta. Però constaten «una vagància en els capellans d'Urgell», entre els quals es compten ells, fruit més de la manera de viure del *status* clerical que d'altra cosa; constaten també que la inserció en el treball duu generalment una incardinació total en la societat (matrimoni, compromís polític...); no admeten el treball com a «testimoniatge»; i consideren com a criteris més vàlids la independència econòmica de l'Estat i de l'Església i la realització com a persones, «sense desentendre'ns de la tasca evangelitzadora».

Sobre el *celibat* constaten que «de fet, personalment i pràcticament és un problema que condiciona radicalment avui i aquí la nostra vida, treball i sentit de sacerdots». «Francament —diuen— ens estranya la tranquil·litat optimista amb què l'Església universal i les esglésies diocesanes en concret, inclosa la nostra, han deixat caure les secularitzacions, una darrera l'altra, sense canviar res de la seva estructura interna.» «Constatem que una bona part de nosaltres no hem viscut el celibat en la forma que el Papa continua mantenint per a l'Església occidental Catòlica.» A més, «la situació rural del nostre bisbat dóna unes característiques i una gravetat especials al plantejament general del celibat.»

Prenen tres compromisos: ajudar els qui se secularitzen a integrar-se en la societat i a oferir-los camps de treball en la comunitat cristiana; treballar per anar superant tot el que l'Església té encara de llast històric negatiu; jugar net en les relacions amb les noies.

Sobre el *compromís polític*, no han tingut temps de parlar-ne amb calma; per això hi dedicaran una altra trobada.

No els mou cap intent de pressió, diuen en acabar; però no volen ser cristians angoixats i planyívols; volen contribuir a buscar camins «que ens portin a viure ara i en el futur una vida equilibrada i serena, que ens permeti realitzar-nos cada dia com a persones humanes, car és condició indispensable per a poder servir els homes i donar, així, una resposta vàlida a la crida que Déu ens ha fet».

Ho signen: Josep Agelet, Ramon Balaguer, Àngel Bringué, Robert Cama, Joan Font, Joan Giral, Ramon Gràcia, Josep Mata, Lluís Moyes, Francesc Ribes, Ramon Rossell, Jaume Rubió i Jaume Torrades.

València

El nou Consell del presbiteri, en una de les darreres reunions ha pres la determinació de crear un Comitè d'Assessorament respecte a la pastoral obrera.

Per formar-lo s'han invitat alguns consiliaris dels moviments apostòlics JOC, HOAC i JARC i alguns altres sacerdots compromesos molt directament en el món del treball.

Aquesta decisió ens ha causat una grata sorpresa i més encara en assabentar-nos que potser això siga el primer pas de cara a la creació d'una nova vicaria episcopal de pastoral obrera (no pas territorial com les altres quatre).

Actualment els membres d'aquest comitè ja han celebrat alguna reunió i projecten algunes línies de pastoral nova. Un dels primers acords ha estat la confecció d'un estudi de la realitat valenciana que servirà de document-base de reflexió als grups-base del món obrer, amb el qual han volgut connectar primer que tot. Ens consta que els sondeigs de la base ja han començat. Què en sortirà d'ací?... Esperem...

El Seminari diocesà continua essent un problema greu respecte a la crisi de vocacions, almenys així ho considera ja la nostra jerarquia.

Per això alguns superiors del Seminari, acompanyats pel senyor bisbe auxiliar i vicari general, Jesús Pla, han recorregut totes les comarques de la diòcesi i reunit tots els sacerdots per exposar-los detalladament el problema del seminari, que, al seu entendre, es resumeix a dues qüestions: manca de vocacions i problema econòmic. Per a la primera, després d'escoltar les opinions dels capellans bastant contestatàries, en general, el bisbe insistí en la conveniència de fer noves campanyes de reclutament de vocacions perquè el que resta clar és que la figura del sacerdot sempre serà necessària. A més, ell comunicà el seu convenciment que aquesta crisi era passatgera i provocada pel materialisme de la nostra societat, però la història sempre ens ha parlat de les reaccions pendulars. Vol dir que ell té l'esperança que, després d'aquesta crisi momentània, vindrà un ressorgiment vocacional amb el qual els seminaris tornaran a ser plens —per exemple, les cases de l'Opus Dei, actualment són plenes (cita textual).

Cristians pel socialisme. Altra vegada sona aquest eslògan per València.

Em fa l'efecte que a la nostra diòcesi està quallant bastant aquest moviment que influeix en molts grups de reflexió cristiana. Actualment va passant de mà en mà un document-base que pot servir de preparació a un posterior i possible encontre de tots per a posar en comú tots plegats les reflexions de cadascú sobre l'eslògan abans citat. Això pot ser quelcom paregut al famós i disputat document d'Àvila. *A. S.*

Helder Cámara:

la pau per la justícia

Fa uns quants mesos, el comitè parlamentari noruec que concedeix els premis Nobel de la Pau va atorgar-los, per llur tasca en aquest camp durant l'any 1973, a dos polítics: Henry Kissinger i Le Duc Tho. Com si la pau vietnamita, de la qual els dos homes d'estat foren els negociadors, respongués a una veritable pau per a aquell poble, que avui, després de tants anys de guerra, encara no veu més que combats.

No es pot pas dir que l'elecció fos ben rebuda arreu. A la mateixa Noruega tan bon punt es va conèixer el nom dels premiats, s'alçà una campanya popular promoguda per associacions cristianes per tal d'elegir un altre premi de la Pau. Un extens jurat va anar recollint opinions. El premi fou atribuït al bisbe Helder Cámara. El «Premi Popular de la Pau» volia ser una distinció paral·lela al Nobel i, volia també, esmenar l'omissió oficial.

Dom Helder Cámara, bisbe de Recife, capital situada al Nord-est del Brasil, no és altra cosa que un cristià, veu d'aquells a qui s'imposa el silenci, símbol de la seva esperança i dels qui cerquen la pau per la justícia. Les dificultats d'aquella zona, que s'han volgut justificar adduint característiques de fatalitat, han merescut la resposta vigorosa i «contestatària» del dèbil i no pas jove home d'Església: la veritable causa de la situació és la d'un ordre de coses que respon de fet a un munt de desordres.

I la seva veu s'ha alçat per descobrir la violència institucionalitzada, al seu juí, responsable de les greus diferències existents al país, on la mortalitat infantil i l'analfabetisme —entre d'altres coses— tenen l'índex més elevat del món, tot donant-se al mateix temps l'extrema riquesa enfront de la misèria més pregona.[1]

Com va dir Roger Garaudy a «Le Monde», amb motiu del lliurament d'aquest premi al bisbe brasiler, Helder Cámara és un dels homes que més han contribuït a denunciar el sofisme segons el qual la força s'anomena violència quan ve de baix, ordre i llei quan és provinent de dalt.

L'actitud lluitadora, i coherent entre el seu pensar i el seu fer cristià, ha merescut atacs i desaprovacions; un dels seus col·laboradors fou assassinat, mentre ell ha rebut amenaces de mort... Però el seu combat, que ell anome-

1. Segons dades de l'ONU, la població analfabeta de més de 15 anys al Brasil, és d'un 38,9 % (34,9 % d'homes i 42,8 % de dones).

na de la «Populorum Progressio», no és el d'un home sol, ni tampoc el d'una Església local, sinó el de la mateixa Església, perquè és el de la causa de l'Evangeli i de l'home, que no té terme.

S. C.

Etiòpia: raons d'una crisi

Els darrers dies de febrer d'aquest any i després d'uns successos civils violents a la capital, Addis Abeba, pel fort augment en els preus dels articles de primera necessitat, s'anuncia la revolta de l'exèrcit que té per seu la segona capital del país, Asmara.

Més tard, s'uneixen a les forces militars altres grups de la marina i de l'exèrcit de terra fins a 55.000 homes. L'emperador els concedeix un augment de la soldada que, en principi, no els satisfà. És destituït el primer ministre i és nomenat Makomen, amb alguns ministres «progressistes», per substituir-lo.

Els treballadors amenacen amb una vaga si no els incrementen el sou; s'estableix un sistema d'assegurances socials i els alts càrrecs del país són ocupats per gent nadiua i no estrangera. Les promeses de l'emperador no els convencen i 85.000 treballadors de la indústria i els serveis decideixen una vaga de duració limitada.

A la fi, Haile Selassié accepta que la monarquia com a institució «ha d'adaptar-se a les necessitats de l'època i servir les peticions vitals del poble...» Representants del nou govern, sindicats obrers i forces armades aconsegueixen acords parcials i, per separat, pel que fa a les seves reivindicacions econòmiques, i de moment, resolen la greu situació. Els estudiants, pocs en número, cremen efígies de l'emperador pels carrers de la capital...

Els ministres de l'Església ortodoxa copta d'Etiòpia, també anuncien la vaga dels seus 200.000 sacerdots, diaques i seminaristes, si no són ateses les peticions d'honoraris més elevats, pensions i atenció sanitària. L'arquebisbe Tewoflos, patriarca d'aquella Església, ofereix introduir millores...

Aquest descontentament general, té unes causes remotes i unes d'immediates que val la pena de comentar encara que breument.

Durant l'any 1973 han mort més de 100.000 persones i altres 200 mil pateixen els estralls de la fam. La notícia ha transcendit ara, a conseqüència dels fets citats, però... per què no abans?

L'absolutisme del sistema etiop, no ha permès cap oposició, ni llibertat de premsa, ni cap possibilitat de diàleg. Un orgull mal entès, no ha fet possible fins ara, que els arribés ajuda de l'exterior. Calia mantenir la façana neta de tota misèria, i, per tant, es negava sistemàticament la situació de fam de bona part de la nació.

La secada és causa de la situa-

ció, però no l'única. Etiòpia, societat feudal a ultrança, manté condicions no gens favorables a resoldre els problemes del país. Ara, tal vegada per desviar l'atenció del poble de les continuades reivindicacions, ja es parla del problema d'alimentar la massa famolenca víctima de la gran secada...

Amb tot, el que dol és la sequedat de cor de molts homes, d'allí i de fora d'allí, davant fets i situacions com aquests; avui, s'organitzen, si cal, ponts aeris quan es tracta de traslladar armaments, però no quan es tracta de fer la guerra a la fam.

S. C.

Guerra religiosa a Mindanao ?

L'acció d'unes guerrilles musulmanes al sud de les Filipines ha fet que la premsa ens parlés darrerament d'aquest «racó de món» tan desconegut pel comú de la nostra gent.

A Mindanao i també a Jolo, dues illes d'entre les set mil que formen l'arxipèlag filipí, s'han produït matances de cristians per grups de guerrillers musulmans, i lluites d'aquests amb les forces del govern central.

Però, ¿es pot parlar d'una guerra «religiosa»? Pel que sembla i per testimoni de missioners arribats d'allí, bona part de cristians conviuen sense problemes amb els musulmans. Del que sí es podria parlar, segons aquestes persones, és d'una intensificació de la lluita de les guerrilles de musulmans —amb uns dos milions de pobladors aplegats en aquelles illes del sud de Filipines— per tal de crear un estat propi, que per raons de simpatia i religió té el suport econòmic del cap d'Estat de Líbia i de l'Estat de Malàsia.

Les comunitats religioses a les Illes Filipines, amb una població total ran dels 37 milions d'habitants, es distribueix així: més de 30 milions de catòlics; 3 milions de cristians de diferents confessions; 340.000 budistes, i els esmentats 2 milions de musulmans.

La majoria, numèrica almenys, és dels catòlics, però en considerar-ho, cal tenir presents dos fets importants: que les comunitats musulmanes es troben ja força arrelades a les illes des de l'arribada dels espanyols, i que la conversió al catolicisme dels autòctons té poca profunditat en general, ja que van incorporar fàcilment els símbols i pràctiques però no la dimensió evangèlica en la pròpia vida. Encara avui en els medis rurals i zones suburbanes la majoria manté les pràctiques animistes.

Això fa que, d'una banda i segons els mateixos missioners catòlics, sigui entre els musulmans on avui s'expressa l'autèntica cultura filipina, i d'altra part que la constant de tots els moviments inde-

pendentistes fos el laïcisme, considerant, a més a més, que l'Església catòlica després del Vaticà II s'ha mantingut globalment molt al marge de tota evolució, si bé petits grups van accentuant l'esperit renovador del Concili.

L'aparença generalitzada d'un catolicisme majoritari, fa que l'acceptació de càrrecs públics equivalgui a identificar-se amb la situació present de pèrdua d'identitat nacional, cultural i històrica, aixafada en el mar cultural anglosaxó.

Aquesta realitat social ens podria fer entendre les afirmacions dels guerrillers musulmans quan diuen que lluiten per tal d'independitzar-se del «govern cristià» de Manila.

Caldrà seguir l'evolució dels esdeveniments que produeixin al país les diferents subversions —ja que no es tracta solament de la musulmana—, en el conjunt de les quals és difícil que no resti implicada també l'Església, que ultra el seu immobilisme s'identifica amb una cultura de fora.

S. C.

COL.LABORADORS D'AQUEST NÚMERO:

Joan Argenté (advocat i escriptor, Badalona), Lluís Bonet (fins ara membre de l'equip sacerdotal de Sant Gregori de Barcelona i actualment rector de Sant Cristòfol de Terrassa), Bernabè Dalmau (monjo de Montserrat), Josep Rovira Tenas (responsable del Casal Bellesguard, Barcelona), Joan Ruiz i Calonja (cap de redacció de «Quaderns d'Orientació Familiar», Barcelona), i Felip Vendrell (treballador del camp, Santa Susanna, Solsona).

CORRESPONSALS:

Josep Asens (Tarragona), Silvà Claramunt (corresponsal de «Temps obert»), Climent Forner (Solsona), Pere Llabrés (Mallorca), Antoni Mirabet (Urgell), Antoni Signes (València), i Josep M. Totosaus (Barcelona). I en aquest número: Daniel Codina (monjo de Montserrat) i Josep M. Soriano Bessó (València).

Guia del número següent:

ECONOMIA I PASTORAL:
Criteris d'economia en la pastoral
Plantejaments i experiències dins l'àmbit parroquial i diocesà

QUADERNS DE PASTORAL. Publicació bimestral.
Director: Josep Junyent.
Redacció i administració: Rivadeneyra, núm. 6, 4.rt - tel. 231 14 00 - Barcelona-2.
Preu de subscripció: 325 ptes. l'any. Número solt: 80 ptes.
Dipòsit legal: B. 25.506 - 1969.
Impressió: I. G. Santa Eulàlia - c. Sant Joan Bosco, s/n - Santa Eulàlia de Ronsana. Empresa periodística: Joan Carrera Planas (núm. 458, tom 6, secció de persones naturals, foli 127. Inscripció 1).
Amb censura eclesiàstica.